

H-17°
(50) H. 1907

ΤΟΜΟΙ
ΤΩΝ «ΠΑΝΑΘΗΝΑΙΩΝ»,
ΜΕ ΜΕΓΑΛΗΝ ΕΚΠΤΩΣΙΝ

Οἱ τόμοι 1ος, 2ος, 3ος, 4ος, 6ος, 7ος, 8ος, 9ος, 11ος καὶ 12ος πωλοῦνται πρὸς δραχ. ἢ φρ. ΔΥΟ ἑκαστος.

Διὰ κάθε τόμον προσθέτομεν εἰς τὰς ἄνω τιμὰς 50 λεπτά διὰ τὰς ἐπαρχίας καὶ 1 φράγκον διὰ τὸ ἐξωτερικὸν ταχυδρομικά.

Αἱ ὀλίγαι ὑπολειπόμεναι ΠΛΗΡΕΙΣ ΣΕΙΡΑΙ τῶν «Παναθηναίων», ἐν ὅλῳ τόμοι 12, πωλοῦνται πρὸς δρ. 100 ἑκάστη.

Αἱ παραγγελίαι στέλλονται πρὸς τὴν Διεύθυνσιν τῶν «Παναθηναίων» ὁδὸς Ἀριστοτέλους 35 Ἀθήνας

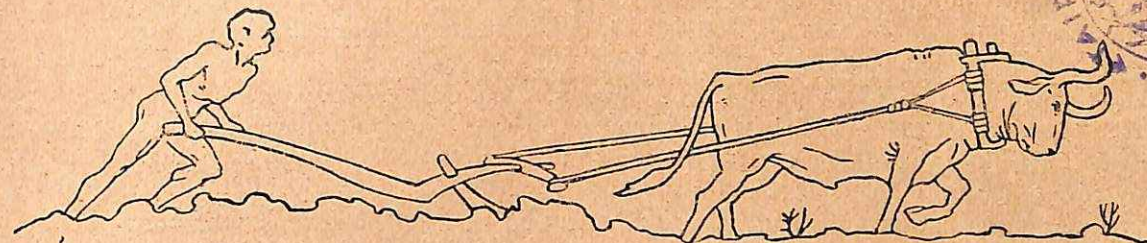
καὶ προπληρώνονται.

ΜΑΣ ΛΙΠΕΡΜΑΝΝ

Η ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ

ΠΑΝΔΘΗΝΔΙΑ

ΕΤΟΣ Η' 31 Ο-
ΚΤΩΒΡΙΟΥ 1907

Ο ΓΥΙΟΣ ΤΟΥ ΙΣΚΙΟΥ

ΔΡΑΜΑ ΣΕ ΤΡΕΙΣ ΠΡΑΞΕΙΣ

ΤΑ ΠΡΟΣΩΠΑ

ΚΑΠΕΤΑΝ ΛΕΦΤΕΡΗΣ — Ένας καραβοκύρης.
ΛΥΓΗ — Κόρη του.
ΓΕΡΟ ΜΑΝΘΟΣ — Ψαράς.
ΒΑΓΓΟΣ — Ο γυιός του ο μικρότερος [ΓΥΙΟΣ ΤΟΥ
ΙΣΚΙΟΥ].
ΠΕΤΡΟΣ — Ο γυιός του ο μεγαλύτερος.
ΠΗΝΕΛΟΠΗ — Η γυναίκα του.
ΚΕΡΑ ΚΑΛΗ — Μία γειτόνισσα.

Κι' άλλοι άνθρωποι του νησιού.

Η ΣΚΗΝΗ Σ' ΕΝΑ ΝΗΣΙ

ΠΡΑΞΙΣ Α'.

ΣΚΗΝΟΘΕΣΙΑ: 'Η ακρογιαλιά. Δεξιά ένα μεγάλο, άριστερά ένα μικρό σπίτι και ένας βράχος. 'Η Θάλασσα ήσυχη και ο 'Ηλιος, που πάει να δύση. 'Ο αϊθέρας δεν ταράζεται, παρά από την άταλν ανάρκρουν κάποιον βιο-
λιού. 'Ο Μάνθος και η γυναίκα του κάθονται απ' έξω από την πόρτα του μικρού σπιτιού. 'Ο Μάνθος πλέκει κάποιο δίχτυ τρύπι.

ΣΚΗΝΗ Α'.

Μάνθος και Πηνελόπη.

ΜΑΝΘΟΣ — Έβγαλα κάποιο βάρος τον είχα βάρος, γυναίκα... Παιδί μου είνε, δε σου λέω, μα παραγίνηκε μες τὸ νησί. Παιδί μου είνε και τόρα θάσπεκε κάλλιο νὰ λυπούμαι [σιγά] μά, δὼ πὸν τὰ λέμε μοναχοί, τὴν ὥρα πειὰ δε βλέπω πὸν θὰ φύγη... Νὰ με χωρέση ὁ Θεός!...

ΠΗΝΕΛΟΠΗ — 'Ας είνε ὁ καῦμός του θάναι μεγάλος γιὰ μένα, Μάνθο. 'Εγώ, μα τὴν τρο-
μάρα τῆς νυχτιᾶς, ὁποῦ τὸν πιάστηκα...

ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΗΓΕΙΡΩΤΙΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ

ΚΟΛΛΗΤΗΡΙΑ

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΣ ΑΡΧ. ΚΑΙ ΕΚΔΟΣΕΩΝ

ΔΩΡΕΑ

ΗΜΕΡΟΜ.

ΑΡΙΘ.

Αγορά

26-4-85

35013

ΜΑΝΘΟΣ [θυμωμένος] — Καὶ τώρα, τί θὲς πὸν τὸ θυμᾶσαι; [σιγά]. Αὐτό 'ναι καὶ ἡ αἰτία, πὸν θέλω νὰ ξενειτευτῇ. Τονὲ κυττᾶνε ἀλλοιότικα μες τὸ νησί. Καὶ ὕστερα ἡ τεμπελιά του. Δὲ θέλω νὰν τῶχω στὴν ψυχὴ μου μιὰ μέρα, πὸν θ' ἀφήση πειὰ τὶς τρέλλες του καὶ τὸ βιολί. — Τ' ἀκοῦς; ἐχάλασε τὸν κόσμον καὶ τ' αὐτιά τῆς γειτονιάς — θὰ ἰδῇ πῶς ἡ δική μου ἀγάπη πὸν τώρα τὸν πικραίνει, εἶνε κι' ἡ πειὸ ἀλη-
δινή. Ψέματα; Θὰ στρώση πειὰ μες τῇ δου-
λειά. 'Η θάλασσα γεμίζει τὶς σακκοῦλες ἀπὸ βενέτικα φλουριά καὶ τὰ φλουριά εἶν' ἡ ὑπό-
ληψι τ' ἀνθρώπου. Κι' ὁ ἀνθρώπος γιὰ μιὰ ὑ-
πόληψι δὲ ζῇ; Ψέματα;...

Περὶσσότερο θενὰ χαρῆς, σὰν ξαναγυρίση με ὑπόληψι μες τὸ νησί καὶ νὰ μοῦ τὸ θυ-
μᾶσαι. Παιδί σου, παιδί μας εἶνε δὲ σοῦ λέω. Καὶ τὸ πονᾶμε. Μὰ σάμπως εἴμαστε κι' οἱ πρῶτοι; 'Ας φύγη κι' ἄς τοῦβγη σὲ καλὸ, 'Α-
γιε Νικόλα!...

ΠΗΝΕΛΟΠΗ [λυπημένη]. — 'Ας είνε, ὁ καῦ-
μός του θάναι μεγάλος γιὰ μένα, Μάνθο... γιὰτὶ ἐγὼ τονὲ συνείδησα κοντὰ μου, καὶ τοῦχω καὶ μιὰ ξεχωριστὴ ἀγάπη, μα τὴν τρομάρα τῆς βραδείας...

ΜΑΝΘΟΣ [μὲ θυμό]. — 'Ε!... Σῶπα πειὰ. Μὴν τὸ θυμᾶσαι, μαῦρη ὥρα κι' ἄρα-
χη π' ἀνοίγες τὸ στόμα σου μες τὸ νησί νὰ πῆς γιὰ τέτοια. Δὲν εἶνε ἀνθρώπος πὸν νὰ μὴν τὸ ξέρη τὸ καταραμένο τὸ βράδυ. ἀκόμα κι' ἡ κουτοῖ Βαγγέλω!... Νά, γι' αὐτὸ ἐγὼ σοῦ λέω θέλω νὰ βοῇ ὑπόληψι, σὰν φρονιμένη. Θέλω νὰ πάρουνε νὰν τὸν ἀγριεύ-

ουνε τὰ σιγανομιλήματα' ἀπὸ πίσω: . . . «Ὁ γυιὸς τοῦ Ἰσκιου»! . . . «Ὁ γυιὸς τοῦ Ἰσκιου»! . . . Θέλω νὰ μὴ βροίση πειὰ τὸ μαξιλάρι του [σιγά] μούσκεμα ἀπὸ τὰ κλάματα . . . Καὶ ὕστερα [ἔπειτα ἀπὸ λίγο] τὸ θέλω! Ἐσένα δὲ σοὺ πέφτει λόγος! Μὰ καὶ θαρρῶ πῶς δὲ γυρεύεις νὰν τότε δέσης στὴν ποδιά σου, ὥστε νὰ βγάλῃ γένεια ὡς κάτω, ἢ νὰν τὸν ἀφήσης σὰν τὸ κερί νὰ λυώνῃ ἢ νὰ γυρίξῃ τὰ φεγγαρόβραδα σὰν ξωτικό μὲς τὰ χαλάσματα τῶν παλῶν μύλων πάνω στὴ ράχι, μὲ τὸ βιολί, γιὰ νὰν τὸ βροίση πάτημα τὸ νησι καὶ γιὰ νὰ σκούζῃ πίσω του ἀκόμα πειὸ πολὺ: «Ὁ Γυιὸς τοῦ Ἰσκιου»! «Ὁ Γυιὸς τοῦ Ἰσκιου»!

ΠΗΝΕΛΟΠΗ [λυπημένη] — Ὁχι, ἐγὼ δὲ λέω τέτοιο πρᾶμα' ἔξδν καὶ νὰ λυᾶμαι ἂν δὲ θέλῃς. Μόνος σου τῶπες, εἶνε παιδί μας' μὰ ἐγὼ ξεχωριστὰ τὸν ἀγαπᾶω τὸν Βάγγο [σιγά] τὰ μάτια του ἀγαπᾶω!

Τὸ βιολί παύει. Στέκει μιά σιωπὴ λίγων στιγμῶν. Μπαίνει ὁ Βάγγο.

ΜΑΝΘΟΣ — Γιὰ σῶπα γιατί ἔρχεται. . .

ΣΚΗΝΗ Β'.

Μάνθος, Πηνελόπη, Βάγγο.

Ὁ Βάγγο μπαίνει ἀπὸ τὴν πόρτα τοῦ σπιτιοῦ των, εἰς τὴν σκηνήν. Εἶνε μεγαλόπρεπα θλιμμένος. Στέκεται. Κυττάζει ἔπειτα μιά τὸν πατέρα του καὶ μιά τὴ μητέρα του.

ΒΑΓΓΟΣ — Θὰ φύγω λοιπόν! . . . Ἀπ' τὸ πρωτὶ σήμερα δὲν ξέρω πῶς. . . Ὅσο ζυγώνει ἡ ὥρα γιὰ νὰ σηκώσῃ τὰ φτερά ὁ Νοτιάς. . . ὁ Νοτιάς καὶ τὸ καράβι καὶ κείνο θὰ κἀνῃ φτερά, ἄσπρα φτερά, νὰ φύγῃ. . . νὰ φύγῃ. . . Ἀπ' τὸ πρωτὶ δὲν ξέρω. Εἶμαι σὰ δέντρο, ἐγὼ, πατέρα, πῶχω τίς ρίζες μου θεμελιωμένες σ' αὐτοὺς τοὺς τόπους, κάπου ἐδῶ. . . Καὶ δὲν πονάει τάχα τὸ δέντρο, ὅταν τὸ ξεριζώνουν; [ὕστερα ἀπὸ λίγο]. Μητέρα, ὡς καὶ τὸ βιολί μου σήμερα, θλιμμένο τραγοῦδι μοῦ τραγούδησε. . . Ὁχι σὰν νᾶκλαιε ἄνθρωπος, σὰν νᾶκλαιε κάποιος Γκιώνης, ὅπως στὴν ἐρημιὰ κλαίει ὀλονυχτίς. . . Ἀπ' τὸ πρωτὶ ἐγύριζα στὰ παλῆα κατατόπια. Ἐχετε γειὰ τραγοῦδαγα στοὺς παλῆους τόπους. Ἐχετε γειὰ, ἀκόμα καὶ στὴν πειὸ μικρὴ γωνιά [σιγά καὶ πονεμένα]. Καὶ στὸ κλειστὸ παράθυρο τὸ ἀγαπημένο, κάτω ἀπ' τὸν πυκνὸ κισσό, τὸ γέρο κισσό, [ἀναστενάζοντας] κλειστὸ γιὰ τὴν ἀγάπη μου! [ὁ πατέρας του κ' ἡ μητέρα του τὸν βλέπουν περίεργα].

ΠΗΝΕΛΟΠΗ [λυπημένη] — Σκέψου παιδάκι

μου, δὲ φεύγεις πειὰ γιὰ πάντα' ἐδῶ θ' ἀράξῃ κάθε τόσο τὸ καράβι σας, καὶ σὺ στὴν ἀγκαλιά μου [τὸν φιλεῖ]. Καὶ ὕστερα, γιὰ θυμήσου, πόσες φορὲς δὲ μοῦλεγες θυμωμένα: «Θέλω νὰ φύγω ἀπὸ τ' αἶμο νησί, πὺν οἱ ἀθρῶποι περπατοῦνε μὲ σκυφτὰ τὰ κούτελα».

ΒΑΓΓΟΣ — Κι' ἀλήθεια! μὰ ἐγὼ, μητέρα, μὲ τὸ νησί καὶ μὲ τὸν κόσμον οὐλον εἶμαι δεμένος μὲ κάποια ἀλυσσιδίτσα, χρυσὴν ἀλυσσιδίτσα! . . . Στὴν ἀγκαλιά σου λές! . . . Καὶ θὰ γυρίσω ἀνοιξὶ σὰν τώρα; . . . Τώρα πὺν ἀνασαίνω τὰ μῦρα της. Καὶ τὸ ἀπόβραδο ὕστερα ἀπὸ κάποιαν ψυχάλα. . . ἡ γῆς μὲ τὰ βαρεῖα τὰ μῦρα της, ἐρωτική, σὰν χανούμισσα πὺν μοιάζει, ἡ γῆς μὲ τὰ βαρεῖα τὰ μῦρα της, τὰ ἐρωτικά. . . Σήμερα νᾶβλεπες, μητέρα, τὸ θᾶμα. Τὸ ἄσπρο θᾶμα τῆς ἀγράμπελης, μὲ τὰ γετὰ τὰ κλώνια, σὰν τόξα ἀπὸ ἄσπρο φῶς! Σὰν ἄρπες ἄσπρες πὺν τὰ δάχτυλα τοῦ βραδυνοῦ ἀέρα, τὰ μακρὰ ἀπαλοκαμωμένα δάχτυλα ἐχτύπαγαν στῆς λευκὲς χορδὲς τὸν ὕμνο!

ΜΑΝΘΟΣ [εἰρωνικά] — Τὸ ἄσπρο θᾶμα τῆς ἀγράμπελης! Ἐχεις δίκιο. . . Ποιὸς τὸ μυαλό του ἔχασε νὰν τῶβρης σὺ. Τὸ ἄσπρο θᾶμα καὶ τὸ μελιντζανὶ τὸ θᾶμα τῆς μύτης τοῦ Παντελῆ τοῦ μπέκρου! Τὸ κεραμιδί τὸ θᾶμα τοῦ φακιολιοῦ τῆς κερα-Μάρως τῆς γυρίστρας. . . κάθε θᾶμα τρεῖς ἡμέρες. . . Ἐδῶ μισεύτηκαν νειοὶ μὲ βιδὸς καὶ μὲ κατάντια καὶ κυνηγᾶνε στοὺς γιालοὺς τὸ γυαλιστερό φλουρί καί. . . τήρα σὺ τὰ θᾶματα. Χάρι μοῦ κάνεις τὴ γκρίνια σου ν' ἀφήσης, γιὰ νὰ μὴ σοῦβγῃ σὲ κακό. . . [θυμωμένος]. Εἰκοσιδύο χρόνια, ἐγὼ τὸ ξέρω πῶς καταπίνω τοὺς καὶμοὺς γιὰ σένα. . . Καὶ κάθε βράδυ, πεθαμένος σὰν πήγαινα νὰ γείρω, πεθαμένος ἀπὸ τὸν κόπο, νά, γιὰ νὰ σᾶς φέρω τὸ ψωμί, μὲς στὸ μυαλό μου, ἕνας μύλος, εἰκοσιδύο χρόνια ἕνας μύλος δὸς του καὶ ἄλθε καὶ ἀκόμ' ἀλέθει, ἐγνοῖες καὶ καὶμοὺς γιὰ σένα! . . . Πρεπούμενο εἶνε κάτι νὰ γίνῃς. Κι' ἀφοῦ σὲ μᾶς δὲν εἶνε νὰν τὴν περὶνᾶς μὲ γλέντια, εἶπα μὲ τὸ καράβι τοῦ Λεφτέρη νὰ μισέψῃς, Μὴ γιὰ κακὸ σοῦ τῶεπα; . . .

ΒΑΓΓΟΣ — Ὁχι, πατέρα, ἐγὼ τώρα τῶχω πολὺ ἀποθυμήσει νὰ φύγω. Λὲς καὶ παραθέρισα καὶ πλάτυνα καὶ λὲς πὺς τὸ νησί δὲ μὲ χωράει! . . . Θέλω νὰ φύγω [σιγά] ἀκόμα γιὰ ν' ἀφήσω νὰ μὲ πληγώσῃ ὡς τὰ βαθεῖα ὁ πόνος μου, ὁ πόνος τῆς ἀγάπης της. . . [δυνατὰ]. Μὰ ἄσε με τοῦ ἔχε γειὰ τὸν πόνο νᾶχω. . . Ἐπῆγα, ὅπως σὰν εἶμωνα μικρὸς κι' ἔγειρα

πάνω στὴ στέρνα τοῦ περιβολιοῦ, ψηλὰ στὸ μύλο, καὶ εἶδα, ὅπως ἐπῆγαινα σὰν εἶμωνα μικρὸς, μέσα στὸ στεκούμενο νερό. Ἐβλεπα γιὰ πολλὴν ὥρα τὸ πρόσωπό μου σὰν φεγγάρι ἀχνό, μὲς τὸ νερὸ νὰ τρέμῃ. Καὶ φώναξα: «Ἐχε γειὰ, στέρνα πλατεῖα, τάφε τῶν καὶμῶν μου»! Καὶ «ἔχε γειὰ» μοῦ ἀποκρίθηκε ἡ στέρνα! [σιγά]. Μαζὶ καθρεφτιζόμαστε μικροί, κι' ἡ ἄσπρη ἡ ποδιά της μὲς τὸ νερὸ ἐφάνταζε σὰν ἀπ' ἀσῆμι! . . .

ΜΑΝΘΟΣ — Καὶ ὕστερα; . . .

ΒΑΓΓΟΣ — Ὑστερα πῆγα στὸ βαθὺ πηγᾶδι. Τὸ μαγκάνι ἐσῶπαινε [σιγά] μαζὶ μικροὶ ἐπηγίναμε. [δυνατὰ]. . . Ἐπῆγα κι' ἔβαλα μιά φωνή: «ἔχε γειὰ, γλυκὲ μου ἀντίλαλε, πὺν βγαίνεις ἀπὸ τὰ τρισβᾶθα τῆς Γῆς! [σιγά]. Ζευγαρωμένα ἐφώναζες ἀπὸ βαθεῖα τὰ δύο ὀνόματα: «Βάγγο!» «Ἀγγή!» . . .

ΠΗΝΕΛΟΠΗ — Καὶ στὰ συγγενικά μας δὲν πῆγες, γυιέ μου; . . .

ΒΑΓΓΟΣ [σὰν ἀφηρημένος] — Ὁχι.

ΠΗΝΕΛΟΠΗ — Μὰ σὰν δὲν πᾶς θὰ στῶχουν γιὰ παράπονο. . .

ΒΑΓΓΟΣ — Τὸ εἶπα στὶς ἱτιές, μητέρα. Καὶ κάθε ἀπόβραδο σὲ οὐλο τὸ νησί θενὰ τὸ τραγοῦδανε, λυπητερά, τὸ ἔχε γειὰ. . . [ἔπειτα ἀπὸ μικρὴ σιωπὴ]. Ἐπῆγα καὶ τὸ καταμεσήμερο ψηλὰ στὴν ἐκκλησιὰ, στὴν Ἀνάληψι. . . [ὡς σαστισμένος] ἐπῆρα τῆς καμπάνας τὸ σκοινὶ κι' ἐχτύπαγα λυπητερά, λυπητερά. . .

ΜΑΝΘΟΣ [ἐλαφρὰ ἐκπληττόμενος] — Ὁχι! . . . τοῦ λόγου σου! ἡ ἀφεντιά σου ἦτανε ποῦκα-νες νὰ σταυροκοπιέται ἕνα δλάκερο νησί; . . .

ΠΗΝΕΛΟΠΗ — Γιὰ συλλογίσου! . . . κι' ἔκανα καὶ γὼ ἡ δόλια τὸ σταυρό μου! . . .

ΒΑΓΓΟΣ — Τ' ἀκούσατε; [σιγά]. Τάχα τὸν τοῖχο ἐπέρασε τῆς θλιβερῆς καμπάνας τὸ ἔχε γειὰ; . . . Μητέρα, ἐκεῖ θυμώμωνα μικρὸς πὺς ντάλα μεσημέρι ἐπῆγαινα γιὰ νὰ χτυπήσω τὴν καμπάνα. Κι' ἔβλεπα νὰ παρατᾶνε τ' ἀλέτρι ἐδῶ, κι' ἄλλοι τὰ δίχτυα στὸ ἀκρογιαλὶ, κι' ὅλοι νὰ τρέχουνε σὰν τρομαγμένοι μέσα ἀπ' τὰ νειοσκαμμένα τὰ χωράφια καὶ τὰ χαλκία τῆς ἀκρογιαλιᾶς, μὲ σταυροκοπημοὺς καὶ φόβο, κράζοντας: «ὁ γυιὸς τοῦ Ἰσκιου»! «ὁ γυιὸς τοῦ Ἰσκιου»! . . . Γιατί, μητέρα; . . .

Ὅλοι σωπαίνουν γιὰ μιά στιγμὴ. Ὁ Μάνθος κοιτάει τὸ κεφάλι του λυπητερά.

ΠΗΝΕΛΟΠΗ [συγκινημένη] — Ἐμένανε ρωτᾶς; . . .

ΒΑΓΓΟΣ — Ποιὸν ἄλλον ἀπὸ σένα; πὺν ἀπ'

τὴν κρυφή, τὴ μυστικὴ τὴν πόρτα μ' ἀνοιξες, ἀπὸ τὸ τίποτα στὸ φῶς, γιὰ τὸν καταραμένο τὸ δρόμο καὶ τὸν πόλεμο. Ποιὸν ἄλλον ἀπὸ σένα; Πὺν οὐλο τὸ νησί τὰ μάτια του ἀπάνου μου ν' ἀφήσῃ γιὰ μιά στιγμὴ δὲ δύναται. Ποιὸν ἄλλον; Πὺν μ' ἐφόρτωσες μὲ μιά κατάρρα, μιά μυστικὴ κατάρρα, πὺν ἀπανωθὲ μου παραμονεύει πάντα της. Ποιὸν ἄλλον; Πὺν μέσα σὲ τοῦτο τὸ κουφάρι δυὸ ψυχές, δυὸ ψυχές ἐφύτεις. Ἡ μιά σὰν τοῦ παιδιοῦ, πὺν θέλει ν' ἀγγίξῃ μὲ τὰ μικρὰ μεταξωτὰ χερᾶκια του. τὰ λούλουδα, τὸν ἥλιο, καὶ τὸ φεγγάρι ἀναζητᾶ. Ἡ ἄλλη σὰν τὸ λιοντάρι, πὺν θιε-ριεύει, πὺν μὲ τὸ μάτι του μετράει ὅλο τὸν κόσμο καὶ τότε βροίσει σὰν παιγνίδι, ἄχαρο παιγνίδι, πὺν μιά τὸ νύχι του νᾶθελε κουνήσει, θᾶπερτε σὲ κομμάτια!

ΜΑΝΘΟΣ — Αὐτὸ μᾶς ἔσωνε, ἡ συντέλεια! . . .

ΠΗΝΕΛΟΠΗ — Παιδάκι μου, σὲ μένα τὰ λόγια τὰ πικρά; . . .

ΒΑΓΓΟΣ [παθητικά] — Ποιὸν ἄλλον; . . . [μὲ τὴν ἴδια περιπάθεια]. Ἐπαίσαμε. Νὰ ἔτσι ἡ-λιόγερα σὰν εἶτανε. Τὸ θυμᾶμαι πάντα. Ὁ Πέτρος εἶτανε χαῦμένος στὸ παιγνίδι, ὅπως πάντα. Κι' εἶτανε κείνη τὴν ἡμέρα κακός, κακός, περισσότερο ἀπὸ πάντα. Ἐκλαίει καὶ μὲ δάγκωνε. . . Μὲς τὸ θυμὸ του σηκώθηκε καὶ δείχνοντάς με εἶπε: «Α νὰ χαθῇς καὶ νὰ πνιγῇς τῆς κακῆς ὥρας τὸ γέννημα, παιδί τοῦ Ἰσκιου! . . . Σὰν τώρα τὸ θυμᾶμαι! . . . Τοῦδωσα μιά κι' ἀρρώστησε.

ΜΑΝΘΟΣ — Νὰ τὸ θυμᾶμαι αὐτὸ καὶ δέκα φράγκα' δέκα σωστὰ στὰ γιατρικά!

ΠΗΝΕΛΟΠΗ [περίλυπος] — Νὰ κι' ἐγὼ τώρα θυμᾶμαι.

ΒΑΓΓΟΣ [παθητικά] — Καὶ πόσα ἀκόμα! . . . προχτές, θυμᾶμαι ἀκόμα κάποιο μαχαῖρι, κάποιο γέλοιο μυτερό, σὰν τὸ μαχαῖρι, ἐδῶ [δείχνει τὴν καρδιά του]. . . Ἐτσι σὰν κάποιος ἀνοίγεται λογαριασμός ἀνάμεσὸ μας ἐμένανε καὶ τοῦ νησιοῦ [μὲ μεγαλόπρεπο θυμὸ]. Ἐστάθηκα καὶ κείνο τό, στοιχεῖο πὺς τὸ ἡ ποτάμι, πὺν κυλάει ἡσυχο τίς δροσιές του μέσα ἔδῶ [χτυπάει τὸ στήθος του] ἐνοιώσα νὰ φουσκώνῃ! Ἐτσι σὰν νὰ γύρευε νὰ πνιγῇ ὅλους, ὅπως μερμήγκια μέσα στὸ ρέμα τὸ βαθύ! . . . [μὲ ἀπογοήτευσι]. Μὰ στὰ ταπεινὰ τὰ πρόσωπά τους ὁ φόβος κίτρινον ἐξάπλωσε ἕναν πέπλο, καὶ φεύγοντας μουρμουρίζαν, σὰν τρομαγμένοι: «Ὁ γυιὸς τοῦ Ἰσκιου»! «Ὁ γυιὸς τοῦ Ἰσκιου»! . . . Δὲν τᾶκουσα, τῶεδα, τὸ μάντεψα! Πὺς μου, γιατί, μητέρα; . . . γιατί; . . .

ΠΗΝΕΛΟΠΗ [σιγά-σιγά] — Ρώτα την ώρα την κακή.

“Ο Μάνθος σπαίνει στενοχωρημένος.

ΒΑΓΓΟΣ [ὡσάν νά μιλή στον ἑαυτό του]. — Τὴν ὥρα! Γέννα ὥρας κακῆς ἐγώ!... “Ὅμως ἐνοιῶσα μέσα μου τόσες καὶ τόσες καλωσύνες!... [μὲ προσποιητὴν ἀδιαφορίαν]. “Ἐλα, μητέρα, δίπλωσε τὰ ροῦχα μου, γιὰ τὸ ἀλαργινὸ ταξίδι. Δίπλωσ' τα καὶ τραγοῦδισε... Θὰ φύγω πρὶν ν' ἀνοίξῃ στὴν τρανταφυλλιά τὸ νέο τριαντάφυλλο!

ΜΑΝΘΟΣ [σιγά]. — Τὸ γονδί, τὸ γονδοχέρι!... “Ὁ ἥλιος, τὰ τριαντάφυλλα καὶ ἡ μεσημεριανὴ καμπάνα! [σταυροκοπιέται].

ΠΗΝΕΛΟΠΗ [προπορευομένη πρὸς τὴν πόρτα τοῦ σπιτιοῦ των γνέφει στον Βάγγο]. — “Ἐλα νὰ ἰδῆς!... σοῦ τᾶχω λευκαμένα καὶ στᾶρρανα μὲ ἀμάραντο, ἔλα νὰ ἰδῆς!... [μπαίνει στὸ σπίτι της].

ΒΑΓΓΟΣ [μπαίνοντας στὸ σπίτι, στέκει λίγο στὴν πόρτα καὶ λέει σιγά]. — Ποτὲ δὲ θὰ τἀκούσω ἀπὸ τὸ στόμα σου, κεῖνο πὺν ζυγώνει σὲ γέλια πὺν μὲ σφάζουνε, καὶ σὲ ματιές, μυτερὲς ματιές, κρυφὲς ματιές, σαῖτες σωστές!... [μπαίνει κ' αὐτὸς στὸ σπίτι].

ΣΚΗΝΗ Γ'.

Μάνθος καὶ Πέτρος.

ΜΑΝΘΟΣ [μόνος]. — Μὰ θὰ σὲ στρώσω στὴ δουλειά, γιατί δὲ θέλω ἀνάθεμα στον τάφο μου. Νὰ σὲ γλυκάνῃ ὁ παρᾶς κ' ὕστερα νὰ σὲ ξαναἰδῶ.

“Ἀπὸ τὸ περιγιάλι ζυγώνει ὁ Πέτρος μὲ πετονιές καὶ μ' ἓνα παραγάδι στὰ χέρια.

ΜΑΝΘΟΣ — Πάνου στὴν ὥρα!...

ΠΕΤΡΟΣ — Δηλαδή;

ΜΑΝΘΟΣ — Εἴχαμε τὴν κουβέντα σου καὶ πῶς τὰ πῆγες σήμερα;

ΠΕΤΡΟΣ — Σὰν τὰ παιδιὰ τοῦ κόρακα [ἀφίνει τὸ παραγάδι καὶ κάθεται]. Καὶ δὲ μοῦ λές, πατέρα, πάνου σὲ τί μιλάγατε;

ΜΑΝΘΟΣ — Εἴτανε ὁ δῶ κ' ὁ Βάγγος...

ΠΕΤΡΟΣ [Δυσθυμὸς]. — Κι' ἀλήθεια; σήμερα τὸν ξεφορτωνόμαστε, πρὶν τὰ μεσάνυχτα. Τί λές, δὲ θὰ σηκώσῃ ἀγέρα δυνατό, πρὶν τὰ μεσάνυχτα;...

ΜΑΝΘΟΣ — Ναί. Μὰ σένανε κακὸ δὲ σοῦκανε, γιατί τὸν κακοστέρνεις;...

ΠΕΤΡΟΣ — Καὶ θὲς περσότερο κακὸ; Σᾶμπως μπορῶ, ἄχνα νὰ πῶ στον καφενέ, γιὰ τίς παλάβρες του, πὺν χάσκει καὶ φοβᾶται

οὔλο τὸ νησί;... Νὰ σήμερα... ἀπάνου ποῦφτιανα τὸ παραγάδι, πῆγα νὰν τὸν ξεκάνω μὲ μιὰ...

ΜΑΝΘΟΣ — Ποιόνε;...

ΠΕΤΡΟΣ — Ποῖον ἄλλον ἀπὸ τὸ γυνὶ τοῦ καπετὰν Στρατῆ, πὺν κάνει οὔλο τὸν ἔξυπνο; [σιγά]. Μὰ σᾶμπως δὲν ἔχει δίκη; μὰ τί νὰ πῆς; Εἶνε γιὰ μᾶς, πὺν κάνει κείνα τὰ καμώματα. [δυνατά]. Δὲν τότε βάζετε σὲ μιὰ τάξι, μοῦ λέει, κείνο τὸν προκομμένο;

ΜΑΝΘΟΣ — Καὶ σὲ τί ἀπάνου;

ΠΕΤΡΟΣ — Νά λέει: Τοῦστριφεν ἡ βίδα καὶ τριγυρνάει μοναχὸς τίς νύχτες πάνου στὰ χαλάσματα, πὺν βγαίνουνε τὴ νύχτα ἡ ξωτικές!...

ΜΑΝΘΟΣ — Καὶ πῶς γυρῖζει, τώρα τῶμαθε τοῦ λόγου του;...

ΠΕΤΡΟΣ — Μὰ ξέρεις τί;

ΜΑΝΘΟΣ — Τί πράμα;

ΠΕΤΡΟΣ [ἐμπιστευτικῶς]. — Σὰν ξωτικό!... [σιγά] καὶ τώρα κοντὰ τὸ παραξύλωσε καὶ πάει ὡς τὸ ξημέρωμα. γίνηκε τούμπανο μὲς τὸ νησί.

ΜΑΝΘΟΣ [ἀπορῶν]. — Σὰν τί;

ΠΕΤΡΟΣ [ἐμπιστευτικῶς]. — “Ὁρες, κάτω ἀπ' τὰ παράθυρα τῆς Αὐγῆς, τῆς κόρης τοῦ καπετὰν Λεφτέρη!...

ΜΑΝΘΟΣ [ἐκπληκτός]. — Τί λές; [μὲ ζοηρὰν χειρονομίαν]. Βούλωσ' το, νὰ μὴν τὸ μάθῃ καὶ τότε στεῖλῃ καὶ κάνουνε μὲ δαύτονε πάσχα τὰ σκυλλόψαρα!...

ΠΕΤΡΟΣ — “Ἡ πὺν τὸ μεσημέρι μοῦ λέγανε πῶς ἐθυμήθηκε τὰ περασμένα κόλπα του καὶ βάραε τὴν καμπάνα τῆς Ἀνάληψις, σὰν νὰν τὰ τσίτωσε ὁ παπᾶς!...

ΜΑΝΘΟΣ [κινῶν περίλυπα τὴν κεφαλὴν]. Τὰ ξέρω...

ΠΕΤΡΟΣ — Μὰ τὸ Θεὸ σοῦ λέω, πατέρα, ἔτσι μοῦρχεται... “Ε!...

ΜΑΝΘΟΣ [καθυσχαστικά]. — Κάθου στον τόπο σου λές καὶ νὰ φταίῃ τῆς κακῆς ὥρας τὸ γέννημα;... Καὶ τί κουβέντα κάναμε;... “Α νὰ πὺν λές... ἐγύρευε ἀπ' τὴ μάνα του νὰν τοῦ τὰ εἴπῃ τὸ πῶς καὶ τί καὶ πῶς τότε παρᾶξευόυνται μὲς τὸ νησί...

ΠΕΤΡΟΣ — Καὶ τὰ φερσίματά του δὲ ρῶται καλλίτερα;... “Ὀλος ὁ κόσμος τότε λέει γιὰ τρελλό... Καὶ γιὰ μένα σὰν τί ἔλεγε;...

ΜΑΝΘΟΣ — “Ε! κάποιον παληό σας μάλωμα θυμήθηκε!

“Ἀπὸ σπῖτι ἀκούεται τὸ βιολί, πάλι.

ΠΕΤΡΟΣ — Καιρὸ ἔχᾳ νὰν τ' ἀκούσω!... Καὶ δὲς του τὸ βιολί!... Καὶ λοιπόν;

ΜΑΝΘΟΣ — Θυμήθηκε πῶς μιὰ φορὰ τὸν εἶπες: ὁ γυνὶς τοῦ “Ἰσκιου.

ΠΕΤΡΟΣ — Μὴ δὲν τὸ λέει ἡ μάνα του; Μὴ δὲν τὸ λές καὶ σύ, καὶ οὔλοι;

ΜΑΝΘΟΣ [ὡσάν φοβισμένος]. — Σῶπα!...

“Ἀκολουθεῖ σιωπὴ λίγων στιγμῶν.

ΠΕΤΡΟΣ — Καί... στ' ἀλήθεια συλλογιέμαι πῶς τῶκαμε κ' ὁ καπετὰν Λεφτέρης καὶ τότε παίρνει στὸ ταξίδι!... “Ὁχι τίποτις ἄλλο, γιατί εἶνε γέρος μὲ μυαλὰ καὶ τὰ ξετάζει...

ΜΑΝΘΟΣ [σιγά]. — “Ἐγὼ τὸ ξέρω πῶς τὸν παίρνει. Σὰ Χριστὸ τὸν παρακάλεσα. Καὶ γὰρ ἀλήθεια τὰ μάτια του φοβᾶμαι, πὺν στὸ σκοτάδι λάμπουνε τῆς κάμαρης. Καὶ θέλω γιὰ νὰ φύγῃ νὰ λείψουνε τὰ σούσουρ' ἀπ' τὴ μέση. Καὶ τώρα πὺν τοῦ καρφώδη στὸ μυαλὸ ἡ Αὐγοῦλα, ἀκόμα πεῖδ χειρότερα. Τί ξέρεις τί κουδοῦνια θὰ μᾶς κρεμάσουνε ἀπ' τ' αὐτιά...

ΠΕΤΡΟΣ — Καὶ νὰ μὴ γύριζε ποτέ!

ΜΑΝΘΟΣ — Κακὸ μὴ θὲς ἀνθρώπου, πὺν σοῦναι κ' ὅλας ἀδερφός, γιατί κακὸ δὲ σοῦκανε.

ΠΕΤΡΟΣ — Στῶπα μοῦ κάνει κάθε μέρα. “Υστερα ἔχει καί, πῶς νὰ στὸ πῶ... δὲν ξέρω πῶς... στὸ αἷμα του, στὰ μάτια, στὸ κορμί του, καί πὺν μὲ κάνει νὰ θυμῶνω. Κι' εἶνε ὁ “Ἰσκιος του βαρὺς, βαρὺς, ὀκάδες!...

ΜΑΝΘΟΣ — Καὶ νὰ μὴν ἔχῃς ἄδικο, ὅμως τὸ αἷμα νερὸ δὲ γίνεται, ἀδερφός σου εἶνε. Μὰ πάρε ὁ δῶ χάμω τὴ σαῖτα καὶ πάω νὰ σφίξω μιὰ... πλέκε καὶ τώρα ἔφταξα.

Τὸ βιολί παύει “Ἀπ' τὸν γιάλο ἔρχεται ἡ Κερὰ Καλή πρὸς τὸ μέρος των. “Ὁ Μάνθος σηκώνεται καὶ πάει πρὸς τὸν γιάλο.

ΣΚΗΝΗ Δ'.

Μάνθος, Πέτρος καὶ ἡ Κερὰ Καλή.

ΜΑΝΘΟΣ [κοντοστεκέται]. — Καὶ γιὰ ποῦ, μὲ τὸ καλὸ, Κερὰ - Καλή;... Καλησπέρα.

ΚΕΡΑ ΚΑΛΗ — Γιὰ τ' ἀρχοντικό σου, κὺρ Μάνθο... Κάτι θενὰ γυρέψω τῆς κεράς σου...

ΜΑΝΘΟΣ — “Αἱ σύρε' ἐκεῖ νὰν τώρα, τοιμάζει γιὰ τὸ Βάγγο...

ΚΕΡΑ ΚΑΛΗ — “Αλήθεια, ὁ γυνὶς σου φεύγει σήμερις.

ΜΑΝΘΟΣ — “Α θέλῃ ὁ παντοδύναμος.

ΚΕΡΑ ΚΑΛΗ [πλησιάζουσα καὶ ἐμπιστευτικῶς]. — “Ὅπως μοῦ λέει τὸ λίγο μου μυαλὸ, αὐτὸ τὸ πρᾶμα θᾶπρεπε νὰν τῶχῃς κάνει ἀπὸ πολὺ μπροστύτερα...

ΜΑΝΘΟΣ — “Ε! καὶ γιατί;

ΚΕΡΑ ΚΑΛΗ — Γυρεύεις; Κόσμος κακὸς εἶν' τοῦτος... Τί προσμένεις; [συμπληρώνει μὲ μιὰ χειρονομία μυστηριώδη].

ΜΑΝΘΟΣ — Δὲ σὲ νοιώθω.

ΚΕΡΑ ΚΑΛΗ — Τόσο τὸ χειρότερο γιὰ σένα. Θάρρενα πῶς ἔχουμε μιὰ γνώμη.

ΜΑΝΘΟΣ — Καταλαβαίνω... Τώρα ἔμπηκα... Τί νὰ κάνουμε, γειτόνισσα. Τώρα μᾶς ἦλθε τὸ πρᾶμα βολικό... “Α θὲς τὴν Πηνελόπη, σύρε... ἐγὼ θὰ πεταχτῶ ὡς τοῦ Θανάση νὰ βρέξω τὸ λαρύγγι μου... Καλὲς ἀντάμωσες! [φεύγει ἀργὰ καὶ σκεπτικός].

ΚΕΡΑ ΚΑΛΗ [πλησιάζουσα τὸν Πέτρο]. — Καλή σου ὥρα, παλληκάρι μου!

ΠΕΤΡΟΣ — Καλῶς τὴν τὴν Κερὰ Καλή.

ΚΕΡΑ ΚΑΛΗ — Μέσα νὰν ἡ μάνα σου;

ΠΕΤΡΟΣ — Μέσα μὴ θὲς νὰν τὴν φωνάξω; ΚΕΡΑ ΚΑΛΗ — Ναί... ἤθελα νὰ ἀλέσω καὶ χάλασε ὁ μῦλος μας...

ΠΕΤΡΟΣ [σηκώνεται λιγάκι]. — Τώρα, γιὰ στάσου μιὰ στιγμὴ νὰ διορθώσω τὴ σαῖτα... [κυττάζοντας πρὸς τὴν πόρτα]. Νά' ἀπάνου στὴν κουβέντα! Νάτηνε!...

ΣΚΗΝΗ Ε'.

Πέτρος, Κερὰ Καλή καὶ ἡ Πηνελόπη.

ΠΗΝΕΛΟΠΗ [βγαίνει ἀπὸ τὴν πόρτα τοῦ σπιτιοῦ της]. — Μπά, πῶς ἦταν τοῦτο, γειτόνισσα;

ΚΕΡΑ ΚΑΛΗ — Καλησπέρα. Κάνε μου τὴ χάρι μιὰ στιγμὴ... Τὸ μῦλο σου ἤθελα νὰλέσω μιὰ χερὰ καφέ, νὰ μὴ γκρινιάξῃ τὴν αὐγὴ ὁ ἀντρας μου...

ΠΗΝΕΛΟΠΗ — Καὶ μοναχὰ τὸ μῦλο; Γιὰ μιὰ χρυσὴ γειτόνισσα καὶ τὴν ψυχὴ μου!...

ΚΕΡΑ ΚΑΛΗ — Σ' εὐχαριστῶ... Κι' ἀλήθεια φεύγει ὁ γυνὶς σου σήμερα... ἔτσι ἔμαθα.

ΠΗΝΕΛΟΠΗ — Ναί... θὰ φύγῃ μὲ τὸν “Α-τρόμητο τοῦ καπετὰν Λεφτέρη.

ΚΕΡΑ ΚΑΛΗ — “Ας πάῃ μὲ τὸ καλὸ... Μὰ, νὰ σοῦ πῶ... [σιγά] μακάρι νὰν τὸ κάνατε ἀπὸ μπροστήτερα...

ΠΗΝΕΛΟΠΗ — Κάλιο ἀργὰ παρὰ ποτέ, γειτόνισσα.

ΚΕΡΑ ΚΑΛΗ — “Ε! δὲ σοῦ λέω!... Μὰ καὶ ξέρω κ' ἐγώ!...

ΠΕΤΡΟΣ — Τί σοῦνε κ' ἡ γυναῖκες! Σὰν τὸ σφουγγάρι πὺν μαζεύει τὰ νερά τῆς βάρκας, ἔτσι μαζεύουνε τὰ νέα... “Ὅταν τὰ λένε, τὰ νέα τοῦ νησιοῦ, ν' ἀκούῃ κανεῖς, διαβάζει φημερίδα.

ΠΗΝΕΛΟΠΗ [πρὸς τὸν Πέτρο]. — Τί λές;
 ΠΕΤΡΟΣ — Ἐγώ; Δὲ λέω τίποτα. Ἀφήνετε τοῦ λόγου σας νὰ πῇ καὶ κάνας ἄλλος; [σηκώνεται ὀρθίως]. Μὰ κάτσετε καὶ πέστε τα κι' ἢ δυό σας μοναχές... ὥς τοῦ Θανάση θὰ πεταχτῶ πὺν πάει κι' ὁ πατέρας [κάνει μιὰ χειρονομία χαρακτηριστικὴ πλοῦτος]. Καλὲς ἀντάμωσες!... [πρὸς τὴν Κερά Καλή]. Στὸ λέω, Κερά Καλή, πὺν θὰ κολλήσης!... [φεύγει πρὸς τὴν ἀντίθετην πλευρὰν τῆς σκηνῆς].

ΚΕΡΑ ΚΑΛΗ [εὐθυμος]. — Σύρε στὸ καλὸ!...

ΣΚΗΝΗ ΣΤ'.

Κερά Καλή καὶ Πηνελόπη.

ΚΕΡΑ ΚΑΛΗ [πρὸς τὴν Πηνελόπη]. — Σοῦπα πὺν κάτι ξέρω... Νὰ ξέρης πὺν ὁ Βάγγος, ἀπόγινε τώρα κοντά...

ΠΗΝΕΛΟΠΗ [ἀναστενάζει]. — Τί θὲς νὰ πῇς;

ΚΕΡΑ ΚΑΛΗ — Τίποτις, ἔξδν ἀπ' ὅτι τρέχει. [ἐμπιστευτικῶς]. Ὁ γυιὸς σου εἶνε ξελογιασμένος γιὰ τὴν πεντάμορφη γειτονοπούλα μας...

ΠΗΝΕΛΟΠΗ — Ποιά; Τὴν Αὐγούλα;

ΚΕΡΑ ΚΑΛΗ — Κι' εἶν' ἄλλη ὁμορφότερη μὲς τὸ νησί ἀπ' τὴν Αὐγούλα, μὲ τὰ τριαντάφυλλα στὰ μάγουλα καὶ τὰ γραμμένα τὰ ματόκλαδα;

ΠΗΝΕΛΟΠΗ Κολάζεσαι, γειτόνισσα...

ΚΕΡΑ ΚΑΛΗ — Βοῦίξε τὸ νησί... ὁ κόσμος οὐλός...

ΠΗΝΕΛΟΠΗ — Μὴν πιστεύης. Φαρμάκι ἔχει ὁ κόσμος στὴ γλῶσσα μὴν πιστεύης.

ΚΕΡΑ ΚΑΛΗ — Τὸν εἶδα μὲ τὰ μάτια μου, καλέ!

ΠΗΝΕΛΟΠΗ [μὲ ἐκπληξὴ καὶ θαυμασμό]. — Τί λές!;

ΚΕΡΑ ΚΑΛΗ — Σοῦ λέω πὺν τὸν εἶδα. Στὸ γλυκοῦπνι, τὰ χαράγματα. Ἀκουσα τὸ βιολί του, ποῦνε σημαδικὸ μὲς τὸ νησί. Σηκώθηκα πὺν τὸ κρεβάτι. Λέω: ποίος νᾶναι; αὐτὸς θᾶναι ὁ Βάγγος. Ἀνοίγω τὸ παραθύρι μας σιγά. Τὸ φεγγάρι ἐπήγαινε νὰ βουτήσῃ στὸ γυαλό. Ἦτανε ὁ ἴδιος... Ὑστερα ἀπὸ λίγο ἔπαιψε... Ἐστάθηκε μὴν ὥρα κυττάζοντας στὸ παραθύρι τῆς Αὐγῆς... τὴν πίσω μεριά... Τὸ μικρὸ τὸ παραθύρι μὲ τὸν κισσό. Ἐπειτα ἀναστενάξε καὶ πάει... σὺν ἴσκιος στὸ ξημέρωμα... Σὺν ἴσκιος - κερά Πηνελόπη μου - σὺν ἴσκιος!...

ΠΗΝΕΛΟΠΗ — Γιὰ ὄνομα Θεοῦ! Μὴν τὸ ὑποψιαστῇ ὁ καπετὰν-Λεφτέρης...

ΚΕΡΑ ΚΑΛΗ — Τὸ λέω γὼ σὲ λόγου σου, ποῦσαι μάννα του. Στους ἄλλους καμώνουμαι καὶ λέω πὺν δὲν ξέρω. Λέω πὺν εἶνε ψέματα.

ΠΗΝΕΛΟΠΗ — Σ' εὐχαριστῶ, κερά Καλή.
 ΚΕΡΑ ΚΑΛΗ [μετὰ μικρὰν σιωπὴν]. — Δὲ θᾶξει ξέρεις ξεμπερδέματα καλὰ μὲ τὸν πατέρα της... [συλλογισμένη]. Τί ἄνθρωπος, ἀλήθεια! Τὸ μεσημέρι ἐχτύπαε τὴν καμπάνα!... πόσα δὲν ἔχει κανωμένα τώρα στὰ τελευταῖα! Καλλίτερα πὺν πάει στὸ καλὸ θὰ ξανασάνετε... Ἀλήθεια, ἀπὸ τὸ στόμα σου δὲν ἄκουσα ποτὲς τὴν ἱστορία τῆς νυχτιάς ὅπου τὸν πιάστηκες... Ἀπ' τὴ Βαγγέλω τὴν κουτσή τῶχω ἀκουστά, καὶ μοιάζει σὺν κάποιον παραμῦθι, πὺν ἔλεγε σὺν ἡμῶνα μικρὴ ἢ βᾶβω μου, μοιάζει σὺν κάποια ὄνειρατα παραξένα, πὺν ὁ κοιμισμένος ξυπνάει μὲ κρύον ἴδρωτα...

ΠΗΝΕΛΟΠΗ [εἰς θλιβερόν ρεμβασμόν]. — Ἀλήθεια! σὺν κάποιον παραμῦθι, σὺν κάποιον ὄνειρο... Μά, δὲν εἶνε ἡ ὥρα!

ΚΕΡΑ ΚΑΛΗ — Γιὰ πὲς μου το, πὲς μου το νὰ ζῆς, κερά Πηνελόπη.

ΠΗΝΕΛΟΠΗ — Δὲν εἶνε νὰν τὸ θυμᾶμαι. Μ' ἀφοῦ τὸ θέλεις, κάθισε...

Τὴν διήγησιν παρακολουθεῖ στὸ βάθος τῆς πόρτας ὁ Βάγγος. Ἡ κυρὰ Καλή κάθεται μὲ ἀνυπομονησία. Ἡ Πηνελόπη σιωπᾷ λίγες στιγμές.

ΠΗΝΕΛΟΠΗ [ἀργὰ καὶ λυπητερὰ] — Ἦτανε δυὸ ἀπ' τὰ μεσάνυχτα. Ἐδῶ κι' εἴκοσι χρόνια σοῦ κουβεντιάσω. Ἦτανε μιὰ νύχτα π' ἄλλη δὲ θυμᾶμαι ὅσο χρονῶ κι' ἂν εἶμαι... Ὁ ἄερας ἐφυσομάναιε στὸ κανάλι καὶ μούγκριζε, καὶ ἡ σκεπὴ ἀκόμα τῆς χαμωκέλλας ἔτριζε. Τὰ δέντρα εἶχανε στήσει μυρολόι. Καὶ τὰ σκυλλὰ οὐρλιάζανε. Καὶ τὸ κύμα ἐβόγγαγε, λὲς κι' ἡ θάλασσα ψυχομαχοῦσε. Δυὸ ἀπ' τὰ μεσάνυχτα! Κι' ἐγὼ στὴν ἔρημ στρωσί, ξαγρυπνησμένη ἀπ' τὴ λαχτάρα, ἐγύριζα καὶ ἄκουγα τὰ παράξενα σφρυγίματα τοῦ ἄερα στὰ παραθύρια. Ἀπὸ βραδὺς ἡ μάννα μου—ἄγια τὰ χῶματα πὺν τὴν κρατοῦν—στὸ τζάκι ἔλεγε τὸ παραμῦθι τὸ παλιό, γιὰ τὸ παιδί π' ἀγάπησαν νεράιδες καὶ τὸ καταμεσήμερο μὲς τὸ πηγάδι τὸ κατέβασαν, σὺν πῆγε λίγο νὰ δροσιστῇ καὶ πειὸ δὲ φάνηκε στὸν κόσμῳ!...

ΚΕΡΑ ΚΑΛΗ — Ἀνατριχιάζω.

ΠΗΝΕΛΟΠΗ — Ἀμ' ἐγὼ; Εἴκοσι χρόνια πᾶνε τώρα... Αὐτῆνε τὴ βραδυὰ ἀπ' τὸ μυαλό μου μονάχα ὁ χάρος θὰν τὴ ξεγράψῃ [σὺν ἀφηρημένην, σὺν ἀπορημένην τὴν ἱστορία της, τὴν τρομερὴ ἀνάμνησιν]. Ἀγρυπνῇ... Ὁ ἄντρας μου κοιμῶταν.

ΚΕΡΑ ΚΑΛΗ — Τί λές;

ΠΗΝΕΛΟΠΗ [ἀφηρημένη]. — Ἐάφνου ἡ πόρτα ἀνοίγει σὲ κάποιο δυνατό φύσημα τοῦ ἄερα,

ΣΚΗΝΗ Ζ'.

Πέτρος, Μάνθος, Κερά Καλή, Πηνελόπη.

Ὁ Μάνθος καὶ ὁ Πέτρος ἐρχονται ἀπὸ τὴν ταβέρνα.

ΜΑΝΘΟΣ [πλησιάζοντας]. — Τί, ἀκόμα 'δῶ;

ΠΕΤΡΟΣ — Κουβέντα δόσε στίς γυναῖκες νὰ ξημερώσουν!

ΜΑΝΘΟΣ [εἰρωνικά]. — Γιὰ τὸ μύλο μας δὲν ἦρθες, κερά Καλή;

ΚΕΡΑ ΚΑΛΗ — Τροσομάρα μου! τὸν ξέχασα.

ΠΕΤΡΟΣ [γελῶν]. — Δὲς τότεπα μὴν κολλήσης;

ΚΕΡΑ ΚΑΛΗ [πρὸς τὴν Πηνελόπη]. — Φέρτονε, γειτόνισσα, νὰ ζῆς... [πρὸς τὸ Μάνθο]. Ἐδῶ κάτι ἐλέγαμε καὶ πέρασε ἡ ὥρα δίχως καὶ μεῖς νὰ νοιώσουμε.

ΠΗΝΕΛΟΠΗ — Πάω [πηγαίνει νὰ τὸν φέρῃ].

ΠΕΤΡΟΣ [Πρὸς τὴν κυρὰ Καλή]. — Ἐτσι περνάει ἡ ὥρα. Σὺν εἶμαι γὼ στὸ ψάρεμα, δὲ νοιώθω πότε βραδυάζει.

ΠΗΝΕΛΟΠΗ [γυρίζει μὲ τὸ μύλο]. — Πάρτονε, κυρὰ Καλή.

ΚΕΡΑ ΚΑΛΗ [ἀναχωροῦσα]. — Εὐχαριστῶ καὶ καληνύχτα...

ΟΛΟΙ — Καληνύχτα, Κερά-Καλή.

ΜΑΝΘΟΣ — Καὶ δὲν πᾶμε νὰ πάρουμε καμμιὰ μπουκιά; Ἐνύχτωσε τί λέτε;

ΟΛΟΙ — Πᾶμε... [μπαινουν στὸ σπιτί τους].

ΣΚΗΝΗ Η'.

Βάγγος καὶ Αὐγή.

Νυχτώνει εἰς τὴν σκηνὴν σιωπῇ. Ἀπὸ ἓνα βουνὸ πέρα στὴ θάλασσα ἓνα γεμάτο φεγγάρι κόκκινο ἀναδύει. Ἀπὸ τὴν πόρτα τοῦ σπιτιοῦ τῆς βγαίνει ἡ Αὐγούλα πρὸς τὴ θάλασσα.

Αὐγὴ [ἀγνατεύοντας]. — Ἀκόμα νὰ φουρήσῃ γεμάτα ὁ Νοτιάς. Ὁ πατέρας ἐτοιμάστηκε. [δείχνοντας πρὸς τὴ θάλασσα]. Νὰ καὶ ὁ «Ἀτρόμητος»! Κι' ἀλήθεια πόσες φορὲς ἐδάκρυσαν τὰ μάτια μου προσμένοντάς τον... [μετὰ μικρὰν σιγῆν]. Πάλι μονάχη, πὺν δὲν μπορῶ, Θεέ μου, νὰ πῶ; εἶμαι μονάχη! πὺν δὲν μπορῶ! [βλέπει τὸ Βάγγο, πὺν βγαίνει ἀπὸ τὴν πόρτα τοῦ σπιτιοῦ του, ὑποχωρεῖ δυὸ-τρία βήματα καὶ μουρμουρίζει]. Ὁ γυιὸς τοῦ Ἰσκιου!...

ΒΑΓΓΟΣ [προχωρῶν δειλά]. — Αὐγούλα, μὴ φύγῃς... Στάσου! Γιατί φοβάσαι, Αὐγούλα; Γιατί, ἐμένανε φοβάσαι;... Γιὰ θυμῆσου. Στὰ χορτάρια, στὴ στέρνα, στὸ μύλο, στὸ περβόλι... Ἀγκαλιασμένοι. Μαζὶ ἐπαίσαμε. Κι'

καὶ τὸ καντῆλι σβύνει!... Ἐπιάστηκε ἡ πνοή μου. Γιὰ δὲς; ἀνατριχιάζω.

ΚΕΡΑ ΚΑΛΗ — Κι' ἐγὼ. Μὴν τῶχεις λίγο;

ΠΗΝΕΛΟΠΗ [συνεχίζουσα]. — Ἡ διπλωμανταλωμένη ἡ πόρτα ἀνοίξε! Ὁ ἄερας, ἓνας ἄερας μανιασμένος, ἐμπήκε μὲς στὸ σπιτί καὶ οἱ μπερτέδες τῶν παραθυριῶν φτερούγιαζαν στὴν κάμαρη, σὺν τὰ φτερά κάποιου ἀητοῦ!... Καὶ 'κεῖ... ἐκεῖ... — μὰ δὲν εἶναι νὰν τὸ πιστέψῃ ἄνθρωπος—ἓνας ἴσκιος, ἴσκιος ψηλός, ἴσκιος ἀνθρώπου, σὺν ἀπὸ φῶς, μὲ πρόσωπο σὺν ἥλιο, πὺν ὅλο τὸ σπιτί ἐφεξε!... Τὰ χεῖλια του, τὰ γελαστὰ τὰ χεῖλια του—σὺν νᾶναι ἡ ἴδια ὥρα τὸ θυμοῦμαι!—σὺν διψασμένα γιὰ φιλί! Τὰ μάτια του, δυὸ ἄστρα, πὺν μὲ κύτταζαν! Καὶ ζύγωνε καὶ ζύγωνε... Σὺν φτερούγιασμα πουλιοῦ, πὺν τὸ ξετρεχε τὸ γεράκι, ἐχτύπαε ἡ καρδιά μου, καὶ ἡ πνοή μου ἐπιάστηκε... Μ' ἀγκάλιασε. Σὺν κάποιονε γλυκὸν ἄερα ἐνοιῶσα νὰ μοῦ χαϊδεύῃ τὰ μαλλιά, κι' ἀπάνω στὰ μάγουλά μου κάποιο μῦρο. Λὲς καὶ μὲ φίλησε. Ἐπρόφτασα νὰ βάλω μιὰ φωνή, μιὰ δυνατὴ φωνή καὶ λιγοθύμησα.

ΚΕΡΑ ΚΑΛΗ — Κι' ὕστερα; Ὑστερα;

ΠΗΝΕΛΟΠΗ — Ἐξύπνησεν ὁ ἄντρας μου καὶ ἀνταρτυτὴ ἡ γειτονιά. Σ' ὅλους τὸ εἶπα, πὺν νᾶθε μαραθῇ τὸ στόμα μου. Σ' ὅλους τὸ εἶπα. Κεῖνες τῆς μέρες ἐνοιῶσα πὺν εἶχα πιαστῇ τὸ Βάγγο...

Ἀκολουθεῖ σιγὴ

ΚΕΡΑ ΚΑΛΗ [διακόπτουσα τὴν σιωπὴν]. — Ὁ κόσμος τ' εἶναι! [ὅσων ἀποτερινομένη στὸν ἑαυτὸ της] Τί ἀλλόκοτο παιδί, ἀλήθεια!... Κάνει καλὰ πὺν φεύγει...

ΠΗΝΕΛΟΠΗ — Δὲν ξέρω. Μονάχα ἐτοῦτο ξέρω: Σ' αὐτὸ μου τὸ παιδί, θάβω κάθε μ' ἀγάπη. Δὲν ξέρω πὺν, τὰ μάτια του μοιάζουνε τ' ἀστραφτερὰ τὰ μάτια, πὺν τῆς ἀπομόναχης βραδείας τὸ ἴσκιωμα.

ΚΕΡΑ ΚΑΛΗ [μονολογοῦσα ἀργὰ]. — Τεῖν' τὰ παράξενα στὸν κόσμῳ!...

ΠΗΝΕΛΟΠΗ — Παράξενα καὶ νᾶξερες δὲν εἶν' κακὸς ὁ ἄμοιρος!... Ἐγὼ τὸ ξέρω, ἡ μάννα του. Ἐχει μεγάλες καλωσύνες, κυρὰ-Καλή, μὰ τότε κακοπιάνουνται κι' εἶνε περίφανος αὐτός. Αὐτὸ νᾶναι τὸ κακὸ του...

ΚΕΡΑ ΚΑΛΗ — Ἀμ' ἔχει καὶ παραξενιές, γειτόνισσα, συχώραμε.

ΠΗΝΕΛΟΠΗ — Ἐ! δὲ οὐδὲν λέω, μὰ ποίος ἄνθρωπος δὲν ἔχει τίς δικές του σ' αὐτὸν τὸν κόσμῳ;...

ή μάνα σου σάν σ' έβλεπε [άναστενάζει].— Τή θυμάσαι τή μάνα σου. Έφύτρωσε ψηλό 'να κυπαρίσσι στόν τάφο της... ψηλό ώσάν κι' αυτή, κι' ώσάν κι' έσέ, Αὐγούλα... Ἡ μάνα σου θυμάσαι πού σ' έφώναζε; [μιμείται τήν φωνήν της]. . . . «Αὐγούλα»! . . . «Αὐγούλα»! . . .

ΑΥΓΗ [άδημονούσα]. — Μά πές μου σάν τί θέλεις νά πῆς γλίγωρα' κι' ο πατέρας θά κατεβῇ στο περιγιάλι καί... Ὑστερα, τί μέ θέλεις; Ὅλοι μου κρέμασαν κουδούνια στο νησί, μέ δίχως νάχω εἶδησι. Κι' έχτες άκόμα μουπαν. Ὅλο στο σπίτι σας φέρνει βόλτες εκείνος ο χαμένος, πού μυαλό δέν έχει στο κεφάλι κι' ούτε δεκάρα τσακιστή στην τζέπη! . . .

ΒΑΓΓΟΣ [λυπητερά]. — Σου κρέμασαν κουδούνια καί σέ νοιάζει... Τί νά σου πώ; . . . Ἀκόμα, Αὐγούλα, δέν τό ξεχνάω ένα φιλή. Τί ήμέρα ήτανε! Τί Ἡλιος! Σάν τήν ήμέρ' αυτή, μέ τό μεγάλο της τόν Ἡλιο άλλη δέ στάθηκε... Θυμάσαι; Σ' έφίλησα για ένα κοχύλι! . . . Έπερπατούσαμε κει δά... Έγώ τό είχα πιάσει ένα κοχύλι, ένα πράσινο κοχύλι. Καί μουπες: δός μου το, Βάγγο, τό κοχύλι. Καί σουπα: νά σέ φιλήσω! Καί σάδωσα—καί τό κοχύλι κι' ένα φιλή, όπου νάν τό ξεχάσω δέν μπορώ. Τί ήμέρα εἴτανε! Τί ήλιος! καί τί κόκκινα τά μάγουλά σου, καί τ' αυτιά σου πώς κοκκίνιζαν στον Ἡλιο, τά μικρά τ' αυτιά σου... Σ' έφίλησα, όπως φιλούσε τά πόδια σου τῆς θάλασσας ο άσπρος ο άφρός... .

ΑΥΓΗ — Τί τά θυμάσαι τά παληά, παιδιά είμαστε τότες. Ὑστερα πέρασαν χρόνια. Έγώ δέν τά θυμοῦμαι πειό... Ὑστερα άκου: Τό βλέπεις τοῦτο 'δω τό σπίτι μας; Εἶνε αυτό τό πειό ψηλό μέσ τό νησί' καί βλέπεις τό καράβι; εἶνε τό πειό μεγάλο... Εἶσαι ψαρά παιδί κι' εἰγώ άρχοντοπούλα... Έπειτα, συλλογίσου πώς πάντα ο φόβος ήσουνά μέ τό νησί... [σιγά] μέσ τό νησί καί άκόμα εἶσαι για μένα ο φόβος. [δυνατά]. Τά λόγια σου παράξενα μου φαίνονται, πώς νά στο πώ... καί ή φωνή σου, καί τά μάτια σου... Πώς μέ κυττάξεις, θέ μου! . . .

Κάνει νά φύγη, ο Βάγγος τῆς κλει τό δρόμο.

ΒΑΓΓΟΣ [περίλυπος]. — Τί τά θυμάσαι τά παληά! . . . παιδιά είμαστε τότες! πέρασαν χρόνια! . . . Ὅμως εἰγώ — καί παιδί όπου δέν ήμουνά, γιατ' είχα μέσα δώ πέρα κάτι, όχι όπως όλα τά παιδιά — παιδί άπόμεινα καί τά θυμάμαι τά περασμένα. Ἀπόμεινα παιδί καί στην ψυχή καί σ' οῦλα... καί δέ λογάριασα ποτές

μου ούτε τό σπίτι σας ούτε καί τό καράβι, ούτε καί τήν ζωή μου. Δώδεκα χρόνια τώρα ζω μέ μιάν άγάπη, πού μέσ τά στήθια μου άντρείει — τήν άγάπη σου — καί μέ μιάν ένθύμησι γλυκειά των περασμένων! . . . Για τοῦτο εἶν' τά λόγια μου παράξενα καί μέ φοβάσαι... Μεγάλωσες εἰς άλήθεια, έπῆγες στο σχολειό καί 'γώ πάντα τραβοῦσα πέρα στα βράχια καί στην άμμουδιά ψαρεύοντας κοχύλια, πράσινα κοχύλια, για νά θυμάμαι τό φιλή! . . .

ΑΥΓΗ — Σουπα, τί νάν τά θυμάσαι τά περασμένα τώρα!

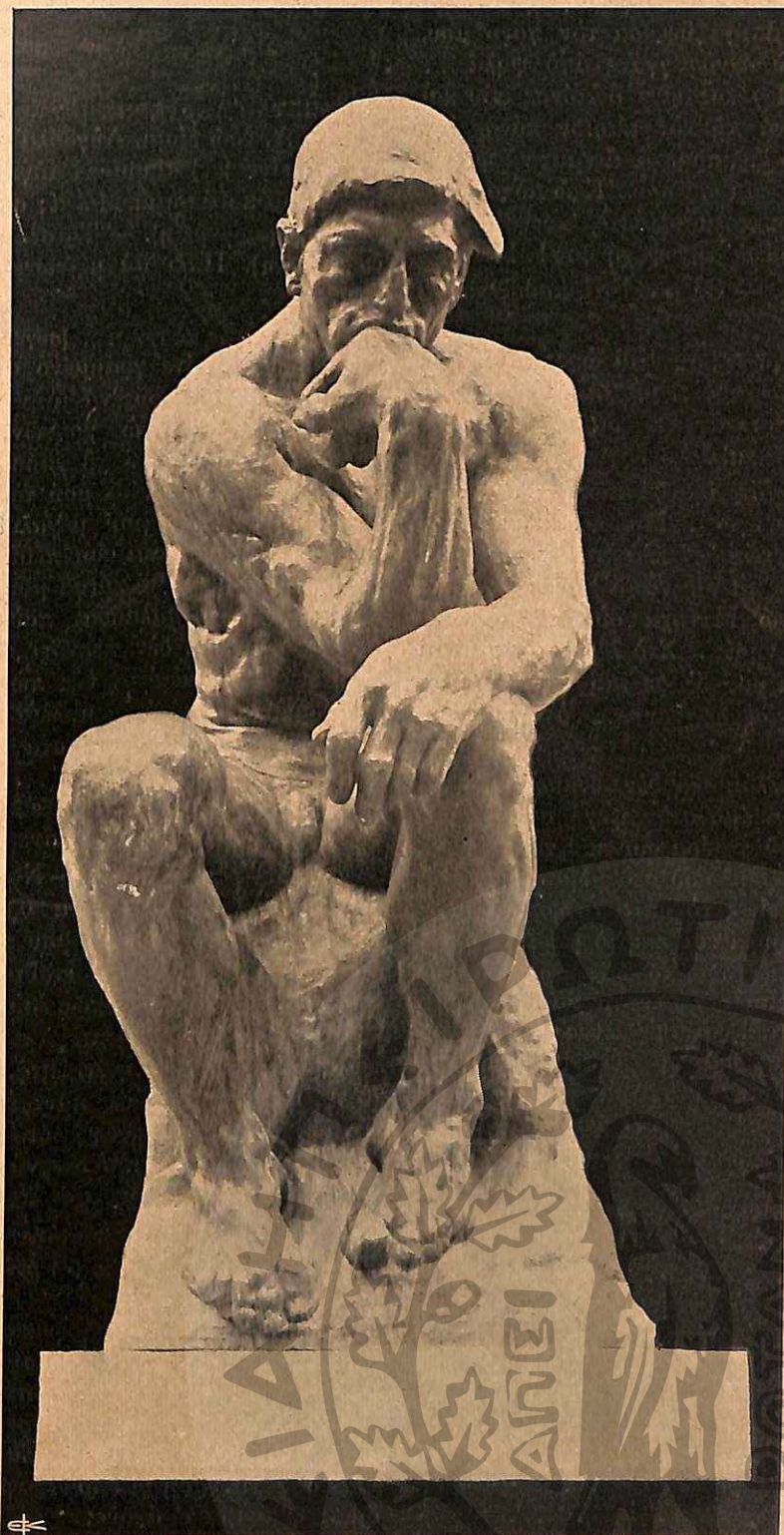
ΒΑΓΓΟΣ — Ὅμως εἰγώ στα περασμένα ζω, γιατ' εἶνε ώρα τά περασμένα. Ὑστερα, σάν εἰγούριζες άπ' τό σχολειό, ερχόμουν στο περιβόλι σας άπ' έξω... Εἶχα μιά τρουπίτσα άνοίξει στο φράχτη σας κι' έκρυφοκύνταξα για σένα, Αὐγούλα! . . .

ΑΥΓΗ [σχεδόν θυμωμένη]. — Νά σ' έπιανε ο πατέρας μου! . . .

ΒΑΓΓΟΣ [μέ πολύ θλιβερόν τόνον]. — Κι' άκόμα ως τά χτές! . . . Κι' έβλεπα τό ρόδα, Αὐγούλα, κι' ένοιωθα τήν ευωδιά τους. Καί ὄρες, ὄρες, ρώταγα. Τί νάτανε; ή ευωδιά των ρόδων ή τοῦ κόρφου σου; Κι' έβλεπα τά κρίνα, Αὐγούλα, καί ὄρες ρώταγα τί νάτανε; Τά κρίνα ή τοῦ λαιμοῦ σου ή άσπράδες; Καί οἱ λαιμοί των κύκνων, πού πλέχουν μέσ τῆ στέρνα σας, τά μαρμαρένια σου τά μπράτσα μου εμοιαζαν, έτοιμα κάποιον ν' άγκαλιάσουν. Κι' ένοιωθα, σάν ήμουνά μακρυνά σου, μιά μουσική, μιά μουσική κι' έχάιδευε τό στήθος μου. Κι' ήταν τῆς ένθύμησής σου ή μουσική. Κι' ὕταν άπό κοντά μου πέρανες, ή σ' έβλεπα πίσω άπ' τό φράχτη... εκεί κοντά, μιά φωτιά νά καίη καί νά φουντώνη καί στο κεφάλι μου εἰδω μιά παραζάλη. Κι' έτσι εστοχαζόμουνά τό φράχτη νά πηδήσω καί νά σ' άρχίσω στα φιλή, σάν τότε μέ τό πράσινο κοχύλι! . . .

ΑΥΓΗ [ντροπαλή]. — Νά δά ή ώρα! Καιρό δέν έχω 'δω νά κάθουμαι για νά μου λές λόγια τρελλά, παραξενιές... Έπειτα κι' ο πατέρας δέν άργεί... [κάνει νά φύγη].

ΒΑΓΓΟΣ [Τήν έμποδίζει]. — Όχι... όχι δέ θά φύγης πριν στο εἰπώ, εκείνο πού δέ λέγεται... Εἶσαι κακή, Αὐγούλα, κάνεις για μένανε καί σν ὅτι καί οῦλο τό νησί. Ἀκου: εἰγώ τά βράδυά, Αὐγούλα, τις νυχτιές, νά σάν κι' αυτή μέ τό φεγγάρι, τό ματωμένο τό φεγγάρι, σάν τήν καρδιά μου ματωμένο, ὄρες κάτω άπ' τό παραθύρι τό κλειστό μέ τόν κισσό προσμένω κι' άγναντεύω... Έπῆρα τό βιολί μου, προχτές άκόμα,

Ο ΣΚΕΠΤΟΜΕΝΟΣ

A. PONTEN

κι' ἦρθα στὸ παραθύρι καὶ ὕψωσα, ὅχι μονάχα ἴσα με κεῖ, ὡς τὰστρα ὕψωσα τὸν πόνο μου. Ὡς τ' ἄστρα ποὺ ἀνοφέγγανε ἀπὸ ψηλά... Μ' ἀλλοίμονο. Μεγάλος εἶνε ὁ πόνος μου καὶ τὸ βιολὶ μικρὸ νὰ πῇ τὸν τέτοιον πόνο. Δὲν ξέρω ἂν ἄφηκε ὁ ξηλιάρης ὁ ἄνεμος νὰ φτάσῃ ἢ φωνή μου στὴν κάμαρά σου. Ἐγὼ μονάχα τὸ ἀχνὸ καντῆλι σου, τρεμουλιαστὸ ἐκύτταζα ποὺ ἔφεγγε, καὶ θάρρευα τὴν ψυχὴ σου!...

ΑΥΓΗ [μοναχῇ]. — Θέ μου! τί παρᾶξενα τὰ λόγια του!...

ΒΑΓΓΟΣ [συνεχίζων]. — Καὶ ὦρες, Αὐγούλα, ὅχι ἀπάνω στὶς χορδὲς μὰ στὴν ψυχὴ μου τὸ θλιβερὸ δοξάρι ἄγγιξε, σὰν πριόνι!... Αὐγούλα, δὲν ξέρω, μ' ἄλλα λόγια σ' ἀγαπάω.

ΑΥΓΗ — Ἐγὼ ὅχι ὅμως! πῶς νὰ στὸ πῶ; Ἄσε με πειὰ νὰ φύγω... Μοῦ τόλειπε κι' ὁ πατέρας, ὅλοι μοῦ τῶπανε. Θὰ πάρω ἀρχοντόπουλο γιατί ἀπὸ μικρὴ εἶμαι κανακεμένη κι' ἀρχοντοπούλα ἐγώ. Μονάχα σὺ δὲν εἶσαι νὰ μάγαπᾷς μὲς τὸ νησί... Στὸ λέω, στόειπα καὶ γράψε το! ἄντρα μου δὲ σὲ παίρνω, ποὺ ὅλοι σὲ φοβῶνται καὶ σὲ δείχνουνε... ὁ «γυιὸς τοῦ Ἰσκιου»!...

ΒΑΓΓΟΣ — Ἀλλοίμονο! δὲν ἔνοιωσες ἀκόμα τὴν ἀγάπη. Κι' ἀκόμα στὴν ψυχὴ σου ἠχολογοῦν τὰ λόγια τοῦ πατέρα σου καὶ τοῦ νησιῶ. Ἡ ἀδύνατη ἢ καρδιά σου στὰ χῶματα θὰ σέρνουνταν, ἂν δὲν εἶχες τὸ σπῆτι τὸ ψηλὸ γιὰ νὰ ψηλώνῃς τὴν περιφάνεια καὶ τὸ μπῶί σου, γυναικα! [τὸ γυναικα αὐτὸ τὸ λέει περιφρονητικά. Σιωπᾷ λίγο καὶ ἔπειτα σὰν νὰ ἐμπνέεται ἀπὸ κάποιο πρᾶγμα ποὺ βλέπει πέρα στὴ θάλασσα]. Ἀλήθεια τόσιπες! εἶσαι μακρυνὰ ὑπὸ μένα, [θυμωμένα καὶ μὲ ὑπερηφάνεια]. Κύττα αὐτὸ τὸ μᾶκρος, τῆς θάλασσας αὐτὸ τὸ μᾶκρος! Κύττα τὴ χρυσὴ τὴν ζώνη, σὰν ζώνη κάποιας ξωτικιάς, τὴ χρυσή, τὴν κόκκινη τὴ ζώνη ποὺ στέλνει τὸ φεγγάρι, πέρα κεῖ στὴ θάλασσα. Κύττα ἐκεῖ στὴν ἄκρη ποὺ δὲν φτάνει ἀνθρώπου μάτι, ποὺ οὔτε θὰ φτάσῃ. Κύττα. Ἐγὼ μὲς τὴν ψυχὴ μου ἐγὼ καὶ στὴν ἀγάπη μου κατὰ ἀπ' τὸ ἀτέλειωτο μᾶκρος τοῦ πελάγου! Τὸ μάτι σου δὲ φτάνει ὅσα με κεῖ! Διῶξε τὰ μικρὰ ποὺ σοῦ κρατοῦν τὰ μάτια σου κλεισμένα, θαμπωμένα, καὶ δές με ὅδω κατὰματα: Ἐγὼ ἐγὼ μὲς τὴν ἀγάπη μου κατὰ ἀπ' τὸ ἀτέλειωτο μᾶκρος τοῦ πελάγου!

ΑΥΓΗ — Θέ μου, πῶς μὲ κυττάει!...

ΒΑΓΓΟΣ [κρατεῖ σιωπηλὰ στὰ χέρια του τὸ πρόσωπο, σὰν νὰ κλαίῃ. Ἐπειτα ὀρθώνεται περήφανος]. — Μὴν τὸ ξεχνᾷς, Αὐγούλα. Αὐγούλα, ἔχε γειά!... [μπαίνει στὸ σπῆτι του. Ἡ Αὐγούλα μένει σαστισμένη].

ΣΚΗΝΗ Θ.

Ὅλα τὰ πρόσωπα τοῦ δράματος.

ΚΑΠΕΤΑΝ ΛΕΦΤΕΡΗΣ [Βγαίνοντας ἀπ' τὸ σπῆτι του]. — Ἄ, ἐδῶ εἶσαι, Αὐγούλα μου, σὲ γύρευα ἢ ὦρα εἶνε νὰ κάμουμε πανιά, καὶ θάχουμε τὸν ἄνεμο κατὰπριμα. Μὰ τί; σὰν κατὶ νάχῃς...

ΑΥΓΗ [ταραγμένη]. — Τίποτα [τὸν ἀγκαλιάζει δακρυσμένη]. Πάλι θὰ μείνω μοναχῇ, πατέρα, φεύγεις.

ΚΑΠΕΤΑΝ ΛΕΦΤΕΡΗΣ [συγκινημένος]. — Ἐχεις δίκιο... Εἶνε γραμμένο ἀπὸ μικρὸς τὴν ἡσυχία τοῦ σπιτιοῦ νὰ μὴν τὴν ἀπολάψω. Πάντα ἀπὸ δεκαοχτὼ χρονῶν παιδί, παλεύω μὲ τὰ κύματα καὶ μὲ τὸ χάρο [δακρύζει]. Μικρότερη σ' ἄφηνα κάθε μου ταξεῖδι καὶ σ' εὐρισκα σὸν ἐρχομὸ μου μεγαλύτερη, παιδί μου [τὴν φιλεῖ]. Μὰ ἔγνοια σου πειά. Ἐγέρασα. Καὶ δὲ βαστᾶνε πειὰ τὰ κότσα μου γιὰ τοὺς τρελοὺς χοροὺς τῆς θάλασσας, ποὺ δὲ γερνάει ποτέ της. Ταξεῖδι δὲν περνάει ποὺ νὰ μὴν τὸ εἴπῃ μὲ τὰ καμώματά της πῶς ὅσο πάει καὶ ξανανοιώνει. Ἐμένα τὰ μαλλιά μου ἀσπρίσανε. Ἀσπρίζουνε κεινῆς τὰ κύματα μονάχα. Τὸ κύματα τὰ ὑπουλά...

ΑΥΓΗ — Σὲ τοῦτο τὸ ταξεῖδι θὰ μᾶς γυρίσῃς γλίσωρα, πατέρα, δὲν εἶνε ἀλήθεια;

ΚΑΠΕΤΑΝ ΛΕΦΤΕΡΗΣ — Ναι, παιδάκι μου. Καὶ νὰ σοῦ πῶ, ἐπάλαμπα ὅτι πάλαμπα, θὰ ξανασάνω τώρα τὰ λίγα μου τὰ χρόνια. Κάτι μοῦ λέει πῶς τὸ ταξεῖδι ἐτοῦτο θάναί ἀπ' τὰ στερνά μου. Δὲν ξέρεις πῶς ἐδίηρασα νὰ κάτσω. Σὰν τὸ στρατιώτῃ τὸν παλῆ ποὺ ἐχόρτασε πολέμους καὶ τὴν εἰρήνη ἀναζητᾷ. Θέλω νὰ μείνω κοντὰ σὲ σένα. Νὰ σὲ παντρεύω, νὰ σὲ ἰδῶ νυφοῦλα καὶ νὰ χορέψω στὰ γόνατά μου τὰ παιδιά σου. Αὐτὸ ναι τὸ στερνὸ μου τῶναιρο καὶ ὕστερα ἂς γίνῃ κείνο ποὺ ξέρει ὁ Θεός.

ΑΥΓΗ [τὸν ἀγκαλιάζει καὶ τὸν φιλεῖ]. — Μὴ λές, πατέρα μου, γιὰ τέτοια, μὴ λές!... Θὰ ζήσης χρόνια ἀκόμα.

ΚΑΠΕΤΑΝ ΛΕΦΤΕΡΗΣ [πικρὰ μειδιῶν]. — Ἄ, φοῦ τὸ θές. Γιὰ χάρι σου καὶ μὲ τὰ γερατειά, καὶ μὲ τὸ χάρο τὰ βάνω. [κυττάζοντας πρὸς τὴ θάλασσα]. Ἄ! Ἄ! Ἐσήκωσε γιὰ καλὰ... Ἄκου τώρα νὰ σοῦ πῶ... Εἶπα σὸν μπάρμπα σου νὰ ρθῇ γιὰ συντροφιά. Νὰ κάνῃς ὅμως φρόνιμα τ' ἀκοῦς;...

ΑΥΓΗ — Ὅσο γι' αὐτό...

ΚΑΠΕΤΑΝ ΛΕΦΤΕΡΗΣ — Καὶ νὰ φυλάγῃς τὰ βράδρια μὴν ἔχουμε τὰ ἴδια... μονάχα νὰν

τὸ συλλογίζουμαι πῶς εἶσαι ἄρρωστη, αὐτὸ μοῦ φτάνει.

Ἀπὸ τὴν πόρτα τοῦ σπιτιοῦ των βγαίνουν οἱ: Μάνθος, Πηνελόπη, Βάγγος καὶ Πέτρος.

ΚΑΠΕΤΑΝ ΛΕΦΤΕΡΗΣ πρὸς ὅλους]. — Καλησπέρα σας!... [πρὸς τὸν Βάγγον]. Ἐτοιμος, παλικάρι μου;

ΒΑΓΓΟΣ — Ναι, ἔτοιμος.

Ἡ Κερά-Καλή προβάλλει νὰ ξεπροβοδῇ τοὺς ταξιδιωτῆς.

ΚΕΡΑ ΚΑΛΗ — Νᾶμαι κι' ἐγώ!...

ΠΗΝΕΛΟΠΗ — Καλῶς τινε. [Ἀναστενάχουσα]. Μᾶς φεύγουν.

ΚΑΠΕΤΑΝ ΛΕΦΤΕΡΗΣ [προχωρεῖ καὶ χαιρετᾷ ὅλους]. — Ἐχετε γειά.

ΟΛΟΙ [ἀπαντοῦν χωριστά]. — Καλὸ καταβόδιο, καλὲς ἀντάμωσες, καλὸ ταξεῖδι.

ΚΑΠΕΤΑΝ ΛΕΦΤΕΡΗΣ [ἀγκαλιάζει καὶ φιλεῖ τὴν κόρη του]. — Φρόνιμα. Καὶ νὰ φυλάγῃς. Τ' ἀκοῦς; Ἐχε γειά. [Μπαίνει στὴ βάρκα ποὺ περιμένει. Ἐν τῷ μεταξὺ προχωρεῖ ὁ Βάγγος καὶ ἀποχαιρετᾷ ἕνα ἕνα σιωπηλὸς. Τὴ μητέρα του τὴν ἀγκαλιάζει. Ἐπειτα τὸν πατέρα του. Ἐπειτα τὸν Πέτρο καὶ τὴν Κερά Καλή. Σ' ὅλους λέει]:

ΒΑΓΓΟΣ — Ἐχετε γειά. [Ἐπειτα πλησιάζει τὴν Λυγὴν, ἀναστενάχει. Τῆς σφίγγει σιωπηλὸς τὸ χεῖρ καὶ τὴν κυττάει μὲ ἔκφρασι περίλυπον. Ἐπειτα γρήγορος μπαίνει στὴ βάρκα, τὴν λύνει καὶ πιάει τὰ κουπιά. Μόλις αὐτὴ ἀπομακρύνεται λίγο φωνάζουν ΟΛΟΙ]. Στὸ καλὸ, στὸ καλὸ!

ΒΑΓΓΟΣ Μουρμουρίζοντας πρὸς τὸν ἑαυτοῦ του καὶ κυττάζοντας τὴν Λυγὴν]. Ἐχω στὴν ψυχὴ μου κατὶ ἀπ' τὸ ἀτέλειωτο μᾶκρος τοῦ πελάγου!...

Ἡ Λυγὴ ταράσσεται. Ὅλοι μένουν μὲ ὕφος ἀνθρώπων ταραγμένων.

ΑΥΛΑΙΑ

ΣΠΥΡΟΣ ΜΕΛΑΣ

[Ἐπεται συνέχεια]

ΛΗΣΜΟΝΗΜΕΝΟ ΠΑΡΑΜΥΘΙ

Τοῦ Κωνσταντίνου Χρηστομάνου

Εἶπε νὰ μοῦ πῇ τὸ παραμῦθι
Τὸ παλιό, ποὺ ἀλησμονήθη.
Κ' ἔσκυψε κι' ἀνανοήθη, σὰ γρηούλα,
Μ' ἄνθια στὴ μορφῇ, μῆλα στὰ στήθη,
Ἐκατὸ χρονῶν παιδοῦλα,
Κι' ἄρχισε τὸ παραμῦθι:

»Μιὰ φορὰ κ' ἕναν καιρὸ ἕνα παλικάρι
Βασιλῆα παιδί καὶ ρήγισσας καμάρι
Μιὰ παιδοῦλα ἀγάπησε, καλὴ ὥρα
Ὅπως ἀγαποῦν καὶ τώρα...»

— Ὅπως ἀγαποῦν καὶ τώρα.

»Κ' ἦτανε φτωχὴ ἢ παιδοῦλα, μὰ εἶχε βιό της
Κάλλη καὶ δροσιὲς στὸ μερικὸ της
Κ' ἡ ἀγάπη εἶνε τυφλή, καλὴ ὥρα
Σὰν καὶ πάντα, σὰν καὶ τώρα

— Σὰν καὶ πάντα, σὰν καὶ τώρα.

»Καὶ τὸ βασιλόπουλο ἕνα βράδυ
Τὴν ἀγκάλιασε τρελλὰ μὲς στὸ σκοτάδι

Καὶ τὴ φίλησε γλυκά, καλὴ ὥρα
Ποιὸς τὸ ξέρει! σὰν καὶ τώρα...

— Ποιὸς τὸ ξέρει! σὰν καὶ τώρα.

»Τὴν κορώνα του τῆς βάζει στὸ κεφάλι
Καὶ τὰ στήθια της τὰ κάνει προσκεφάλι
Καὶ τῆς λέει λόγια γλυκά κι' ἀκόμα
Ὅσα λέν στόμα μὲ στόμα...

— Ὅσα λέν στόμα μὲ στόμα.

— Κ' ὕστερα, πῶς νὰ στὸ πῶ, καλέ μου;
Κ' ὕστερα... Τὸ ξέχασα, γλυκέ μου
Τὸ παλιὸ τὸ παραμῦθι...

— Κι' ἂν τὸ ξέχασες, τὸ ξέχουν ταίρια, ταίρια

— Πρῶτα νὰ σ' τὸ ποῦν - τὰ περιστέρια,
Πρῶτα νὰ σ' τὸ μάθουν τὰ τρυγόνια,
Νὰ σ' τὸ κελαϊδήσουνε τὰ χελιδόνια...
Κ' ὕστερα λησμονά το, ποὺ ἀλησμονήθη!
Κ' ἡ ζωὴ μας κ' ἡ ἀγάπη παραμῦθι.

Φρεατιδα, Αὐγουστος 1907. ΠΑΥΛΟΣ ΝΙΡΒΑΝΑΣ

ΓΕΩΡΓΙΟΣ Ν. ΘΕΟΤΟΚΗΣ

Εἰς ἐποχὴν καθ' ἣν ἡ τύχη καὶ τὸ μέλλον τοῦ Ἑλληνισμοῦ διανύουν τὴν πλέον κρίσιμον περίοδον τῆς νεωτέρας μας Ἱστορίας, τῶν δ' ἐκλεκτῶν καὶ τῶν βλεπόντων ὀπίσω ἀπὸ τὰ γειτονικά βουνά, ὑπὲρ τὰς κορυφὰς τῶν ὁποίων μετ' οὐ πολλὸν ὀγκοῦμενα θάνακόντες ἀπειλητικά διὰ τὰ θολώσων ὁριστικῶς τὸν ἀνατολικὸν ὀρίζοντα, προάγγελοι μιᾶς δυσπροβλέπτου διεθνοῦς ἰσῶς καταιγίδος, τὰ μαῦρα σύγνεφα τῶν παντοδαπῶν ἀξιώσεων, τῶν συγκρουομένων πρὸς τὴν ὄνειροπολουμένην ἀποκατάστασιν μιᾶς Μεγάλης Ἑλλάδος, — εἰς ἓνα διακαῆ πόθον κοινὸν συνηνωμένοι αἱ βλέψεις καὶ αἱ σκέψεις τείνουν καὶ πρέπει ἀδιαλείπτως νὰ τείνουν πρὸς μίαν κοινὴν καὶ ἐντεταμένην προσπάθειαν ὅλων τῶν ἐθνικῶν δυνάμεων, πρὸς ὅσον τὸ δυνατόν ταχύτεραν καθολικὴν ἐσωτερικὴν ἀνάπλασιν, μάλιστα δὲ τὴν στρατιωτικὴν καὶ ναυτικὴν ἀνασύνταξιν, ἵνα μὴ μᾶς εὕρῃ ἀπροπαρασκέυους ὅταν ἐκσπάσῃ αὐριον ὥριμάζονσα ἡ βαλκανικὴ θύελλα ἐπικαίρως, ἐλπίζομεν, κάθε Ἑλλήν θὰ εἶχε τὸ ἐνδιαφέρον νὰ γνωρίσῃ εἰς πρόχειρον βιογραφικὸν σημείωμα τινὰ περὶ τοῦ ἀνδρὸς τοῦ διευθύνοντος τὴν στιγμὴν ταύτην τὰς τύχας τῆς Ἑλλάδος.

Ἐκ τῆς μεγάλης βυζαντινῆς οἰκογενείας Θεοτόκη, κλάδου τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει εὐπατριδῶν Ὁκταβιανῶν, καταγόμενος ὁ πρόεδρος τῆς ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως κύριος Γεώργιος Ν. Θεοτόκης, ἐγεννήθη κατὰ τὸ 1843 ἔτος ἐν Κερκύρᾳ, ἐκ πατρὸς Νικολάου Θεοτόκη καὶ μητρὸς Ἀδελαΐδος Βεντούρα. Διαπαιδαγωγηθεὶς εἰς τὸ ἐκεῖ φημισμένον τότε λύκειον Πετρουτσόπουλου, ἠκολούθησε ἔπειτα τὰ ἐγκύκλια μαθήματά του εἰς τὴν φιλογικὴν σχολὴν τῆς ἀκμαζούσης τότε Ἀκαδημίας τοῦ Γκίλφορδ.

Οἱ σύγχρονοί του ἐν Κερκύρᾳ μετὰ συγκινήσεως ἐνθυμοῦνται ἀκόμη τὴν ἔντονον καὶ ἐκφραστικὴν φυσιογνωμίαν τοῦ συμπαθοῦς νεανίου συμμαθητοῦ των, ὅστις ἔρρηβος ἔτι μὲ τὸ ἄβρὸν καὶ ἐπίχαρι ἦθος του, μὲ τὴν εὐστροφὸν ἀγχίνοντάς του, ζωηρὸς καὶ γενναίος ψυχὸς, ἐγνώριζεν ἔνθεν ἤδη νὰ προσελκύῃ πέριξ του καὶ νὰ ἐπιβάλλεται εἰς τοὺς περὶ αὐτὸν δι' ἀβιάστου γλυκύτητος καὶ προσηνείας, ἐπισπώμενος τὴν αὐθόρμητον ἀγάπην καὶ ἐμπιστοσύνην τῶν ὀμηλικιωτῶν του καὶ ἀναγνωρίζο-

μενος ὑπ' αὐτῶν ὡς ἀρχηγὸς μεταξὺ ἴσων, διὰ τῶν φυσικῶν του προτερημάτων, ἐκδηλουμένων τοσοῦτον μόνον ἐμφανῶς, ὅσον ἤρκει νὰ ὑπερέχῃ τῶν ἄλλων, χωρὶς ὅμως καὶ νὰ πληγὴν ποτὲ τὴν ζωηρὰν νεανικὴν φιλαυτίαν των. Διερχόμενος τὰς ὥρας τῆς σχολῆς εἰς τὰς ἰδιαιτέρως προσφιλεῖς του ἀσκήσεις τῆς ἀγγλικῆς γυμναστικῆς, δὲν ἐδαπάνᾳ εἰς τὰς διασκεδάσεις μόνον τὸν ἔκτος τοῦ σχολείου του χρόνον. Διδαχθεὶς ἐξ ἀπαλῶν ὀνύχων ἀπὸ ἐμπείρους διδασκάλους κατ' οἶκον, ἐξέμαθε τελείως νὰ ὀμιλῇ καὶ νὰ γράφῃ ἀπταιστος, ἔκτος τῆς μητρικῆς γλώσσης, τὴν γαλλικὴν, ἀγγλικὴν καὶ ἰταλικὴν, θαυμαζόμενος πάντοτε καὶ μέχρι σήμερον διὰ τὴν εὐρείαν γλωσσομάθειάν του.

Ἀπὸ τὴν μικρὰν του ἡλικίαν ἀκόμη, μὲ τὴν ἔμφυτον εἰς αὐτὸν καλαιοθητικὴν λεπτότητα, ἐπεμελεῖτο ἑαυτόν. Πάντοτε δὲ κόσμιος, καὶ κομπορηπὴς τὴν περιβολήν, ἄνευ ἐκζητήσεως τινὸς ἢ ἐπιτηδεύσεως, συνεπλήρου ἤδη ἔκτοτε τὰς ἀπὸ φύσεως καὶ καταγωγῆς ἀριστοκρατικῆς του τάσεως δι' ἐπιβλητικῆς σεμνοπρεπείας καὶ ἀνδροπρεποῦς παραστάσεως ἀσυνήθους εἰς τὴν νεανικὴν ἡλικίαν.

Τὸ 1861 ἔτος μεταβὰς εἰς Παρισίους ἐνεγράφη εἰς τὴν Νομικὴν Σχολὴν τοῦ ἐκεῖ Πανεπιστημίου, ἐνθα συνεπλήρωσε τὰς σπουδὰς του τελειοποιηθεὶς καὶ διακριθεὶς πάντοτε, ἀναγορευθεὶς δὲ διδάκτωρ τοῦ δικαίου (Doctorat en droit) πρᾶγμα ἀσυνήθους δι' Ἑλλήνας σπουδαστάς. Καὶ κατὰ τὴν ἐν Παρισίοις διαμονὴν του διαρκέσασαν μέχρι τοῦ 1868, τὰ ἐπίζηλα προτερήματα τοῦ νεαροῦ Ἑλλήνος σπουδαστοῦ, ἐγκαίρως ἀναγνωρισθέντα ἐπεβάλλοντο, ὡς ἦτον ἐπόμενον, ὅχι μόνον μεταξὺ τῶν Ἑλλήνων σπουδαστῶν, ἀλλ' εἰς πάντα κύκλον ὅπου ἡ συμμετοχὴ του καθίστατο περιζήτητος. Ἐπιδιώκων τὰ κοινωνικὰ κέντρα τοῦ ἐκλεκτοῦ κόσμου, ὅπου καὶ διεκρίνετο, κατὰ ῥῥονε πάντοτε νὰ προσοικειοῦται πᾶσαν πνευματώδη κοινωνικὴν ἀναστροφὴν πρὸς βελτίωσιν ἑαυτοῦ, ἀποκομίζων ἐκ τῆς συγχῆς μετὰ τῶν ἐκλεκτῶν καὶ τῶν προνομιούχων ἐπιμιξίας πλούσια καὶ ἐπωφελῆ διδάγματα. Ἀντὼν δ' ἐκ τῶν ἡθικῶν παραδειγμάτων τῶν ἄλλων καὶ προικισμένος μὲ σπανίαν ἀφομοιωτικὴν δύναμιν καὶ ὀξύτητα ἀντιλήψεως τοιαύτην ὥστε νὰ δύναται νὰ διακρίνῃ ἀμέσως τὸ ὀρθὸν καὶ τὸ προσήκον εἰς πᾶσαν περίστασιν, ἀλλὰ καὶ νὰ κρίνῃ

ΓΕΩΡΓΙΟΣ Ν. ΘΕΟΤΟΚΗΣ

ἀσφαλῶς περὶ αὐτῶν, ἐχρησιμοποιοῖ τὰ φυσικὰ καὶ τὰ ἐπίκτητα ταῦτα πλεονεκτήματά του καὶ πρὸς ὠφέλειαν τῶν ἄλλων, παραινῶν καὶ συμβουλεύων τοὺς φίλους καὶ συμμαθητάς του, ὑπὸ τῶν ὁποίων αἱ συμβουλαὶ του, ἂν καὶ πρὸς ὀμηλικίους ἀπευθυνόμεναι, σχεδὸν πάντοτε εἰσκηκούοντο. Διότι ἡ ἀδόλως εἰλικρινὴς φύσις αὐτοῦ, πρὸς τὴν ἐπιβολὴν τῆς διανοητικῆς καὶ κοσμικῆς ὑπεροχῆς του, ἐνέπνεεν εἰς αὐτοὺς τυφλὴν ἐμπιστοσύνην.

Ἐπανελθὼν ἐκ Παρισίων εἰς Κέρκυραν τὸ ἔτος 1868 ζωηρὸς καὶ εὐελπίς, πλήρης ὁρμῆς καὶ σφρίγγους, ἐπεδόθη εἰς τὸν πολιτικὸν ἀγῶνα ἀπὸ τοῦ 1871 ἔτους τὸ πρῶτον, συνεχίζων τὴν ἐνδοξὸν παράδοσιν τῶν εὐκλεῶν του προγόνων, ἐξ ὧν ὁ πάππος του μετασχὼν τοῦ ἱεροῦ ἀγῶνος κατὰ τὴν ἑλληνικὴν ἐπανάστασιν καὶ ἐγκατασταθεὶς ἐν Ἀθήναις διετέλεσε βραδύτερον, μετὰ τὴν ἐθνικὴν ἀποκατάστασιν, σύμβουλος τῆς Ἐπικρατείας ἐπὶ Καποδίστρια καὶ τελευταῖον ἐπὶ Ὁθωνος γερουσιαστής. Ἐκτεθεὶς κατὰ τὴν βουλευτικὴν ἐκλογὴν τοῦ ἔτους 1873 τὸ πρῶτον, δὲν ἐξελέγη μὲν τότε, συνετέλεσεν ὅμως διὰ τῆς ὑποψηφιότητός του εἰς τὴν ἀποτυχίαν τοῦ ἐξ ἀρχῆς δεινοῦ πολιτικοῦ του ἀντιπάλου Ἰακώβου Πολυλά. Ἐκτεθεὶς ὅμως κατ' ἐπίμονον ἀπαίτησιν τῶν πολιτικῶν φίλων του εἰς τὰς δημοτικὰς ἐκλογὰς τοῦ

1879 ἐξελέγη δήμαρχος Κερκύρας, πρώτην φορὰν τότε, σχεδὸν διὰ παμψηφίας.

Ἀνθρῶπος τῆς περιωπῆς καὶ τῆς μορφώσεως τοῦ νεαροῦ τότε δημάρχου Κερκύρας κ. Θεοτόκη, ρηξικέλευθος καὶ νεωτεριστικὸς, ἀναλαμβάνων πρῶτον ἤδη τὸ δημαρχικὸν ἀξίωμα καὶ ὀργῶν πρὸς τὴν πρόοδον, δὲν ἦτο δυνατόν ἢ νὰ δρᾷ ἐξόχως ἐπωφελῶς ὑπὲρ τῆς προαγωγῆς τῆς ὡραίας γενετήρας του πόλεως. Καὶ ἔδρασεν. Ἐπιληφθεὶς ἀμέσως τῆς βελτιώσεως αὐτῆς διήνοιξε πλατείας καὶ δρόμους, νέους τοιοῦτους ἐχάραξεν, ἐδημιούργησε κήπους καὶ δενδροστοιχίας, παλαιὰ ἐνετικὰ τεῖχη, ὅπου ταῦτα μὴ ἔχοντα λόγον ὑποστάσεως ἀσχήμιζαν τὴν πόλιν, κατεδάφισεν, ἐπιστρώσας εἰς τὴν θέσιν των θαυμασίας λεωφόρους καὶ τέλος μέχρι τοῦ 1886, ὅποτε κατέλιπε τὴν δημαρχίαν διὰ τὸ βουλευτικὸν ἀξίωμα, ἡ Κέρκυρα, ἥτις ἀπὸ τοῦ 1865 μέχρι τοῦ 1879 πρότερον, εἶχε ἐγκαταλειφθῆ εἰς ἡν κατάστασιν ἀρῆκαν αὐτὴν οἱ Ἀγγλοὶ ἀποχωρήσαντες, ἀμελημένη καὶ ἀκαλλώπιστος, διὰ τῆς ἐντίμου περισυλλογῆς καὶ τῆς σκοπίμου καὶ κοινοφελοῦς διαθέσεως τῶν ἀσκόπων πρὶν καὶ ἀσυνειδήτως εἰς τὰς κακῶς ἐννοουμένας ἀνάγκας τοῦ παμφάγου κόμματος καταναλισκομένων δημοτικῶν προσόδων, καλλωπισθεῖσα καὶ εὐτρεπισθεῖσα παρουσίασε κατὰ τὸ ἐφικτὸν τὴν ὅψιν πόλεως, ὅπως τὴν βλέ-

πομεν σήμεραν. 'Αλλ' ἐν γένει ἡ ἐμπεριστατωμένη ἀνασκόπησις τοῦ ἔργου τοῦ κ. Γ. Θεοτόκη ὡς δημάρχου Κερκύρας τῆς ἀγαπημένης του πάντοτε ἰδιατέρας πατρίδος, θὰ μᾶς ὡδήγει μακρὰν καὶ πέραν τῶν στενῶν ὁρίων τοῦ συνοπτικοῦ τούτου καὶ ἀτελοῦς βέβαια βιογραφικοῦ σκιαγραφήματος.

Κατὰ τὴν ἐπιστρατείαν τοῦ 1885-1886 διήλθεν ἐκ Κερκύρας ὁ μεγαλείτερος πολιτικὸς ἀνὴρ τῆς νέας Ἑλλάδος, ὁ τοσοῦτον οἰκτρῶς παραγνωρισθεὶς καὶ κατελθὼν εἰς τὸν τάφον πλήρης πικρίας καὶ ἀπογοητεύσεως, ὁ ἀείμνηστος Χαρίλαος Τρικούπης. Ὁ Γεώργιος Θεοτόκης ἦτο δήμαρχος Κερκύρας ἀκόμη τότε. Ἐδεξιώθη τὸν μετ' οὐ πολὺ ἀρχηγόν του μὲ τὴν χαρακτηριστικὴν αὐτὸν πάντοτε ἀβρότητα καὶ προσήνεια, καὶ ἐφιλοξένησεν αὐτὸν εἰς τὸν οἶκον του ἡγεμονικῶς. Ὁ Χαρίλαος Τρικούπης μὲ τὴν ἀπαράμιλλον βαθύνοιαν καὶ τὴν μοναδικὴν διορατικότητά του δὲν ἐβράδυνε νὰ διαγνώσῃ ὅτι ὑπὸ τὸν νέον ἀκόμη Κερκυραῖον εὐπατρίδην, τὸν ἐπιζήλωος περικοσμούμενον ἀπὸ ὅλα τὰ φυσικὰ καὶ ἐπίκτητα προτερήματα τοῦ κατ' ἐξοχὴν ἀνθρώπου, ἐκρύπτετο μία μεγάλη πολιτικὴ ἰδιοφυΐα: ὁ ἀνθρώπος τοῦ μέλλοντος καὶ ἐνδεδειγμένος διάδοχός του εἰς τὸ ὑψηλότερον τῆς πολιτείας ἀξίωμα. Κατ' ἀξίαν ἐκτιμήσας τὴν δύναμιν, τὴν περινοιαν, τὴν μετριοπάθειαν καὶ ἐν γένει τὰ μεγάλα προτερήματα καὶ τὸν ὑψηλόφρονα χαρακτήρα τοῦ ἀνδρός, ἐκάλεσεν αὐτὸν εἰς τὸ πλευρόν του. Τὸν ἐνεθάρρυνε σπουδαίως καὶ παρεκίνησεν αὐτὸν νὰ ἀφήσῃ τὸ δημαρχικὸν ἀξίωμα καὶ προσπαθῇ νὰ εἰσέλθῃ ταχέως εἰς τὸ Κοινοβούλιον. Καὶ ὄντως μετ' οὐ πολὺ κενωθείσης μιᾶς βουλευτικῆς θέσεως ἐν Κερκύρᾳ ἔνεκα τοῦ θανάτου βουλευτοῦ τινος, ὁ Γεώργιος Θεοτόκης ἐκτεθεὶς καὶ γενόμενος βουλευτὴς τότε τὸ πρῶτον, ἐτάχθη εἰς τὸ πλευρόν τοῦ ἀειμνήστου Τρικούπης. Μετὰ τὴν πτώσιν δὲ τοῦ ὑπουργείου Δηλιγιάννη καὶ τῆς προσωρινῆς τότε Κυβερνήσεως τοῦ Βάλβη, ὁ Τρικούπης ἀναλαβὼν νὰ σχηματίσῃ κυβέρνησιν, προσέλαβεν ὑπουργὸν τῶν Ναυτικῶν τὸν Γεώργιον Θεοτόκην.

Ἐκτοτε περιβαλλόμενος πλήρη τὴν ἐμπιστοσύνην τῶν ἀγαθῶν συμπολιτῶν του καὶ ἀπολαύων τῆς ἀμερίστου λατρείας αὐτῶν, ἐπὶ μακρὰν σειρὰν ἐτῶν ὑπῆρξεν ὁ θριαμβευτὴς ὁ ἐευφημούμενος ἐντὸς κ' ἐκτὸς τοῦ Κοινοβουλίου. Κατ' ἀλληπαλλήλους περιόδους γενόμενος πάντοτε ὑπουργὸς εἰς τὰς Κυβερνήσεις τοῦ Χ. Τρικούπης, μετὰ τὸν πρόωρον καὶ πολὺκλαν-

στον θάνατον αὐτοῦ, ὑπῆρξεν ὁ ἄμεσος καὶ ὁ ἐνδεδειγμένος διάδοχός του, ὁμοφώνως ἀναγνωρισθεὶς καὶ ἀνακηρυχθεὶς τοιοῦτος ὑπὸ τῶν καρφυαίων τοῦ τρικουπικοῦ κόμματος. Ὡς τοιοῦτος δὲ καὶ παρέμεινεν ἕκτοτε μέχρι σήμερον, ἀναδειχθεὶς καὶ ἐπιβληθεὶς διὰ τῆς ἀναμφισβητήτου διοικητικῆς ἐμπειρίας του, τῆς ἐγνωσμένης φωτεινῆς καὶ εὐσυνειδήτου δράσεώς του, τῆς ἀσυγκρίτου ὑπεροχῆς του ὁ μεγαλείτερος πολιτικὸς τῶν τελευταίων χρόνων.

Ἀποκτήσας ἤδη ἀναφαίρετα δικαιώματα ἐπὶ τῆς εὐγνωμοσύνης τοῦ ἔθνους καὶ παντὸς Ἑλλήνου, ἀνεξαρτήτως πολιτικῆς ἀποχρώσεως, διὰ τὴν σύνεσιν, τὸ θάρρος τῆς γνώμης του, τὴν ἀποφασιστικὴν καὶ ἐξόχως ἀνδροπρεπῆ στάσιν του, εἰς ἣν πρωτίστως ὀφείλεται ἡ εὖνους διευθέτησις προσφάτων μάλιστα σημαντικῶν πολιτικῶν ζητημάτων, δόσας δὲ τὸ μέτρον τῆς ἀτομικῆς του αὐτοβουλίας καὶ τῆς ὑπερόχου ἀξίας του, ἅμα δὲ τῆς ὑπερέρας ἀντιλήψεως τῶν πολιτικῶν γεγονότων διὰ τὸν διέποντα τὰς τύχας τῆς ἐλευθέρως καὶ τῆς ὅλης Ἑλλάδος, ἀπέδειξεν ὅτι θὰ εἶχε τὴν δύναμιν καὶ τὴν θέλησιν νὰ ἀναδειχθῇ ὄντως ὑπέρτερος ἑαυτοῦ καὶ τῆς καθολικῆς πρὸς τὴν πολιτικὴν ἀγχίνουαν καὶ δεξιότητά του ἐκτιμήσεως, ἂν μὴ ἡ τὰ πάντα παραλύουσα καὶ ὡς ἀπαίσιος πολὺπους περισφίγγουσα τὰς γενικὰς καὶ εὐρύτερας αὐτοῦ βλέψεις μικροκομματικὴ στενὴ ἀντίληψις πλείστων τῶν περὶ αὐτόν, δὲν παρεμπόδιζε πᾶσαν καθολικωτέραν διὰ τὰ ἔθνη συμφέροντα προσπαθειάν του καὶ δὲν ἀπεγοήτευεν αὐτὸν μέχρι τοσοῦτου, ὥστε νὰ ῥχίσῃ ἐσχάτως νὰ σκέπτεται, ἂν, ὑπὸ τοιαύτας ἀρνητικὰς συνθήκας, δὲν θὰ ἦτο εἰλικρινέστερος πρὸς ἑαυτὸν καὶ τὸ ἔθνος ἀπομακρυνόμενος τῆς ἐνεργοῦς πολιτικῆς, ὅταν ἐν αὐτῇ τὰ μικρόζηλα καὶ εὐτελῆ ἐπαρχιακὰ συμφεροντίδια τοῦ τελευταίου ἀσημάντου βουλευτίσκου, ἀλλ' ἀναγκαιοτάτου, φεῦ, διὰ τὴν πλειοψηφίαν παράγοντος, θρασέως ἀνακύπτοντα εἰς κάθε βῆμα, ἀνατρέπουν ἢ ἐκτοπίζουν πᾶσαν σκέψιν καὶ ἐνέργειαν ἀποβλέπουσαν τὰ γενικώτερα καὶ τὰ σημαντικώτερα συμφέροντα τῆς πολιτείας καὶ τοῦ ἔθνους.

Γλυκὴς καὶ εὐπρόσιτος εἰς ὅλους ὡς ἀνθρώπος, μὲ τὴν ἐπαγωγὸν καὶ ἀρρενωπὴν του φυσιογνωμίαν, συχνὰ φωτιζομένην ἀπὸ ἑνα πλατὺ, χαρακτηριστικὸν χαμόγελον, γεμάτον προότητος καὶ καλοσύνης, ἐντυπούμενον βαθειὰ εἰς τὴν ψυχὴν τῶν ἄλλων. Χαρακτήρ εὐθύς, θετικός, εἰλικρινὴς καὶ ἀπροσωπώλητος μελετᾷ, κρίνει καὶ σχηματίζει ἰδίαν ἀποφασιστικὴν

ΥΠΟ Θ. ΑΝΝΙΝΟΥ

γνώμην διὰ τὰ πρόσωπα καὶ τὰ πράγματα, μὴ ἀφίνων νὰ παρασύρεται ὑπ' αὐτῶν μοιραίως ἢ νὰ καταλαμβάνεται αἰφνιδίως ὅταν δὲν εἶναι ἐπαρκῶς παρεσκευασμένος νὰντιμετώπισῃ τὰς περιστάσεις μετὰ σθένους. Ἀπλὸς καὶ ἀνεπι-

τήδευτος εἰς τὸν οἶκον του, ὡς ἀληθὴς εὐπατρίδης, ἔκαμε νὰ συμμερισθῇ τὴν πατριαρχίαν του ἀφέλειαν, πρωτοστατοῦσα μάλιστα εἰς ταύτην, ἡ ἐρίτιμος σύζυγός του κυρία Ἀμαλία Θεοτόκη, ἥτις σπουδαίως συμβάλλουσα διὰ τῆς

ἐπεράστου ἀβρότητος καὶ μακροθυμίας της εἰς τὸ ἔργον τοῦ συζύγου της, ἐμπνέει τὸν ἐνθουσιασμόν καὶ τὴν ἐμπιστοσύνην πρὸς πάντας τοὺς προσερχομένους.

Ὡς ῥήτωρ ἐν τῷ Κοινοβουλίῳ, ἂν δὲν ἐκληρονόμησεν ὅλην τὴν ἀσυγκράτητον, χειμαρῶδη εὐγλωττίαν τοῦ μεγάλου ἀρχηγοῦ καὶ διδασκάλου του, ὅμως εἰς πλείστας ὕσας περιστάσεις ἀνεδείχθη ἀντάξιός αὐτοῦ, μὲ τὸ γοργόν, συνεκτικὸν καὶ συνεσφιγμένον ὕφος τοῦ λόγου του, μὲ τὴν ἀπρόοπτον ἐτοιμότητά του, τὰ στρογγυλὰ καὶ ὠριμα διανοήματά του.

Ὡς κοινοβουλευτικὸς ἀνὴρ καὶ ἀρχηγὸς τῆς ἐπὶ τὸσαῦτα ἔτη κυρίως δρώσης μερίδος, προσεπάθησε νὰ εἰσαγάγῃ εἰς τὴν Βουλὴν κατὰ τὰς συζητήσεις τὴν ἐγκράτειαν, τὴν ἀβρότητα καὶ τὴν εὐλάβειαν τῶν ἀνωτέρων κοινωνικῶν αἰθουσῶν. Ἀδιάφορον ἂν τὸ κατώρθωσεν ἀπολύτως. Τοῦτο μόνον εἶναι πανθομολογούμενον, ὅτι εἰς τὸν κ. Θεοτόκην πρωτίστως καὶ τὸν χαρακτῆρα του ὀφείλεται ἡ κατὰ τὰς βουλευτικὰς περιόδους τῶν τελευταίων ἐτῶν παρατηρουμένη, κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὸ παρελθόν, μαλακότης τῶν κοινοβουλευτικῶν ἡθῶν.

Ἄλλ' ὅ,τι ἀναβιβάζει αὐτὸν ὑπὲρ πάντα εἰς τὴν κοινὴν συνείδησιν καὶ τὴν ἐκτίμησιν τοῦ ἔθνους εἶναι ὅτι ὑπῆρξεν ἀβρός, εὐγενὴς καὶ γενναίῳ πρὸς τοὺς πολιτικούς ἀντιπάλους του καὶ κατὰ τὰς ὀξυτέρας τοῦ κομματικοῦ ἀνταγωνισμοῦ στιγμὰς. Χαρακτηριστικὸν δὲ

τῆς τοιαύτης διαφόρου πρὸς ἄλλους ἀντιλήψεώς του καὶ τὸ ἔξῃς: Ὅταν σύρων μεθ' ἐαυτοῦ μίαν ἐπώδυνον ἀπογοήτευσιν, ἐκούσιος ἐξόριστος ἐπῆγαινε μακρὰν τῆς πατρίδος νᾶποθάνῃ ὁ Χαρίλαος Τρικούπης, τὸ ἐπίσημον ὄργανον τῆς τότε ἀντιπάλου του Κυβερνήσεως δὲν διέθεσεν ἀπὸ τὸν πολῦτιμον χῶρον του ἢ δύο μόνον γραμμὰς διὰ νᾶναγγεῖλῃ μὲ δηκτικὴν ἐπιγραμματοκὴν συντομίαν τὸν θάνατόν του: «Ἀπεβίωσεν ἐν Κάνναις τῆς Γαλλίας ὁ πρῶην βουλευτὴς Μεσολογγίου Χαρίλαος Τρικούπης». Καὶ ὅταν ἡ ἀδελφὴ του συνοδεύουσα τὸν προσφιλὴ νεκρὸν ἐθαλασσοδέρνετο καὶ παρ' ὀλίγον ἐπνίγετο μετ' αὐτοῦ ἐπὶ ξένου σκάφους, ἐζητήθη δὲ ἐν πολεμικὸν ἀπὸ ἐκεῖνα ποῦ ὁ ἴδιος ἐδημιούργησε, — διὰ νὰ μεταφέρουν, φεῦ, ἀγέλας ψηφοφόρων εἰς παραμονὰς ἐκλογῶν, — δὲν ἐστάθη δυνατόν νὰ διατεθῇ οὔτε ἐν διὰ νὰ ἐπαναφέρῃ τὸν νεκρὸν τοῦ Τρικούπῃ εἰς τὴν ἀχάριστον πατρίδα του. Ἄλλ' ὅταν ἀπέθανεν ἀπαισίως δολοφονηθεὶς ὁ μακαρίτης Θεόδωρος Δηλιγιάννης, πῶς ἐφέρθη ὁ Γεώργιος Θεοτόκης; Πάντες ἐνθυμούμεθα τὰς λεπτομερείας γεγονότος λίαν προσφάτου, ὥστε νὰποβαῖνῃ ἐντελῶς περιττῇ, προσκρούουσα ἄλλως εἰς αὐτὸν τὸν χαρακτῆρα τοῦ ἀνδρὸς ἡ ἀναγραφὴ των. Ἀλλὰ καὶ πάντες ἀπεκομίσαμεν τὴν πεποίθησιν ὅτι καὶ τότε καὶ πάντοτε ὁ κ. Θεοτόκης ἀνεδείχθη ἀνώτερος τῶν ἀνθρωπίνων ἀδυναμιῶν αἵτινες ζημιῶνουν τοὺς μεγάλους καὶ τοὺς ἐκλεκτοὺς ἀνυπολόγιστως.

ΑΡΙΣΤ. ΑΠΟΛΛΩΝΙΔΗΣ

Ο ΚΛΕΦΤΟΚΟΤΑΣ

Μὲ τὸ σφύριγμα ποῦ ἔβγαλε σὰν φωνὴ ἀγωνίας, ὁ βαρὺς κρότος τοῦ μεγάλου καταστήματος, ποῦ πρὶν βογκοῦσε, κροτοῦσε, ἀνέπνεε σὰν τέρας, σταμάτησε! Ἡ πόρτα του, μεγάλη βαρεῖα, ἀνοιξε, καὶ σὰν νᾶταν τὸ στόμα τοῦ τέρατος, ξέρασε ἔξω στὸν δρόμο πληθὸς ἀνθρώπων! Ἐργάτες, γυναῖκες, ἄνδρες, παιδιά, κρατῶντας στὴ μασχάλῃ ψωμιὰ γερά ἢ μισὰ, στὰ χέρια χαρτιά κίτρινα στριμμένα σὰ χωνί, ποῦ μέσα μαύριζε ἡ ἐλῆά, ντομάτες... Χύθησαν ἔξω σὲ δυὸ σειρὰς λεῦκες, ποῦ σὰ χορεύτρες ἔτοιμες νὰ ἀρχίσουν τὸ χορὸ ἦταν στὴ γραμμὴ, μὲ τὰ κλαδιὰ ἢ μιὰ τῆς ἄλλης πιασμένα.

Πέρα ἀπλώνονταν χωράφια μὲ τὰ κατακίτρινα στάχυα, τὰ περισσότερα κομμένα καὶ πλαγιασμένα, ἄλλα σὲ σωροὺς ψηλοῦς. Μέσα στὰ χωράφια καὶ κοντὰ στοὺς ψηλοὺς σωροὺς ἔνα ἀμάξι μακρὸ μὲ δυὸ ἄλογα κόκκινα, φόρτονε σανό.

Οἱ ἐργάτες ζήτησαν θέσι, σκιὰ καὶ ἔπειτα ἀπὸ φωνῆς καὶ γέλια βόηκαν καὶ μέρασαν. Πολλοὶ ἔστησαν καὶ μικρὲς τέντες. Ἐκάθησαν χωριστὰ ἢ γυναῖκες καὶ χωριστὰ οἱ ἄνδρες.

Ὁ Γέρο Κουλούρης, ἕνας γέρος μὲ μικρά, μικρὰ μάτια καὶ βλέμμα ποῦ θύμιζε τοῦ ποντικοῦ, στράφηκε σ' ἕναν νέο, ποῦ ἔβγαινε μόνος σιγὰ σιγὰ, ξεσκουφωτός, μουτζουρωμένος, μὲ τὰ μαλ-

λιά κομμένα σύρριζα, ποῦ ἀντὶ νὰ πάῃ πρὸς τὸ μέρος τῶν ἀνδρῶν, πέρασε καὶ προχωροῦσε μὲ λυγισμένα τὰ γόνατα λίγο, στὸ μέρος τῶν γυναικῶν.

— Βρὲ Χούφτα, ποῦ πᾶς;

Μιὰ κόκκινη παχειὰ κόρη, ὅμοια μὲ τὴ ντομάτα τὴ στρογγυλὴ ποῦ εἶχε ἐμπρὸς της, γύρισε καὶ εἶδε τὸν Χούφτα, καὶ τὰ μάτια της ἔγειναν παιχνιδιάρικα.

— Ἐλα δῶ, Χούφτα μου! Μὴν ἀκοῦς!

Τὰ μουτζουρωμένα χεῖλια τοῦ Χούφτα τὰ τράβηξε τὸ γέλιο, καὶ ἔδειξε τὰ δόντια του τὰ μυτερὰ σὰν ἀγρίου θηρίου. Προχώρησε πρὸς γλίγωρα, ἀφοῦ μὲ πλατύτερο γέλιο σιωπηλὸ γύρισε καὶ κύταξε τὸν Κουλούρη.

— Βρέ!

Ὅλοι καὶ ὅλες τοὺς ἔβλεπαν. Πρόσωπα κίτρινα χωμένα σὲ μαντύλες, κόκκινα, μαυριδερά ὅλα στραμμένα σ' αὐτοὺς. Σὲ κάμποσα ἔτρεχε ὁ ἰδρὼς καὶ κυλοῦσε στὰ μάγουλα, στὸ στόμα.

— Ἐλα, Χούφτα, μὲ μᾶς!

Ἡ ἄλλες κύταζαν μασσώντας.

— Τί, θὰ μᾶς τὸν πάρετε;

— Λενιώ, θὰ σοῦ τὸν δώσωμε ἄνδρα!

Μιὰ κοντούλα σταμάτησε τὸ μάσημα γιὰ νὰ πῇ.

— Ζηλεύουν!

— Σῶπα καλέ! Τί νὰ ζηλέψουν! τὰ μουτρα του!

Μιὰ μελαχροινὴ ἀδύνατη, παντρεμένη ἀπῆντησε καὶ ἔδειξε τὸ μουτζουρωμένο πρόσωπο τοῦ Χούφτα μὲ τὴ μύτη του τὴ μακρὰ καὶ πρὸς τὰ ἐπάνω σὰ νὰ ἐτοιμαζόταν νὰ σαλπίσῃ μ' αὐτή.

Αὐτὸς, χωρὶς νὰ προσέξῃ, πλησίασε στὴ θέσι τῆς Λενιώς καὶ στάθηκε ἐκεῖ ὀρθὸς μὲ λυγισμένα τὰ γόνατα λίγο καὶ μὲ τὸ γέλιο στὰ χεῖλια.

— Θέλεις νὰ ἔρθῃς νὰ καθήσῃς κοντὰ μας; τὸν ρώτησε ἡ Λενιώ.

— Δὲν ξέρω!.. Εἶπε αὐτὸς μὲ γέλιο περισσότερο.

— Τὸν κακό σου, δὲν ξέρεις! τοῦ φωνάζει ἡ ἀδύνατη ἡ παντρεμένη.

Ὁ Κουλούρης ἀκούσθηκε νὰ φωνάξῃ σ' ἕναν ἐργάτη, ποῦ κοντὰ στὴν πόρτα ἔπινε νερὸ ἀπὸ ἕνα κόκκινο σταμνί.

— Βρὲ Κώστα! Δὲν τοὺς τὸν παίρνεις, μωρέ, τὸ γαμπρό! Πάρ' τον τους, μωρέ! Καὶ φέρον' ἀπ' ἐδῶ νὰ τοῦ κρεμάσουμε ἕνα τενεκὲ καὶ τοὺς τὸν στέλνουμε!..

Ὁ Κώστας ἄφησε γυρτὸ στὴν πόρτα τὸ κόκκινο σταμνί καὶ πλησίασε, σφογγίζοντας

τὰ νερὰ ποῦ τὸν εἶχαν βρέξει, τὸν Χούφτα, καὶ θέλησε νὰ τὸν πιάσῃ ἀπ' τὸ χέρι.

Ἡ Λενιώ πετάχθηκε.

— Ἐλα ἔλα, κρύε!

Ἄλλ' ὁ Κώστας χωρὶς νὰ φανῇ ὅτι προσέχει σ' αὐτή, ἄρπαξε καὶ ἔκανε νὰ σύρῃ τὸν Χούφτα. Παράδοξο ὅμως, ὅση καὶ ἂν ἔβαλλε δύναμιν, αὐτὸς ἔμενε ἀκίνητος πάνω στὰ λυγισμένα γόνατά του.

Ἡ Λενιώ ὥρμησε, ἄρπαξε τὸ χέρι τοῦ Κώστα καὶ τὸ τράβηξε.

— Ἀσ' τον, σοῦ εἶπα!

Τὸ πρόσωπό της εἶχε γίνε κατακόκκινο.

— Ὡ! ὦ! ἔκαναν οἱ ἄνδρες.

— Οὔξω καὶ ξερὸ ἀπῆντησαν ἡ γυναῖκες.

— Ἀσ' τον!

Καὶ ἡ Λενιώ ἔβγαλε τὰ δάχτυλα τοῦ Κώστα ἀπ' τὸ μανίκι τοῦ Χούφτα.

— Πῶ, πῶ, ἡ Λενιώ δὲν χορατεύει!

Τώρα θύμωσε καὶ ὁ Χούφτας, καὶ καθὼς ὁ Κώστας ἔσκυψε καὶ πῆρε μιὰ μεγάλη πέτρα, ἡ μαυριδερὴ παντρεμένη τὸν ἄρπαξε καὶ τοῦ τὴν πῆρε.

— Ἐλα, βρέ! Κάθησε ἡσυχά!

Ἐγινε ἡσυχία καὶ μόνο τὰ γέλια τῶν γυναικῶν, ποῦ εἶχαν τὸν Χούφτα κοντὰ τους καὶ τὸν πεύραζαν, ἀκούγονταν κάποτε. Σὲ λίγο ἔπαυσαν καὶ αὐτὰ, γιὰ τὸν ἔδιωξαν. Οἱ ἄνδρες ξαπλώθηκαν καὶ τὸ ἔρριξαν στὸν ὕπνο, ἐπίσης καὶ πολλὲς γυναῖκες.

Τὰ χωράφια ἦσαν ἔρημα μὲ μόνο τοὺς ψηλοὺς σωροὺς τῶν σταχυῶν στὴ μέση. Τὸ μακρὸ ἀμάξι εἶχε φύγει.

Ὁ ἥλιος σὰ μιάγος εἶχε ναρκώσει τὸ πολυποδο, τὸ πολυκέφαλο θηρίο, τὸν θόρυβο!

Ἐνας τζιτζικας ἄρχισε νὰ τραγουδᾷ πάνω σὲ μιὰ λεύκα σὰν τροβαδοῦρος τοῦ καλοκαιριοῦ καὶ νὰ φέλῃ τὴ νύκτῃ τοῦ ἡλίου!

Ἐξαφνα κάπου ἐκεῖ μακρὰ ἔγιναν φωνές. Πολλοὶ πετάχθηκαν ὀρθοί, ἄλλοι μισοσηκώθηκαν. Ἐξὼ ἀπὸ μιὰ ἔπαυλι, ποῦ ἦταν στὰ πόδια ἐνὸς φαλακροῦ λόφου, εἶδαν γυναῖκες νὰ φωνάζουν, νὰ κινοῦνε τὰ χέρια τους καὶ λίγο πέρα τρεῖς ἄνδρες νὰ τρέχουν ὁ ἕνας πίσω ἀπ' τὸν ἄλλον φωνάζοντας!..

— Κάποιον κυνηγοῦνε!.. Νάτος!.. Κεῖνος καὶ ποῦ τρέχει!.. Νά, νά!..

Ἐνας ἄνθρωπος βγήκε πίσω ἀπὸ δέματα σταχυῶν τρέχοντας. Κρατοῦσε κάτι στὰ χέρια του. Κάθηκε πάλι πίσω ἀπὸ ἕνα σωρὸ καὶ πάλι φάνηκε, ἔπειτα χώθηκε σὲ ἄκοπα στάχυα ἴσαμε τοὺς ὤμους σχεδόν.

— Κάτι έκλεψε!..

— Όλοι είχαν σηκωθεί και κύταζαν.

— Άπ' ἐδῶ, νὰ τὸν κλείσουμε!

Καὶ ὁ γέρο Κουλούρης κινήθηκε μὲ τὰ λόγια αὐτά. Τὸν ἀκολούθησαν πολλοί, καὶ ἄλλοι πήγαιναν πίσω σιγά.

Ἡ γυναῖκες μαζεύτηκαν ἡ μιὰ κοντὰ στὴν ἄλλη καὶ κύταζαν.

Ὁ Κουλούρης μὲ δυὸ τρεῖς ἄλλους προπορεύοντο. Οἱ ἄλλοι ἀκολουθοῦσαν τρέχοντας μακριὰ ὁ ἓνας ἀπ' τὸν ἄλλον.

— Τὸν καίμενο!.. Δὲν εἶνε ντροπή!

— Δὲν τὸν ἀφίνουν! τί κόσμος!

— Τί ἀνάγκη ἔχουν; Εἶνε χωροφύλακες;

— Μπᾶ! θὰ τοὺς φύγη!

— Τί νὰ έκλεψε ἄραγε;

— Γιά, γιά κυττάτε τον! ἄ!

Μιὰ ἔκανε τὸν σταυρό της.

Ὁ ἄνθρωπος ποὺ κυνηγοῦσαν εἶδε τὸν κίνδυνο ποὺ τοῦ ἔστηναν οἱ ἐργάτες καὶ ῥίχτηκε σὲ μιὰ μεριά, ποὺ τοῦ ἔμενε μόνον ἀνοιχτή, καὶ αὐτὴ ἦταν ἓνα μέρος, γυμνὸ σὰν κουρεμένο κεφάλι, γιὰ τὰ στάχνα εἶχαν σαρωθῇ. Καὶ ὥρμησε μὲ μεγάλη ταχύτητα, ποὺ ὅλοι πίστευσαν ὅτι θὰ ἔφευγε! Ἀλλ' ἔξαφνα τὸν ἔχασαν σὰν νὰ σχίσθηκε ἡ γῆ καὶ τὸν κατάπιε! Μιὰ φωνή, ἓναν ἀλλалаγμὸ ἔβγαλαν τότε οἱ διώκτες του, καὶ ἡ γυναῖκες τοὺς εἶδαν νὰ σπεύδουν πρὸς γλίγωρα σὲ μέρος, ποὺ εἶχε χαθῇ ὁ ἄνθρωπος!

— Τὸν ἔπιασαν!

Εἶχε πέσει σὲ λάκκο! Τὸν ἔβγαλαν καὶ τὸν ἔδεσαν καλά. Κάτι κότες, ποὺ κρατοῦσε, καὶ ἡ ὁποῖος εἶχαν κυλισθῇ στὸ λάκκο μαζί του, τὴς πῆρε ἓνας ἐργάτης καὶ τὴς πῆγαινε τρέχοντας στὴν ἔπαυλη.

Ὅλοι μαζεμένοι ἐρχόνταν ἔχοντας στὴ μέση τὸν κλέφτη. Ἡ γυναῖκες προχώρησαν καὶ αὐτὲς καὶ στάθηκαν σὲ μιὰ παληὰ ἔλῃ μὲ κουφάλες.

Ὁ γέρο Κουλούρης ἐρχότανε πρῶτος.

Ὁ κλέφτης, ἓνας χωριάτης, ὡς τριάντα χρόνων, ἀδύνατος, ξερός, μὲ ζωηρὸ ὅμως πολὺ βλέμμα καὶ μελαψὸ πρόσωπο, ἂν καὶ τὰ γενάρια του ἦσαν καστανά, ποὺ γύρω στόλιζαν τὸ σαγόνι του. Εἶχε χτυπήσει λίγο, ποὺ ἔπεσε στὸ λάκκο, καὶ κούττανε, καὶ τὰ χεῖλια του ἦσαν ματωμένα ἀπ' τὸ πάλεμα. Ἐβάδιζε σὰ νὰ μὴ εἶχε συμβῇ τίποτα, μὲ τὸ κεφάλι ὑψωμένο, χωρὶς νὰ φαίνεται ὅτι προσέχει σ' αὐτοὺς, ποὺ τὸν κρατοῦσαν καὶ ἦσαν τριγύρω του.

Ἄν δὲν πρόφταναν νὰ τὸν ἀρπάξουν δυὸ

ἀπ' τὰ χέρια, κακὰ τὴν εἶχαν! κάποιον θὰ ξεμπερδεύει μὲ τὸ μαχαίρι, ποὺ ἔκανε νὰ βγάλῃ!.. Καὶ μὴ ἦταν ἀδύνατος; Ὅλο νεῦρα καὶ δύναμι!

Τὸν εἶχαν δέσει μὲ τὸ ζωνάρι του, καὶ κεῖνος ποὺ πῆγαινε τὴς ὀρνιθες, θὰ ἔτρεχε νὰ φέρῃ χωροφύλακες ἀπ' τὸν σταθμὸ τῆς χωροφυλακῆς, ποὺ ἦταν καὶ κοντά.

Τὸν ἔδεσαν στὴ γέριξη ἔλῃ μὲ τῆς κουφάλες. — Κόντευε νὰ μᾶς φύγη! εἶπε ὁ Κουλούρης στὴς γυναῖκες.

— Τὴν ἔκανες πάλι τὴν παληκαριά! τοῦ ἀπήντησε ἡ Λενιώ περιγελαστικά.

Ἡ ἄλλες σιωπηλὲς κύταζαν τὸν κλέφτη χωρὶς οὔτε ματιὰ νὰ ρίξουνε στὸν Κουλούρη.

— Τί; Ἐπρεπε νὰ τὸν ἀφίσουμε νὰ φύγη; Νὰ δουλέψῃ! πῶς δουλεύουμε ἐμεῖς;

Νόμισε ὅτι τὸν ἄκουσε ὁ δεμένος.

— Γιατί βρὲ μὲ τέτοια δύναμι ποῦνχεις δὲν πᾶς νὰ πιάσης δουλειά, μόνο ζητεῖς νὰ ζῆς ἀπ' τὴν κλεισιά;

— Εἶνε πιὸ εὐκόλο πρᾶμα! εἶπε ὁ Κώστας.

Ὁ δεμένος τοὺς κύταξε μὲ εἰρωνικά μάτια καὶ κούνησε τὸ κεφάλι.

— Νομίζετε! εἶπε σιγά.

Ὁ Κώστας τὸ ἄκουσε.

— Καὶ ἂν δὲν εἶνε εὐκόλο, τότε, γιατί δὲν πᾶς νὰ δουλέψῃς;

Ὁ κλέφτης κούνησε νευρικά τὸ κεφάλι πάνω κάτω, ἔπειτα εἶπε:

— Δῶσε μου λίγο νερό!

Τὸ ἀπαιτοῦσε παρὰ τὸ ζητοῦσε.

— Δῶσε νερό!

Διέταξε ὁ Κουλούρης τὸν Κώστα, Αὐτὸς ἔτρεξε στὸ κόκκινο σταμνί, τὸ ἔφερε καὶ τὸν βοήθησε νὰ πιῇ νερό.

Ὅλοι εἶχαν μαζευθῇ γύρω κεῖ. Ἐξαφνα εἶδαν ὅτι ἓνας μόνος ἔμεινε μακριὰ στὴ θέσι του. Ὁ Χούφτας! Ὁρθιος μὲ λυγισμένα τὰ γόνατα, καθὼς πάντα, μὲ ἓνα χέρι περασμένο στὴν πέτσινη ζώνη του, τοὺς κύταξε ἀπὸ μακριὰ, κοντὰ στὴς λεῦκες. Ὁ ἥλιος ποὺ τὸν ἔλουζε, ἔκανε τὸ μέτωπο του, ποὺ δὲν ἦταν μουτζουρωμένο, ν' ἀστράφτῃ.

— Μὰ γιατί δὲν δουλεύεις; Δὲν εἶνε καλλίτερο νὰ... ..

Ἀρχισε ὁ Κουλούρης αἰσθανόμενος ἐπιθυμία νὰ δασκαλέψῃ.

Ὁ κλέφτης γέλασε ἓνα γέλιο σὰ ψεύτικο καὶ τὸν διέκοψε.

— Γιατί; θέλεις νὰ στὸ πῶ;... ..

Σταμάτησε περιμένοντας νὰ παύσῃ τὸ σφύ-

ριγμα τοῦ ἐργοστασίου, ποὺ ἄρχισε νὰ προσκαλῇ τοὺς ἐργάτας, ἔπειτα ἔακολούθησε μὲ γελαστό ὕφος.

— Νὰ γιατί! Γιατί δὲν ἀγλύφει τὸ χέρι ποὺ τοῦ δίνει ψωμί καὶ δὲν παρακαλεῖ νὰ τοῦ δώ-

σουν, ὅπως τὸ σκυλλί, καὶ ὁ Λύκος; Γιατί δὲν θέλει αὐτὰ καὶ προτιμᾷ νὰ ἀρπάξῃ; ἔ; Δὲν κατάλαβες; Νὰ λοιπόν! Σεῖς εἶστε τὰ σκυλλιά, ποὺ ἀγλύφετε τὰ χέρια, κ' ἐγὼ ὁ Λύκος, ποὺ ἀρπάζω καὶ δαγκώνω!

ΔΗΜΟΣΘΕΝΗΣ Ν. ΒΟΥΤΥΡΑΣ

Ο ΠΟΛΙΟΥΧΟΣ ΚΕΦΑΛΛΗΝΙΑΣ

Τῇ 20 Ὀκτωβρίου ἐορτάζεται πανδήμως ἐν Κεφαλληνίᾳ ἡ μνήμη τοῦ Πολιούχου αὐτῆς, τοῦ ἁγίου Γερασίμου. Ἡ ἡμέρα αὕτη δὲν εἶνε ἡ ἡμέρα τοῦ θανάτου του ἀλλὰ τῆς ἀνακομιδῆς τοῦ λειψάνου, γενομένης τῇ 20 Ὀκτωβρίου τοῦ ἔτους 1581 ἐπὶ τῆς δευτέρας πατριαρχείας Ἱερεμίου τοῦ Β'. Ὁ θάνατος τοῦ ἁγίου συνέβη τῇ 15 Αὐγούστου 1579. Ἐπειδὴ κατὰ τὴν ἡμέραν ταύτην συμπύπτει ἡ ἐορτὴ τῆς Κοιμήσεως τῆς Παναγίας, μετετέθη ἡ ἐορτὴ τοῦ ἁγίου τῇ ἐπομένῃ, δεκαῆς τοῦ μηνός, ὁπότε ψάλλεται μὲν ἡ ἀκολουθία τῆς ἁγίας κοιμήσεως του, ἀλλὰ κυρίως ἐορτάζεται καὶ πανηγυρίζεται ὁ ἅγιος κατὰ τὴν 20 Ὀκτωβρίου.

Ὁ ἅγιος εἶνε γόνος τοῦ οἴκου τῶν Νοταράδων, τοῦ ὁποίου τὰ μέλη διέπρεψαν καὶ συνεδέθησαν στενῶς μετὰ τῆς ἱστορίας τῶν βυζαντινῶν καὶ νεωτέρων χρόνων. Ὁ Λουκάς Νοταρᾶς ὑπὲρ τῆς βασιλευούσης ἠγωνίσθη ἐρρωμένως, ἀλλὰ μετὰ τὴν ἄλωσιν αἰχμαλωτισθεὶς, ἐθανάτωθη. Ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Ἁγγελος διασωθεὶς ἐγκατεστάθη εἰς τὰ Τρίκαλα τῆς ἐπαρχίας Κορινθίας καὶ ἐγένετο ὁ γενάρχης τῶν Νοταράδων τῶν νεωτέρων χρόνων, οἵτινες διέπρεψαν ἐπὶ παιδείᾳ, γενναιοτήτι καὶ ἐλευθεριότητι. Τινὲς τοῦ οἴκου τούτου ἀνήκουσιν εἰς τὴν ἐκκλησιαστικὴν μας ἱστορίαν, οἱ οἱ πατριάρχαι Δοσίθεος καὶ Χρύσανθος. Ἐκτὸς τοῦ ἁγίου Γερασίμου, ἡ Μεγάλῃ Ἐκκλησία ἐτίμησεν ἐπίσης τὴν μνήμην τοῦ εὐπαιδευτοῦ ἀρχιερέως Κορινθίας Μακαρίου κατατάξασα αὐτὸν ἐν τῇ χορείᾳ τῶν ἁγίων.

Ὁ ἅγιος Γεράσιμος ἐγεννήθη ἐν Τρικαλαῖς Κορινθίας τῷ 1509, ἐκ πατρὸς Δημητρίου καὶ μητρὸς Καλῆς. Ἀπὸ νεαρᾶς ἡλικίας ἔδειξε τάσιν εἰς τὸν μοναχικὸν βίον, καὶ τὸ ἰδεῶδες αὐτοῦ ὑπῆρξε πάντοτε ἡ ἀνάγκη τῆς ἁγίας Γραφῆς καὶ τῶν Πατέρων.

Ἀνδρωθεὶς ἐγκατέλειπε τὰ πάντα, γονεῖς, πλοῦτη, δόξαν, καὶ ἀφιερῶθη εἰς τὸν Θεόν. Ἦρχισεν ἀπὸ χώρας εἰς χώραν νὰ περιπλανᾶται ἐπὶ πολλὰ ἔτη. Ἐρχεται πρῶτα εἰς τὴν Ζάκυνθον, ἀλλὰ μένει ἐπὶ ὀλίγον. Μεταβαίνει ἐκ νέου εἰς Πελοπόννησον, περιηγεῖται τινὰ μέρη, προχωρεῖ εἰς τὴν Στερεὰν Ἑλλάδα, τὴν Θεσσαλίαν. Διασχίζει τὴν Μαύρην Θάλασσαν ἐπισκέπτεται τὴν Κωνσταντινούπολιν. Ἀποφασίζει νὰ μονάσῃ καὶ μεταβαίνει εἰς τὸ Ἅγιον Ὅρος τοῦ Ἀθωνος, ὅπου μένει ἐπὶ τινα χρόνον. Γίνεται μοναχὸς καὶ λαμβάνει τὸ ἀξίωμα τοῦ μεγαλοσχήμου. Ἀρχίζει ἔπειτα τὰ ποδητά του ταξείδια ἐκ νέου, ἐπὶ σκοπῷ νὰ προσανήσῃ τὸν Ἅγιον Τάφον. Μεταβαίνει λοιπὸν εἰς τὴν Ἱερουσαλὴμ πρὸς ἐκτέλεσιν τοῦ ἱεροῦ σκοποῦ του. Ἐπισκέπτεται καὶ τὸ Σίναϊον Ὅρος, τὴν Ἀντιόχειαν, τὴν Λαμασκόν, τὴν Λιβύην καὶ σχεδὸν ἅπασαν τὴν Αἴγυπτον καὶ τὴν Ἀνατολήν. Μετὰ τόσα κοπιώδη ταξείδια ἐπιστρέφει εἰς τὴν Ἱερουσαλὴμ διὰ νὰ ἡσυχάσῃ. Ὑπηρετεῖ εἰς τὸν ναδὸν τῆς Ἀναστάσεως ὡς κανδηλανάπτης ἐπὶ ἓνα χρόνον. Ἰδὼν ὁ πατριάρχης Ἱεροσολύμων τὴν ὁσιότητα τοῦ βίου αὐτοῦ τὸν ἐχειροτόνησε ἱερέα Λαβὼν ἔπειτα ἀπὸ ὀλίγον ἄδειαν ἀπὸ τὸν Πατριάρχην, πηγαίνει εἰς τὸν Ἰορδάνην ποταμὸν καὶ ἐπὶ τεσσαράκοντο ἡμέρας νηστεύει. Ἐπιστρέφει εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα. Εἰς τὰ ἱερὰ ταῦτα μέρη ἔμεινε δώδεκα ἔτη ταξιδεύων, ὡς εἶδομεν, κατὰ καιροὺς. Ἐκ νέου ζητεῖ ἄδειαν ἀπὸ τὸν Πατριάρχην καὶ ἀπέρχεται. Πηγαίνει εἰς τὴν Κρήτην διὰ νὰ ἀναπαυθῇ ἐπὶ τινα χρόνον. Φεύγει καὶ ἀπὸ ἐκεῖ καὶ διὰ μεγαλειτέραν ἡσυχίαν ἐπανέρχεται εἰς τὴν Ζάκυνθον, καὶ λαμβάνει τὴν ἐφημερίαν τοῦ ἁγίου Λαζάρου ἐν τῇ πόλει. Ἐδῶ κάποιος ἀγνιστὴς τὸν ἐνόησε καὶ ὁ ἅγιος τὸν κατηγορεῖται νὰ εἶνε αὐτὸς καὶ οἱ ἀπόγονοι του ὅλοι φαλακροί. Καὶ εἶνε πεπεισμένοι ἀκόμη οἱ ἐπιζῶντες ὅτι ἡ φαλακρό-

της των προέρχεται εκ της κατάρτας του Αγίου.

Μετά δύο ἔτη, διὰ τὰ εἶνε μακρὰν τῆς τύρβης τοῦ κόσμου καὶ διὰ τὰ ἡσυχάσῃ ἀληθινά, ἀφίνει τὴν πόλιν καὶ διευθύνεται εἰς τὴν ἐσχάτην καὶ εἰς τὰ βουνὰ τὰ κρημνώδη τῆς Ζακύνθου. Τὰ σπήλαια εἰς τὰ ὁποῖα ὁ Ἅγιος ἐμόναζεν, ἀκόμη τὴν σήμερον ὀνομάζονται *Σπηλιὲς τοῦ ἁγίου Γερασίμου*. Βαδίζει πρὸς τὴν πεδιάδα, διαμένει εἰς τὴν περιοχὴν Πλάνου καὶ μονάζει εἰς ἕνα σπήλαιον ἔχον πλησίον ἑλαιῶνας. Εἰς τὴν περιοχὴν ταύτην ἵδρυσαν ἔπειτα ἀπὸ χρόνια ναὸν ἐπ' ὀνόματι τοῦ ἁγίου Γερασίμου, τοῦ ὁποῖου τὴν σήμερον σώζονται τὰ ἑρείπια. Ἀφίνει τὸ σπήλαιον τοῦτο, διότι ἦτο, φαίνεται, πλησίον τῆς πόλεως καὶ βαδίζει πρὸς τὰ Γερακάρια. Μένει εἰς τοῦ Μπούρα καὶ μονάζει εἰς τὸ δυτικὸν παρὰ τὸν λόφον Ἀνεμογδοῦρι, εἰς θέσιν Μεγάλη-Πέτρα. Ἐκεῖ τὸν ἐπείραζον ἀγυιόπαιδες, καὶ ἰδίως μίᾳς οἰκογενείας, ἡ ὁποία κατῴκει παρὰ τὸ σπήλαιον. Ὁ Ἅγιος ὀργισθεὶς, κατηράσθη τὰ παιδιά τῆς οἰκογενείας ταύτης καὶ βαδίζει πρὸς τὰ κρεμνὰ τῆς νήσου¹. Ἐκλέγει ὅχι μακρὰν ἀπὸ τὴν μονὴν τοῦ ἁγίου Γεωργίου τῶν Κρεμνῶν, μικρὸν σπήλαιον εἰς μίαν λαγκαδίαν καὶ ἐκεῖ ἔζησεν ἀσκητὴς ἐπὶ πέντε ἔτη ἡσυχος μεταξὺ τῶν δενδρυλλίων καὶ τῶν θάμνων. Τὸ σπήλαιον ἔχει τρεῖς ὁπὰς τεχνητάς, τὰς ὁποίας ὁ ἴδιος κατεσκεύασε.

Τὸ σπήλαιον τοῦτο κατὰ τὰ τέλη τοῦ παρελθόντος αἰῶνος ἦτο ἐν καλῇ καταστάσει, διότι ὁ ἀοίδιμος ἀρχιεπίσκοπος Κατραμῆς ἱστορεῖ ὅτι «εἰς τὸ δυσπροπέλαστον τοῦτο σπήλαιον φαίνεται εἰσέτι ἡ θέσις ὁποῦ ἐναπέθετεν ὁ ἅγιος τὰ ἀγγεῖα του, ἐκεῖνη ὅπου ἐκοιμάτο καὶ τὸ παρακείμενον κηπάριον, ὅπερ ἰδίαις χερσὶ ἐκαλλιέργει».

Τὴν σήμερον ὅμως οὐδὲν φαίνεται ἀπὸ τὰ ἱστορούμενα, διότι κατεστράφησαν. Διακρίνονται μόνον αἱ τρεῖς τεχνηταὶ ὁπαὶ καὶ τὸ ἄνω μέρος καπνισμένον, διότι ὁ Ἅγιος ἐκεῖ ἐμαγεύρευε ὅταν ἔβρεχεν. Ἐμεινεν ἐν τῷ σπηλαίῳ τοῦτο ἐπὶ πέντε ἔτη, τρεφόμενος μὲ ἄγρια χόρτα. Ἀλλὰ καὶ ἐνταῦθα πειραζόμενος ἀπὸ τοὺς κατοίκους τοῦ χωρίου Πλεμοναρίου, ὠργίσθη, τοὺς κατηράσθη ὅπως μὴ πληθύνων-

¹ Οἱ ἀπόγονοι τῆς οἰκογενείας ταύτης βαρέως φέροντες τὴν κατάραν, ἣν ὁ Ἅγιος ἔδωκεν εἰς τοὺς προγόνους τους, κατὰ τὸν παρελθόντα αἰῶνα, πρὸς ἐξίλεωσιν μετέβησαν εἰς Κεφαλληνίαν νὰ προσκυνήσουν τὸ ἱερὸν λείψανον καὶ ἐβάπτισαν τὰ τέκνα των μὲ τὸ ὄνομα τοῦ Αγίου.

ται οἱ κάτοικοι τοῦ ἐν λόγῳ χωρίου, καὶ ἀποκαιρεῖσας τὴν Ζακύνθον μετέβη εἰς τὴν Κεφαλληνίαν.

Σημειωτέον ὅτι τὰ περὶ τοῦ ἐν Ζακύνθῳ βίου τοῦ Αγίου δὲν πιστοποιοῦσιν ἔγγραφα, ἀλλὰ κατὰ παραδόσιν ζῶσιν εἰσέτι εἰς τὰ στόματα τῶν χωρικῶν. Τὸ βέβαιον εἶνε ὅτι ἐνταῦθα ἦλθε δις καὶ ἔζησεν ὡς ἐφημέριος ἐν τῇ πόλει καὶ ὡς ἀσκητὴς εἰς τὰ μέρη, εἰς τὰ ὁποῖα ἀνεφέραμεν. Ἀγνοοῦντες οἱ κάτοικοι τὴν ἀγιοσύνην τοῦ ἀσκητοῦ, εἶνε εὐκολον νὰ τὸν ἐπείραζον, διότι ὑπάρχουσι πανταχοῦ οἱ εὐχαριστοῦμενοι νὰ πειράζωσι τοὺς φιλησύχους.

Ἀφικόμενος εἰς Κεφαλληνίαν ὁ Ἅγιος, μονάζει εἰς μικρὸν σπήλαιον πλησίον τοῦ Ἀργοστολίου, εἰς τόπον καλούμενον Σπήλια, σήμερον προάστειον. Τὸ σπήλαιον σώζεται. Ἐκεῖ πλησίον ὠκοδομήθη ἀκολουθῶς ἐκκλησία ἐπ' ὀνόματι τοῦ ἁγίου Γερασίμου.

Ἀλλὰ τὸ σπήλαιον ἦτο πλησίον τοῦ θορύβου τῆς χώρας, καὶ ὁ Ἅγιος ἐπεδίωκε τὴν ἡσυχίαν. Διὸ τὸ ἀφίνει καὶ βαδίζει πρὸς τὰ Ὀμαλά, κοιλάδα ἐπιβάλλουσαν, κλειστήν, ὑψηλὴν (300 μ.), ψυχράν, ρομαντικὴν, ἀπέχουσαν τοῦ Ἀργοστολίου περίπου τρεῖς ὥρας.

Ἐκεῖ ἔκειτο ἡ μεσαιωνικὴ μονὴ τῆς Ἁγίας Γερουσαλῆμ. Ὅταν μετέβη ὁ Ἅγιος, ἐσώζετο ναῖσκος τιμώμενος ἐπ' ὀνόματι τῆς Κοιμήσεως τῆς Παναγίας, ἀνήκων εἰς τὸν ἱερέα Γεώργιον Βάλαμον ὁ ὁποῖος τὸν εἶχεν ἀνακαινίσει. Τῇ 1 Σεπτεμβρίου 1561 διὰ συμβολαίου ὁ Βάλαμος «δίδει καὶ παραδίδει τὸ αὐτὸ μοναστήριον μετὰ πάντων αὐτοῦ τῶν δικαιωμάτων, ὑποστατικῶν καὶ κτισμάτων καὶ πᾶν ἔτερον ὅτι εἶνε τοῦ αὐτοῦ μοναστηρίου εἰς τὰς χεῖρας τοῦ ἐν μοναχοῖς κυρ. Γεράσιμου, ὅς ἐστι ξένος... νὰ ἔχη ἐξουσίαν εἰς τὸ αὐτὸ μοναστήριον καὶ εἰς τὰ παντοῖα πράγματα κινητὰ καὶ ἀκίνητα, νὰ ποιήσῃ αὐτὸς ὡς αὐτὸς θέλει εἰς τὸ αὐτὸ μοναστήριον, εἰς ἀνακαινισμόν καὶ δόξαν Θεοῦ, νὰ ποιήσῃ δὲ αὐτὸ καλογερικὸν γυναικῶν ἢ ἀνδρῶν ὡς αὐτοῦ καλλίτερα φανῇ...».

Οὕτω ἐγκατεστάθη ὀριστικῶς ὁ Ἅγιος καὶ διὰ τῆς φιλοπονίας του, τοῦ ζήλου καὶ τῆς δράσεως, ἀνεκαινίσει καὶ ἠύξησε τὴν μονήν, τὴν κατέστησεν ἀσκητικὸν Παρθενῶνα, χρησίμῳ διὰ τοὺς πονηροὺς ἐκείνους χρόνους καὶ ἐκαλλιέργησε τὰ μέρη ἐκεῖνα. Ὁ Βάλαμος, ἀφοῦ εἶδεν ἀκμάζοντα τὰ Ὀμαλά διὰ τῆς φιλεργίας καὶ

δράσεως τοῦ Αγίου, μετενόησεν. Οἱ χωρικοὶ ἐκολάκευον τὴν ἰδέαν του. Ὁ Βάλαμος ἤρχισε νὰ ἐνοχλῇ τὸν Ἅγιον διὰ νὰ φύγῃ καὶ νὰ εὕρῃ τρόπον νὰ ἀκυρώσῃ τὸ συμβόλαιον.

Ἄλλ' ὁ Ἅγιος ἀδιαφορῶν ἐσιώπα, διότι εἶχεν ὑπὲρ αὐτοῦ τὴν δικαιοσύνην, ἀφοῦ τὸ συμβόλαιον ἔλεγεν ρητῶς ὅτι «... ὁ παπᾶς κυρ. Γεώργιος νὰ μὴ ἔχη κανένα δικαίωμα εἰς τὸ αὐτὸ μοναστήριον ἀπὸ τοῦ νῦν καὶ εἰς τὸν αἰῶνα τὸν ἅπαντα...». Τῷ ἐδόθη δικαιοσύνη. Ἡ μονὴ ἤκμαζε, γυναῖκες εὐσεβεῖς συνηθοροῦντο καὶ πλούσια δῶρα συνέρρεον. Ἡ ἐνετικὴ Γερουσία ἀπεφάσισε νὰ παρέχῃ εἰς τὴν μονὴν τριάκοντα δουκάτα ἐτησίως, ἀλλ' οὐχὶ καὶ τὴν ἀτέλειαν τῶν φόρων.

Ἐκτοτε ἡ μονὴ ἔγινε περιλάλητος.

Ὁ ἅγιος Γεράσιμος διῆγε καὶ ἐν Κεφαλληνίᾳ βίον ἀσκητοῦ, ἐτρέφετο μὲ μόνον ὄσπρια, ἐργάζετο ὑπὲρ τῆς εὐημερίας τῆς προσφιλοῦς του μονῆς, ἡμέραν καὶ νύκτα προσήύχετο ἐπὶ πολλὰς ὥρας Ἀπὸ στόματος εἰς στόμα αἱ μεγάλαι ἀρεταὶ του διεδίδοντο καὶ ἐξῆλθον τῶν στενῶν ὁρίων τῆς νήσου. Ὁ Ἅγιος εἰς τὰ πολλὰ ταξίδια, πολλὰ εἶδε καὶ ἔμαθε καὶ ἐπέισθη ὅτι εὐτυχία δὲν ὑπάρχει εἰς τὸν κόσμον καὶ ὅτι τὰ πάντα εἶνε μάταια, ὅτι μόνον αἱ ἀρεταὶ ἐπιζῶσι καὶ καθιστῶσι τὸν ἄνθρωπον ἄξιον τοῦ προορισμοῦ του. Ἐδίδασκε τὰς θείας ἐντολάς καὶ τὴν χριστιανικὴν ἀγάπην. Αἱ διδασκαλίαι του ἐκαρποφόρουσαν, διότι ἐκήρυττεν ὅσα ὁ ἴδιος ἔπραττε. Ἦτο καθ' ὅλα ὑπόδειγμα τοῦ χριστιανικοῦ βίου. Πρὸς αὐτὸν προσέτρεχον οἱ πάσχοντες ψυχικῶς καὶ σωματικῶς, καὶ δι' ὅλους εὗρισκε παρήγορον λόγον ὅπως ἀνακουφίσῃ τὰ δεινὰ των. Ἐθεωρεῖτο ὁ πατὴρ πάντων, καὶ ὅλους ἠγάπα ὡς τέκνα του.

Εἰς τὴν μονὴν ταύτην ἔζησε δέκα καὶ ἐννέα ἔτη ἐκπληρῶν τὸ καθήκον του. Οἱ πολλοὶ κόποι καὶ αἱ κακουχίαι τὸν ἐξήντησαν, τὸν κατέβαλον, καὶ γέρον ἐτελεύτησε τὸν βίον μετὰ τῶν ἀγαπητῶν πνευματικῶν αὐτοῦ τέκνων, τῇ 15 Αὐγούστου τοῦ ἔτους 1579.

Οἱ οἰκοῦντες ἐν τῇ μονῇ ἔβλεπον συχνὰ ὄνειρα ἀφορῶντα τὸν Ἅγιον, διὰ τοῦτο γλίγωρα ἔκαμον τὴν ἀνακομιδὴν, τῷ 1851, ὡς ἐδόμην ἀνωτέρω. Εὐρέθη σφον καὶ ἀκέραιον τὸ σῶμα, ἀλλὰ κατὰ διαταγὴν τῆς ἐκκλησίας, ἐκ νέου ἐνεταφιάσθη. Μετὰ ὀκτὼ μῆνας ἐγένετο ἐκ νέου ἀνακομιδὴ, τῇ ἐκκλησιαστικῇ ἀδείᾳ, καὶ πάλιν εὗρον ἄθικτον τὸ λείψανον, διὸ καὶ

ἐξέθεσαν αὐτὸ εἰς πρέπουσαν θέσιν ὡς προσκύνημα τῶν πιστῶν οἵτινες ἀθρόοι ἔτρεχον εἰς τὰ Ὀμαλά.

Τὸ γεγονός τοῦτο ἐνεθουσίασε πάντας τοὺς Κεφαλλήνας. Τὸν ἀνεκήρυξαν προστάτην τῆς νήσου καὶ ἐζήτησαν ἀπὸ τὴν Μεγάλῃν Ἐκκλησίαν νὰ καταταχῇ μετὰ τῶν Ἀγίων καὶ οὕτω ὁ πατριάρχης Κύριλλος ὁ Λούκαρις κατὰ τὸν Ἰούλιον τοῦ 1622 τὸν κατέταξεν ἐν τῇ χορείᾳ τῶν Ἀγίων.

Τὰς ἀκολουθίας τοῦ Αγίου ἐποίησαν ὁ ζακύνθιος ἱερεὺς Νικόλαος Γαβριηλόπουλος καὶ ὁ Ναυπλιεὺς ἱερομόναχος Μητροφάνης ὅστις ἐπὶ πολὺ ἐδίδασκεν ἐν Ζακύνθῳ καὶ γηράσας μετέβη νὰ μονάσῃ ἐν Κεφαλληνίᾳ. Κανόνας ὁ Κοσμάς.

Τὰ Ὀμαλά εἶνε τὴν σήμερον διάσῃμα ἕνεκα τῆς ἐν αὐταῖς μονῆς καὶ τοῦ ἱεροῦ λειψάνου. Ἀπὸ τοῦ 1582 ἡ Μονὴ ἀνεγνωρίσθη ὑπὸ τοῦ Πατριάρχου ὡς Σταυροπήγιον. Διαιρεῖται δὲ εἰς δύο τμήματα, συγκοινωνοῦντα διὰ σιδηρᾶς θύρας. Περιέχει δύο ναοὺς, τὸν ἕνα μικρὸν, παλαιόν, ἔνθα φυλάσσεται τὸ ἱερὸν σῶμα τοῦ Αγίου, καὶ τὸν νέον, μέγαλον, φέροντα χρονολογίαν 1645 καὶ ἀνοικοδομηθέντα τῷ 1703 τιμώμενον ἐπ' ὀνόματι τοῦ ἁγίου Γερασίμου.

Τῇ 18 Ὀκτωβρίου τὸ Λεῖψανον μεταφέρεται εἰς τὸν μέγαν ναὸν καὶ μένει μέχρι τῆς 26 τοῦ ἰδίου. Τοῦτο δὲ τελεῖται καὶ ἀπὸ τῆς 15 Αὐγούστου μέχρι τῆς 23 ἰδίου. Ἡ μεταφορὰ γίνεται μετὰ ἐπιβαλλούσης λιτανείας. Τὸ ἅγιον λείψανον φυλάττεται ὑπνιον μὲ τὰ παλαιὰ ἄμφια καὶ τὸ καλογερικὸν κουκούλιον ἐντὸς ἀργυρᾶς θήκης. Τὸ λείψανον εἶνε ἀρτιμελές, μόνον τοῦ λείπει ἕνας δάκτυλος τῆς δεξιᾶς χειρὸς ὁ ὁποῖος σώζεται ἐν ἀργυρᾷ θήκῃ εἰς τὸν ἐν Ἀργοστολίῳ ναὸν ἐπ' ὀνόματι τοῦ ἁγίου Γερασίμου.

Τὸ ἱερὸν λείψανον λιτανεύεται ἕως τὸ Πηγάδι τοῦ Αγίου, τὸ ὁποῖον σκέπει πελώριος καὶ θαυμαστὸς πλάτανος. Ἡ παράδοσις λέγει ὅτι ὁ Ἅγιος ἔσκαψε καὶ κατεσκεύασε τοῦτο τὸ πηγάδι. Ἡ παράκλησις ψάλλεται ὑπὸ τὸν μεγαλοπρεπῆ τοῦτον πλάτανον. Δις τοῦ ἔτους πανηγυρίζουν τὰ Ὀμαλά, τὸν Αὐγούστον καὶ τὸν Ὀκτώβριον καὶ ἐκτίθεται καὶ τὸ ἅγιον λείψανον. Ἐπίσης ἐκτίθεται πρὸς προσκύνημα τὸ Πάσχα, τὰ Χριστούγεννα καὶ τὰ Φῶτα.

Καὶ εἰς δεινὰς περιστάσεις τὸ Λεῖψανον λιτανεύεται καὶ πολλάκις μετεφέρθη εἰς τὰς πόλεις καὶ περιοχὰς τῆς νήσου. Ὡς λ.χ. τῷ 1850 ὅτε ἐμαστίζετο ὁ τόπος ἀπὸ τὴν χολέραν.

Ἡ πλουσία τῶν Ὀμαλῶν μονὴ εἶνε ἀληθινῆς ἀσκητικῆς Παρθενῶν, ὅπου ἐκλείσθησαν ἐκοῦσαι ἢ ἀκουσαι πολλαὶ γυναῖκες καὶ κόραι, πάσης κοινωνικῆς τάξεως. Καλλιεργοῦν ἄνθη, λαχανοκήπους καὶ πλέκουν μάλλινες κάλτσες, ζῶνες καὶ τὰ τοιαῦτα. Τὸ προσωπικὸν τῆς μονῆς ἀνέρεται εἰς ἄνδρας μὲν περίπου τεσσαράκοντα, εἰς γυναῖκας δὲ μοναχὰς καὶ δοκίμους ὑπὲρ τὰς πεντήκοντα. Ἐν τῇ μονῇ ταύτῃ ἐμόνασαν καὶ

νεάνιδες ἐκ τῶν πλουσιωτέρων καὶ εὐγενεστέρων τῆς Κεφαλληνίας.

Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἀγίου, κατὰ καιρὸν προσέστησαν τῆς μονῆς καὶ γυναῖκες καὶ ἄνδρες ἱκανοί, ἐνάρετοι καὶ γεμᾶτοι ἀπὸ ζῆλον διὰ τὴν προαγωγὴν τῆς μονῆς.

Ἡ μετὰβασίς εἰς τὰ Ὀμαλὰ εἶνε εὐχάριστος καὶ διασκεδαστική, ἡ φιλοξενία θαυμαστή, ἡ θεὰ ρομαντική.

ΣΠ. ΔΕ ΒΙΑΖΗΣ

ΟΙ ΠΟΛΙΤΑΙ ΤΟΥ ΚΑΛΑΙ

ΓΙΩΘ Α. PONTEN

ΤΩΡΙΝΑ ΚΑΙ ΠΕΡΑΣΜΕΝΑ

ΤΟ Β. ΘΕΑΤΡΟΝ - ΤΟ ΘΕΑΤΡΟΝ ΚΑΙ Ο ΟΘΩΝ - ΤΟ ΘΕΑΤΡΟΝ ΤΟΥ ΓΕΩΡΓΙΟΥ Α'.

Τὴν 1 Νοεμβρίου ἀρχίζει ἡ ἐβδόμη χειμερινὴ περίοδος τοῦ Βασιλικοῦ Θεάτρου. Ὁ κ. Βλάχος ἐδημοσίευσεν τὸ πρόγραμμα, αἱ προφητεῖαι ἐπ' αὐτοῦ ἐγιναν, ὁ τύπος ὠμίλησε προκαταβολικῶς ὅπως πάντοτε καὶ ὅπως πάντοτε ὑπῆρξεν ἀπαισιόδοξος. Τὸ πρόγραμμα περιλαμβάνον ἀπὸ ὅλα, τραγωδίας, δράματα, κωμωδίας καὶ φάρσες, ἀρχίζει ἀπὸ μίαν μετάφρασιν τῆς Ἀλκήστιδος ὑπὸ τοῦ κ. Βουτυρά. Διὰ τὴν μετάφρασιν αὐτὴν εἶναι πολὺ πιθανὸν ὅτι θὰ χρειασθῇ μία ἄλλη μετάφρασις ἀκόμη. Ἀλλ' αὐτὴ εἶναι ἡ ἀτυχία τῶν ἀρχαίων δραμάτων. Ἰδιαιτέρως ἡ ἀτυχία τῆς Ἀλκήστιδος εἶναι μοναδική. Εἴχαμεν ἕως τώρα μίαν μετάφρασιν τὴν ὁποίαν ἔκαμεν ὁ κ. Χρηστομάνος, κατορθώσας νὰ κάμῃ βάνανυσον καὶ πρόστυχον τὸν κομψότατον Ἀθηναῖον τραγικόν, τὸν πρόδρομον τοῦ σημερινοῦ θεάτρου. Τώρα θὰ ἔχωμεν τὴν μετάφρασιν τοῦ κ. Βουτυρά, ἡ ὁποία δὲν θὰ εἶναι μετάφρασις, ἀλλὰ ἐξήγησις. Ἡ Ἀλκήστις θὰ ὑποχρεωθῇ νὰ περιμένῃ ἐκεῖνον πὺν θὰ μᾶς τὴν δώσῃ με ὅλην τὴν κομψότητα καὶ τὴν ποιήσιν πὺν τῆς εἶχε βάλει ὁ ἀρχαῖος τραγικός. Δυστυχῶς εἰς τὸ ζήτημα τῶν μεταφράσεων τοῦ ἀρχαίου θεάτρου ὁ κ. Βλάχος ἐπιμένει εἰς τὴν παλαιὰν μέθοδον τοῦ ἱάμβου καὶ τῆς καθαρολογίας. Ἡ Ἀντιγόνη τοῦ κ. Μάνου, ἀριστοτεχνικὴ καὶ ποιητικὴ, δὲν ἔχει θέσιν εἰς τὸ Βασιλικὸν Θέατρον.

Τὸ ἐπίλοιπον τοῦ προγράμματος εἰς πολλὰ του σημεῖα μᾶς βεβαιώνει ὅτι ὁ κ. Βλάχος ἔκαμεν ἀπαραιτήτους ὑποχωρήσεις. Πραγματικῶς ὑπάρχουν καὶ ἔργα τὰ ὁποῖα δείχνουν κάποιαι τάσεις ὅπως δὴποτε νεωτεριστικᾶς. Καὶ τὸ πρᾶγμα εἶναι τὸσον μᾶλλον εὐχάριστον ὅσον ἡ ἐφετερινὴ περίοδος τοῦ θεάτρου ὑπολογίζεται δοκιμαστική. Εἰς τὰ παρασκήνια τοῦ θεάτρου καὶ εἰς τοὺς «καλῶς πληροφορημένους» κύκλους, διαδίδεται ὅτι ὁ βασιλεὺς ἐβαρύνθη νὰ πληρῶνῃ ἐλλείμματα καὶ σκέπτεται διὰ τελευταίαν φορὰν πλέον νὰ δοκιμάσῃ τὴν ἀθηναϊκὴν φιλομουσίαν. Ἐὰν κ' ἐφέτος τὸ θέατρον δὲν κατορθώσῃ νὰ ζήσῃ μόνον του, χωρὶς τὴν συνήθη προσφυγὴν εἰς τὸ βασιλικὸν ταμεῖον, ὁ βασιλεὺς θὰ τὸ κλείσῃ. Καὶ οἱ Ἀθηναῖοι θὰ μείνουν ἐλεύθεροι εἰς τὸ πόκερ καὶ εἰς τὸ μπριτζ. Δὲν θὰ ἔχουν τοῦλάχιστον

ἀφορμὴν νὰ παραπονοῦνται ὅτι λείπουν ἀπὸ τὸν ἀθηναϊκὸν χειμῶνα αἱ διασκεδάσεις. Θὰ πεισθοῦν ὅτι αὐτοὶ μόνοι τῶν ἐπὶ τῆς γῆς καὶ ἐκλείσαν τὸ θέατρον καὶ ἐπῆραν μάλιστα καὶ τὰ κλειδιά.

Ὁ Περικλῆς καθιερώων εἰς τὸν τέταρτον αἰῶνα πρὸ Χριστοῦ τὰ θεωρικά, μᾶς ἐδίδαξεν ὅτι ὁ ἀσφαλέστερος τρόπος νὰ ἐπιτύχῃ ἓνα θέατρον εἶναι νὰ πληρῶνῃ κανεὶς τοὺς θεατὰς διὰ νὰ πηγαίνουν. Χωρὶς τὴν ὑπέροχον αὐτὴν σπατάλην δὲν θὰ εἴχαμεν τώρα τὸν θαυμασμὸν τοῦ κόσμου πρὸς τοὺς τρεῖς τραγικούς καὶ πρὸς τὸν Ἀριστοφάνην. Τὸ ἀρχαῖον θέατρον ἡ δὲν θὰ ὑπῆρχεν ἢ θὰ διέσωζεν μέχρι τῶν ἡμερῶν μας ὅχι τὰ ὄρατα ἄνθη τῆς πνευματικῆς ἀκμῆς πὺν μᾶς ἄφησε, ἀλλὰ δείγματα φυτοζωίας, ἐμπρὸς ἀπὸ τὰ ὁποῖα θὰ ἐπερνοῦσεν ἀδιάφορος ὁ κόσμος.

Μαζὶ μετὰ τὴν ἀναγέννησιν τῆς Ἑλλάδος ἐγιναν καὶ αἱ πρῶται σκέψεις περὶ ἀναστάσεως τοῦ ἐλληνικοῦ θεάτρου. Ὅταν τὸ ἔθνος ἐξῆλθε ἀπὸ τὴν ἐπταετὴ γιγαντομαχίαν, ἡ ἀτμόσφαιρα γεμάτη ἀκόμη ἀπὸ μπαροῦτι τῶν μαχῶν, ἐνέπνεε μόνον τραγωδίες παρμένες ἀπὸ τὴν ἐπανάστασιν. Μόνος ὁ θάνατος τοῦ Μάρκου Μπότσαρη ἐγένετο θέμα τριάντα δύο τραγωδιῶν. Ὅλοι αἱ ἄλλαι μεγάλαι σελίδες τῆς ἐπαναστατικῆς μας ἱστορίας ἐδραματοποιήθησαν. Τὸ κοινὸν δὲν θὰ ἠμποροῦσε τότε νὰ ἐννοήσῃ πῶς εἶναι δυνατόν νὰ γραφῇ δράμα τὸ ὁποῖον νὰ μὴν ἔχῃ ὑπόθεσιν παρμένην ἀπ' ὅτι ἐγύριζεν εἰς τὸν ἄερα, δηλαδὴ ἀπὸ τὴν πυρίτιδα, τὸν ἡρωϊσμὸν καὶ τὸ αἷμα.

Ὁ πρῶτος βασιλεὺς τῆς Ἑλλάδος προσεπάθησε νὰ ἐνθαρρύνῃ μετὰ κάθε τρόπον τὸ θέατρον. Εἰς τὰ παραστάσεις ἐπήγαγε συχνότατα, εἰς τὸ θέατρον Μπούκουρα εἶχε τὰ θεωρεῖα του, ἀκόμη καὶ εἰς τ' Ἀνάκτορα ἐδίδε παραστάσεις δσάκις οἱ ὑπήκοοι του τὸν ἄφηναν χωρὶς στάσεις καὶ ἀνταρσίας.

Ἀγαπῶν τὴν μουσικὴν μετὰ τὴν μανίαν τῶν Βιτελσβάχων, καὶ φανταζόμενος ὅτι ἦτο καὶ αὐτὸς μουσικός — μολονότι δὲν κατώρθωσε ποτὲ νὰ παίξῃ τίποτε περισσότερον εἰς τὸ πιάνο ἀπὸ τὸν ἐθνικὸν ὕμνον καὶ αὐτὸν μετὰ τὸ ἓνα δάκτυλον — ἐνεγράφετο τακτικώτατα ὡς συνδρο-

μητής εις τὰς περιόδους τῶν ξένων μελοδραματικῶν θιάσων. Καὶ ἦλθεν ἐποχὴ κατὰ τὴν ὁποίαν αὐτὸς μὲν ἔδιδεν ἐπιχορήγησιν ἐκ τοῦ ἰδιαιτέρου του ταμείου πενήντα χιλιάδες σφάντζικες, ἡ δὲ κυβέρνησίς του ἄλλας σαράντα χιλιάδας. Διὰ τὰ ἐννοηθῆναι τὸ μέγεθος τῆς θυσίας εἶναι ἀνάγκη νὰ σημειωθῇ ἔδω ὅτι ὅταν ἐδίδοντο ὑπὸ τοῦ Κράτους σαράντα χιλιάδες σφάντζικες διὰ τὸ θέατρον, ὅλος τοῦ κράτους ὁ προϋπολογισμὸς δὲν ὑπερέβαινε τὰ εἴκοσι ἑκατομμύρια.

Καὶ διὰ τὰ φανῆ ἡ πρόοδος τὴν ὁποίαν ἐκάμαμεν σήμερον, εἶναι ἐπίσης ἀνάγκη νὰ σημειώσωμεν ὅτι τὴν τῶρα τὸ Κράτος μὲ ἑκατὸν εἴκοσι τρία ἑκατομμύρια προϋπολογισμὸν ὅχι μόνον δὲν δίδει μίαν πεντάραν διὰ τὸ θέατρον, ἀλλὰ καὶ εἰσπράττει ἀπ' αὐτὸ ἑκατὸν πενήντα χιλιάδες δραχμῶν ἐτησίως ἐκ τοῦ φόρου τῶν δημοσίων θεαμάτων.

Δὲν ἀγαπᾷ ὀλιγώτερον τὸ θέατρον ὁ Βασιλεὺς Γεώργιος ἀπὸ τὸν προκατόχον του.

Εἰς τὰς Ἀθήνας ὅλοι οἱ θιάσοι τὸν ἐβλεπαν συχνά· εἰς τὴν Εὐρώπην τὰς νύκτας του τὰς περὶ εἰς τὸ θέατρον καὶ εἰς τὸ παλάτι του ἐρασιτέχναι ὁ μακαρίτης Κορομηλάς, ἡ κ. Ρίζου, ὁ κ. Ρῶκ, καὶ ἄλλοι ἔδιδαν συχνὰ παραστάσεις.

Δι' αὐτὸ κανεὶς δὲν ἐξεπλάγη ὅταν ἐγνώσθη ὅτι ὁ Βασιλεὺς τὸ ποσὸν τὸ ὁποῖον τοῦ προσέφεραν ὁμογενεῖς κατὰ τὸ 1873 διὰ τὸ διαθέσθαι ὅπως θέλει, ἀπεφάσισε νὰ τὸ διαθέσῃ πρὸς ἴδρυσιν θεάτρου.

Καὶ μὲ τὴν ταχύτητα ἡ ὁποία διακρίνει ὅλας τὰς πράξεις τοῦ Γεωργίου Α'. καὶ μὲ τὴν ἐπιμονὴν ἀποφασιστικότητά τῆς βορείνης του καταγωγῆς, ὁ Βασιλεὺς ἠγόρασε τὸ οἰκόπεδον, ἐδέχθη τὸ σχέδιον τοῦ κ. Τσίλλερ καὶ ἤρχισε νὰ κτίξῃ τὸ θέατρον, ἐπιβλέπων ὁ ἴδιος, φροντίζων ὁ ἴδιος δι' ὅλα, συνεννοούμενος μὲ τοὺς εἰδικοὺς διὰ τὴν σκηνήν, διὰ τὰς σκηνογραφίας, διὰ τοὺς κανονισμοὺς.

Μὲ τὴν ἰδίαν ταχύτητα καὶ ἀποφασιστικότητα ἐξελέγησαν καὶ διωρίσθησαν ὁ διευθυντὴς καὶ ὁ γραμματεὺς. Ἐνὰ βράδυ εἰς τὰ δημοσιογραφικὰ γραφεῖα ἀνεκοινοῦντο τηλεγράφημα διὰ τοῦ ὁποίου ὁ Βασιλεὺς ἀπὸ τὸ Αἴξ ὅπου ἔκαμνε τὰ λουτρά του, διώριζε διευθυντὴν τὸν κ. Βλάχον καὶ γραμματεῖα τὸν κ. Στ. Στεφάνου.

Ἔως νὰ ἐπιστρέψῃ ὁ Βασιλεὺς ἀπὸ τὸ θερινὸν του ταξιδίου εἶχε καταρτισθῇ τὸ δραματο-

λόγιον, εἶχε γίνοι τὸ πρόγραμμα καὶ... εἶχε παραιτηθῇ ὁ κ. Βλάχος. Ὁ ἄνθρωπος τὸν ὁποῖον ἔκρινεν ὁ Βασιλεὺς καὶ ἀνεγνώρισεν ἡ κοινὴ γνώμη ὡς τὸν μόνον ἱκανὸν νὰ δημιουργήσῃ τὸ θέατρον, νὰ ἐπιβληθῇ, νὰ τὸ διευθύνῃ, νὰ δώσῃ τὴν ἀναγκαίαν ὠθησιν, ἔφευγε πρὶν ἀρθῇ ἡ αὐλαία τῆς πρώτης παραστάσεως. Καὶ — τὸ σπουδαιότερον — κανεὶς δὲν ἤξευρε διατί, καὶ ὁ κ. Βλάχος ἐτήρει ἀξιοπρεπὴ σιγὴν καὶ οἱ δημοσιογράφοι οἱ σπεύδοντες εἰς τὸ σπουδαστήριόν του τῆς ὁδοῦ Σωκράτους εὗρισκαν ἐπιμόνως κλειστὴν τὴν θύραν καὶ ἄφωτον ὡς Ἀρποκράτην τὸν οἰκοδεσπότην.

Ἐμενε λοιπὸν τὸ Βασιλικὸν θέατρον χωρὶς διευθυντὴν μὲ τὸν γενικὸν γραμματεῖα καὶ ὅπσθεν αὐτοῦ τὸν πανίσχυρον ἐκείνον καὶ ἀποφασιστικὸν ἄνθρωπον, τὸν Θῶν, ὁ ὁποῖος κατώρθωσε νὰ θορυβήσῃ περισσότερον μετὰ θάνατον παρ' ὅσον ἐθορύβησεν εἰς τὴν ζωὴν. Ὁ κ. Στεφάνου διηύθυνεν ἀπὸ τὸ γραφεῖον τοῦ θεάτρου, ὁ μακαρίτης Θῶν ἀπὸ τὸ γραφεῖον τῶν Ἀνακτόρων καὶ ὁ κ. Οἰκονόμου ἀπὸ τὰ βάθη τῆς σκηνῆς. Οἱ διευθυνταὶ ἦσαν πολλοὶ καὶ ὁ διευθυντὴς δὲν ὑπῆρχε.

Εἰς ἓν ὅμως εὐρέθησαν σύμφωνοι οἱ διευθυνταί. Ὁ κ. Βλάχος ὅταν ἦτο ἀκόμη διευθυντής, δὲν ἤθελε ν' ἀκούσῃ περὶ πρωτοτύπων ἔργων. Εἰς τὸν Ἀριστομένην Προβελέγγιον ὁ ὁποῖος τοῦ ἀνήγγειλε ὅτι θὰ τοῦ ἔδιδε ἓνα πρωτότυπον ἔργον, ὁ κ. Βλάχος ἐλέγετο ὅτι εἶπε.

— Ἀριστομένη, τὰ πρωτότυπα στὸ συρτάρι σου!

Ὁ Προβελέγγιος ἔκλεισε τὸ πρωτότυπον εἰς τὸ συρτάρι του καὶ τὸ ἴδιον ἔκαμαν καὶ οἱ ἄλλοι συγγραφεῖς. Τὸ Βασιλικὸν θέατρον ἔχανε κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον προκαταβολικῶς τὰ τρία τέταρτα τοῦ ἐνδιαφέροντός του.

Οἱ νέοι διευθυνταὶ ἐσκέφθησαν ὅτι ἔπρεπε νὰ κάμουν τὸ ἀντίθετον ἀφ' ὅ,τι ἔκαμεν ὁ κ. Βλάχος. Νὰ ἐλύσουν τὰ πρωτότυπα ἔργα, καὶ νὰ ὠφελήθῃ τὸ θέατρον ἀπὸ τὸ ἐνδιαφέρον τὸ ὁποῖον θὰ ἐξήγειραν. Ἡ ἱστορία τῶν παρασκηνίων βεβαιώνει ὅτι αὕτη ἦτο ἡ σκέψις τοῦ κ. Στεφάνου. Ὁ μακαρίτης Θῶν τὴν ἐδέχθη. Ὁ κ. Οἰκονόμου δὲν εἶπε τίποτε ἐπιφυλάττων τὴν ἀδιαφορίαν καὶ τὴν ἐχθρικὴν του προκατάληψιν δι' ἀργότερα.

Καὶ ἓνα φθινοπωρινὸν ἀπόγευμα ὅλοι οἱ γράφοντες διὰ θέατρον ἢ σκεπτόμενοι νὰ γράψουν προσεκήλθησαν εἰς τὴν ἑπαλιν τοῦ Θῶν

εἰς τοὺς Ἀμπελοκήπους. Ἦσαν ὁ Μπάμπης Ἀννινός, ὁ Ἀμπελᾶς, ὁ Προβελέγγιος, ὁ Δημητράκοπουλος, ὁ Λάσκαρης, ὁ Δεληκατερίνης, ὁ Καλαποθάκης, ὁ Πῶπ, ὁ Παλαμᾶς, ὁ Γιαννουκάκης, ὁ Ξενόπουλος, ὁ Καπετανάκης, ὁ Στρατηγόπουλος, ὁ Πολέμης, ὁ Ζώρας, καὶ ὁ γράφων τὰς γραμμὰς αὐτάς, εἰσῆλθον εἰς μίαν αἴθουσαν στολισμένην ἀπὸ ἔργα Ἑλλήνων καλλιτεχνῶν καὶ βλέπουσαν εἰς τὸν κήπον μέσα εἰς τὴν πρασινάδα τοῦ ὁποίου διεκρίνοντο αἱ μικραὶ μαρμάρειναι προτομαὶ τῶν ἡρώων τοῦ 21. Καταλληλότερος τόπος δὲν ἦτο δυνατόν νὰ εὐρεθῇ διὰ τὴν συγκέντρωσιν ἀνθρώπων καλουμένων ἐκεῖ νὰ βοηθήσουν τὴν ἀνάστασιν τῆς Ἑλληνικῆς δραματικῆς τέχνης.

Ὁ οἰκοδεσπότης ὠραίος, ἐπιβλητικὸς καὶ ἀνοικτόκαρδος, ἐδέχθη μὲ ἀβρότητα τοὺς προσκεκλημένους του, τοὺς προσέφερε ἐκλεκτὰ ἀναψυκτικά καὶ ἔπειτα βυθίσας τοὺς ἀντίχειρας εἰς τὰς μασχάλας τοῦ γιλέκου του, — ἀκριβῶς ὅπως τὸν ἀπετύπωσε εἰς τὴν προσωπογραφίαν του ὁ Ἰακωβίδης — τοὺς ἐδήλωσεν ὅτι τοὺς ἐκάλεσε καθ' ὑψηλὴν βασιλικὴν ἐπιθυμίαν, διὰ νὰ τοὺς ἀνακοινώσῃ ὅτι ὁ Βασιλεὺς ζητεῖ ἑλληνικὰ ἔργα διὰ τὸ Βασιλικὸν θέατρον.

Ὁ Θῶν προσέθεσε ὀλίγα ἀπλᾶ ἐνθουσιαστικά λόγια τὰ ὁποῖα ἔκαμινεν ἐνθουσιαστικώτερα ὁ τρόπος μὲ τὸν ὁποῖον ἐλέγοντο. Ὅ,τι εἶχαν οἱ συγγραφεῖς ἔτοιμον ἠμποροῦσαν νὰ τὸ παραδώσουν ἀπὸ τὴν ἐπομένην εἰς αὐτόν. Τὰ ἐπίλοιπα ἦσαν δική του δουλειά. Ἡ κριτικὴ ἐπιτροπὴ θὰ ἐκάλεε τοὺς συγγραφεῖς νὰ διαβάσουν τὸ ἔργον των καὶ θὰ ἐκανονίζετο ἡ παράστασις ἀμέσως.

Μετ' ὀλίγας ἡμέρας δύο ἀπὸ τοὺς προσκληθέντας, ὁ Γ. Πῶπ, καὶ ὁ γράφων τὰς γραμμὰς αὐτάς, φέροντες ρεδιγκόταν καὶ ὑψηλὸν πῖλον, εἰσῆλθον εἰς μίαν αἴθουσαν τοῦ Βασιλικοῦ θεάτρου καὶ ἐδιάβαζαν τὰ ἔργα των εἰς τὰ μέλη τῆς ἐπιτροπῆς, καθισμένα γύρω ἀπὸ ἓνα τραπέζι εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ ὁποίου ἐκάθητο ὁ πρόεδρος αὐτῆς πρίγκηψ Νικόλαος, καὶ αὐτὸς συγγραφεὺς, δύο κωμωδιῶν αἱ ὁποῖαι ἐπαίχθησαν. Τὰ δύο ἔργα ἦσαν καὶ τὰ μόνα παιχθέντα τότε εἰς τὸ Βασιλικὸν θέατρον.

Ἑπτὰ ἔτη ἐπέρασαν ἔκτοτε.

Τὸ Βασιλικὸν θέατρον δὲν ἠμπορεῖ νὰ καυχῇ διὰ τὰς μεγάλας ὑπηρεσίας του πρὸς τὰ ἑλληνικὰ γράμματα. Ἔργα ἑλληνικὰ ἐπαίχθησαν βεβαίως ἀρκετὰ ἀπὸ τὰ ἔργα τοῦ Βερναρδάκη ἕως τὰς ἡμιμεταφράσεις καὶ ἡμιδιασκευὰς τοῦ κ. Καλτῆ. Ἀλλὰ τὰ ἑλληνικὰ ἔργα δὲν εἶδαν τὸ Βασιλικὸν θέατρον μὲ τὴν ἐμπιστοσύνην μὲ τὴν ὁποίαν ἔπρεπε νὰ τὸ βλέπουν. Διότι ἦτο γνωστὸν ὅτι ἀπὸ μέσα ἀπὸ τὴν σκηνὴν τὰ ἐπερίμεναν ὁ κ. Οἰκονόμου ὁ ὁποῖος ἔδιδεν τὸ σύνθημα εἰς τοὺς ἡθοποιούς.

— Προσοχή, νὰ μὴ χαλάσωμεν τὸ ἔργον τοῦ συγγραφέως.

Καὶ τὰ ἑλληνικὰ ἔργα ἐζητοῦντο καὶ δὲν ἤρχοντο εἰς τὸ Βασιλικὸν θέατρον. Σιγὰ σιγὰ μάλιστα ἀπεμακρύνθησαν καὶ ὅσα ἦσαν ἐκεῖ.

Ἀλλὰ ἐπανῆλθεν εἰς τὸ μεταξὺ ὁ κ. Βλάχος καὶ ἐπανῆλθεν ἰσχυρότερος διότι αὐτὸς δὲν ἐξήτησεν, ἀλλ' ἐζητήθη. Ὁ κ. Βλάχος δύσκολος, ἐπιφυλακτικὸς, προσκολλημένος εἰς τὰ μεγάλα, προκατειλημμένος κατὰ τῆς ἑλληνικῆς ἐργασίας, ἀνακατευθεὶς τόσον πολὺ μὲ τὸν διεθνὴ κλασικισμὸν ὥστε νὰ εὐρίσκη παιδαριώδες ὅ,τι δὲν εἶναι κλασικόν, ἀποδεικνύεται ἐν τούτοις κάπως ὑποχωρητικώτερος τῶρα. Εἰς τὸ πρόγραμμα μερικὰ σημεῖα εἶναι πρόοδος ἰδεῶν, ἀληθινὴ πρόοδος. Καὶ ὁ κ. Λαμβέργης εἶναι ἄνθρωπος πρὸς ἐχρείαν εἰς τὸ πλάϊ αὐτοῦ τοῦ διευθυντοῦ. Ἐργαφα καὶ ἄλλοτε ὅτι πλησίον τοῦ Βλάχου ὁ Λαμβέργης θὰ ἦτο ὁ νεωτεριστής, ὁ τολμηρὸς καὶ ὁ φιλελεύθερος.

Τί θὰ εἶναι ἡ νέα περίοδος τοῦ Βασιλικοῦ θεάτρου; Θὰ κινηθῇ πυκνότερον καὶ θὰ διευθυνθῇ πλέον οὐσιαστικὸν τὸ ἐνδιαφέρον τοῦ κοινοῦ πρὸς τὴν ὁδὸν ἀγίου Κωνσταντίνου; Τὸ πόκερ καὶ τὸ μπριτζ οἱ μεγάλοι ἐχθροὶ τοῦ χειμερινοῦ ἀθηναϊκοῦ θεάτρου εἰσῆλθον ἄραγε εἰς κάποιαν ἐποχὴν παρακμῆς, καὶ θὰ θαυματουργήσῃ ἐπὶ τέλους τὸ ἀψίκορον, τὸ χαρρακτηριστικὸν τῆς φυλῆς μας;

Αὐτὸ εἶναι τὸ ζήτημα. Ἐναντίον ὅλων τῶν ἀντιθέτων περιστάσεων ἠμπορεῖ νὰ παλαίσῃ ἓνα θέατρον. Ὅχι ὅμως καὶ ἐναντίον τῆς ἀδιανορίας. Τὰς Ἀθήνας μαστίζει ἡ πληγὴ τῆς χαρτοπαιξίας. Περισσότεροι ἦσαν αἱ πληγαὶ τοῦ Φαραῶ καὶ ὅμως ἐπέρασαν. Ἀς ἐλπίσωμεν ὅτι θὰ περάσῃ καὶ αὕτη ἡ μόνη πληγὴ τῶν Ἀθηνῶν.

Γ. Β. ΤΣΟΚΟΠΟΥΛΟΣ

ΤΟ ΔΕΚΔΠΕΝΘΗΜΕΡΟΝ

ΛΟΓΟΙ ΚΑΙ ΑΝΤΙΛΟΓΟΙ

Προβλέψεις διὰ τὸν χειμῶνα...

ΠΩΣ θὰ περάσωμεν τὸν χειμῶνα; Νὰ μὴ ἐρώ-
τησις πού ἐπαναλαμβάνεται κάθε φοράν ἀγω-
νωδῶς μὲ τὰ πρῶτα σύννεφα καὶ μὲ τὰ πρῶτα κρύα.
Καὶ μολονότι ἡ ἀπάντησις δίδεται ταυτόσημος κάθε
χρόνον καὶ μολονότι, ὅπως εἶπεν ὁ ποιητής, «μέλλον
εἶνε δι' ἐμὲ τὸ ὄχρον φάσμα τοῦ παρελθόντος», ἔχο-
μεν ἐν τούτοις τὴν νοσηρὰν περιέργειαν νὰ περιμένω-
μεν κάθε φοράν μίαν νέαν ἀπάντησιν καὶ νὰ βασι-
ζώμεθα μὲ τὴν προσδοκίαν της.

Ὁ ὀρίζων ἐν τῇ μεταξὺ ἐπισκοπεῖται πρὸς ὅλα τὰ
σημεῖα. Θὰ χορεύσωμεν ἀρκετὰ; Ποῖος ἡξέυρει; Ἐνα
ζητήμα πού ἐξαρτᾶται ἀπὸ χίλια δύο πράγματα. Ἐνα
χρόνον, ἀγαπητέ μου κύριε Ὑάκυνθε, δὲν ἐχορεύσα-
μεν καθόλου. Ἐνθυμείσθε; Εἴχαν πέσει τόσα πένθη
εἰς τὰ σαλόνια καὶ ἕως νὰ λησμονηθοῦν οἱ νεκροὶ
— συνήθως ἕνας χρόνος εἶνε ἀρκετός — ἐπέρασεν ἡ
σαῖζόν. Ἀς ἐλπίσωμεν ὅτι φέτος ὁ θάνατος δὲν θὰ
μᾶς ἀντιπολιτευθῇ καὶ ἂς εὐχρηθῶμεν νὰ παίρνῃ ὁ Θεὸς
ἡμέρας ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους πού δὲν δίνουν χοροὺς
καὶ νὰ τὰς χαρίξῃ εἰς ἐκείνους πού ἔχουν ὅλην τὴν
διάθεσιν νὰ φιλοξενήσουν τὴν εὐφυῖαν τῶν ποδῶν
μας. Οἰωσθήποτε διὰ κάθε ἐνδεχόμενον ἂς ξεσκονί-
σωμεν τὰ φράκα μας, τὰς ξένας μας γλώσσας καὶ τὰς
καρδίας μας καὶ ἂς φρεσκάρωμεν ὀλίγον τὸ πνεῦμα
μας. Ἀς τὸ κάμωμεν «ἀπαλοροδίνον» καὶ «ἀπαλοκρύ-
νον» — πεθαμένα χρώματα πρὸ παντός — καὶ ἂς ἐνε-
ργήσωμεν μερικὰ γυμνάσια μονάκι εἰς τὸ δωμάτιόν
μας. Δὲν ὑπάρχει ἀμφιβολία. Θὰ περάσωμεν ὠραία
τὸν χειμῶνα μας, μαρκησία. (Ἐδὼ τὸ μονάκι πρέπει
νὰ καταπέσῃ ἀποτόμως). Vive l'hiver!

Καὶ τὸ παιγνίδι προημενεύεται ζωηρὸν ἐφέτος. Πότε
θὰ κρυώσῃ ἐπὶ τέλος γὰ καλὰ; Ὅλος ὁ κόσμος θὰ
παίξῃ αὐτὸν τὸν χειμῶνα.

— Παίξετε μᾶς;
— Καλὲ τί λέτε. Αὐτὸ τὸ ἐπαίξαν οἱ πρόγονοί μου.
— Λοιπὸν πόκερ;
— Πόκερ! Ἀστετεύεσθε; Αὐτὸ κατήντησεν εἰς τὰ
καφενεῖα. Ὅλα τὰ καφενεῖα ἐγέμισαν ἀπὸ πολυέδρα
τραπεζάκια. Ἀφοῦ κοντεύει νὰ τὸ ἀπαρνηθῇ καὶ ὁ κ.
Κονδυλάκης. Τώρα εἶνε ἡ βασιλεία τοῦ μπριτζ. Ὅλοι
οἱ χῆλις ἄνθρωποι παίζουν μπριτζ. Καὶ ὅλες οἱ κυρίες.
— Ναὶ ὅλες οἱ λίγο περασμένες κυρίες παίζουν.
— Γιατί ὄχι; Ἀποκάμνει κανένας καὶ ἀπὸ τὸν ἔ-
ρωτα καὶ ἀπὸ τὸν γάμον. Τὸ χαρτὶ εἶνε ἡ νέα συγκί-
νησις. Οἱ κυρίες πού παίζουν μὲ συγκινούν. Ἐχουν
μίαν ὠραίαν μελαγχολίαν.
— Τὴν μελαγχολίαν τῶν ἐρεσιῶν.
— Δὲν εἰσθε καθόλου εὐγενεῖς.
— Ἐξ ἐναντίας. Ὁ Ὁσκάρ Οὐάιλντ λέγει ὅτι αἱ γυ-
ναῖκες ὕστερ' ἀπὸ εἴκοσι ἐτῶν ἔρωτα ὁμοιάζουν μὲ
ἐρεῖτια καὶ ὕστερα ἀπὸ εἴκοσι ἐτῶν γάμον μὲ δημό-
σια οἰκοδομήματα. Ἦθελα νὰ πῶ ὅτι προτιμῶ τὰ
ἐρεῖτια.
— Ὄστε θὰ παίζωμεν ἐφέτος μὲ τὰς ὠραίας κυρίας.
— Ἐγὼ εἰμαι ὁμοφυλόφιλος. Προτιμῶ νὰ παίζω

χαρτιά μὲ τοὺς ἄνδρας καὶ ὅλα τὰ ἄλλα παιγνίδια μὲ
τὰς κυρίας.

— Ἀγαπᾶτε τὰ jeux innocents, θέλετε νὰ πῆτε.
— Ἀκριβῶς. Ὁ χειμῶνας ξεραίνει τοὺς κάμπους καὶ
στρώνει μὲ πρασίνοὺς τάπητας τὰ τραπεζάκια τῶν αἰ-
θουσῶν. Ζήτω ὁ χειμῶνας!

— Ἐξεχάσαμεν ὁμῶς τὸ θέατρον.
— Καλὲ ποῖο θέατρον; Ἀστετεύεσθε; Πού βρέ-
θηκε θέατρον!

— Δὲν εἶδατε λοιπὸν τὰ προγράμματα τοῦ Βασιλι-
κοῦ; Δὲν ἐμάθατε; Δὲν εἶδατε τὰς πινακίδας; Δὲν
ἀκούσατε;...

— Τί νὰ σοῦ πῶ, φίλε μου; Δὲν μοῦ ἀρέσουν οἱ
μαλλιαροί. Πρέπει νὰ τοὺς πολεμήσωμεν μὲ τὴν περι-
φρόνησίν μας, τοὺς ἀνθρώπους πού καταστρέφουν τὴν
θεῖαν γλώσσαν τῶν προγόνων μας. Εἶνε μάλιστα λυ-
πηρὸν ὅτι ἐμπήκαν καὶ εἰς τὸ Β. Θέατρον ἐφέτος.

— Τί ἐννοεῖτε;
— Δὲν εἶδατε ὅτι παίζουν ἔργα τοῦ Ἀμπελά, τοῦ...

— Εἶνε μαλλιαρὸς αὐτός ὁ κύριος;
— Ἔτσι μοῦ εἶπαν. Ἐγὼ δὲν διαβάζω Ἑλληνας
συγγραφεῖς. Ὅλοι εἶνε μαλλιαροί.

— Ὄστε οὔτε λόγος γὰρ θέατρο.

— Τὸ πολὺ-πολὺ θὰ πάμε σὲ καμμιὰ πρώτη. Εἶνε
τουλάχιστον μιά reunion mondaine. Δὲν ἔχει ἀνάγκη
νὰ προσέχῃ κανένας στὴ σκηνή.

— Εἰμαι σύμφωνος. Ἀρκεῖ νὰκούεται ἡ θεία γλώσσα
τῶν προγόνων μας.

— Ἀκριβῶς. Δὲν ξέρετε τί ὠραία πού εἶνε νὰ φλερ-
τάρῃ κανένας εἰς τὸ ἡμίφως τοῦ ἐξώστου καὶ νὰκούῃ
μέσα ἀπὸ τὴν σκηνὴν τὴν μουσικὴν τοῦ «πάτερ», «μη-
τερ», «ἀπόλολα» κτλ. Εἶνε μερικὰ ἔργα μοναδικὰ
γὰ πρῶτες. Δὲν ἐνοχλοῦν καθόλου.

— Αὐτὸ εἶνε βέβαιον. Τὰ περισσότερα ἑλληνικὰ
πράγματα, en fait d'art, δὲν ἐνοχλοῦν καθόλου. Εἶνε
τόσον διακριτικά. Δὲν βλέπετε τὰς ἐκδόσεις μας;

— Ὄστε στὶς πρῶτες. Ὁραία θὰ περάσωμε. Ζήτω
ὁ χειμῶνας!

— Ζήτω.

Αἱ προβλέψεις ὑπὸ πᾶσαν ἔποψιν εἶνε ἐξόχως ἱκα-
νοποιητικά. Ὁ χειμῶν προημενεύεται ζωηρότατος. Τί-
ποτε δὲν θὰ μᾶς λείψῃ ἀπὸ ὅ, τι ἀπελευσάμεν πέροι,
πρόπεροι καὶ ἀντιπρόπεροι. Εἰς τὰς Ἀθήνας εὐτυ-
χῶς οἱ χειμῶνες ἀντιγράφουν ἀλλήλους. Τὰ καλοκαί-
ρια τὸ ἴδιον. Οἱ ἄνθρωποι ἐπίσης. Καὶ οἱ αἰῶνες θὰ
κάμουν τὸ ἴδιον. Καὶ μόνον ἡ φύσις κάμνει μερικὰς
ποικιλίας. Ἵσως διότι εἶνε τὸ μόνον ἑλληνικὸν πρᾶγμα
εἰς τὸ ὅποῖον ἀπέμεινεν ὀλίγον πνεῦμα.

Π. Νβ.

ΤΑ ΒΙΒΛΙΑ

Δάση καὶ Πολιτισμὸς ὑπὸ Πέτρου Η. Κοντοῦ, δα-
σάρχου Ἀττικῆς. — Ἀθήναι.

ΜΙΑ μελέτη περὶ δασῶν εἰς τὸν τόπον μας εἶνε πάν-
τοτε κατὰ πολὺ σπάνιον. Ὅπως μέσα εἰς τοὺς πο-
λυτίμους λίθους ὁ ἀδάμας πρυτανεύει, τοιοῦτρόπως καὶ
μέσα εἰς τόσα ἄλλα ἐπιστημονικὰ ἔργα κατὰ τὸ μᾶλ-

λον καὶ ἥττον ἄξια προσοχῆς, ἓνα ἔργον πραγματευ-
όμενον πλατύτερον κάπως περὶ τῶν δασῶν τὰ ὅποια
ἐφιλοξένησαν εἰς τὰ ἄλση τῶν τόσας Νύμφας καὶ θεό-
τητας, μᾶς ἐλκύει πλείοτερον. Ἄλλως τε ἡ με-
λέτη ἐνὸς βιβλίου περὶ δασῶν μᾶς παρέχει ἐκτὸς τῶν
ποικίλων γνώσεων καὶ πλείστας καλλιτεχνικὰς συγκι-
νήσεις, ἀφοῦ μᾶς θέτει εἰς ἐπικοινωνίαν μὲ τὴν μεγά-
λην φύσιν, τὴν «Παμβωτὶν Γᾶν», διὰ τὴν ὁποίαν δὲν
ὑπάρχει εἰς ὅλας τὰς φιλολογίας τοῦ κόσμου, φιλό-
σοφος ἢ ποιητής, μεγάλος ἢ μέτριος, πού νὰ μὴ ἀ-
φιέρωσεν ἔστω καὶ μίαν γραμμὴν ἢ ἓνα στίχον.

Τὰ τελευταῖα χρόνια εἰς τὴν Εὐρώπην πλείστοι ἐ-
πεδόθησαν μετὰ πλείοτερας μεθοδικότητος εἰς τὴν
μελέτην τῶν δασῶν καὶ εἰς τὴν ἐπίδρασιν αὐτῶν ἐπὶ
τοῦ κλίματος, ἡτις εἶνε ἐξόχως εὐεργετικὴ ἀφοῦ τὰ
δάση διὰ τῶν κλάδων τῶν δένδρων κατανέμουν τὰς
βροχὰς εἰς μικρὰ ρυάκια τὰ ὅποια κατόπιν ρέοντα
ἡσυχῶς κάμνουν τὸν πλοῦτον μᾶς χώρας καὶ συνε-
πῶς τὴν εὐτυχίαν τῶν γεωργῶν.

Εἰς τὴν χώραν μας αἱ μελέται πού πραγματεύονται
τὰ δασικὰ ζητήματα δὲν εἶνε πολλὰι καθόσον γνωρίζω.
Ἐκτὸς τῶν μονογραφιῶν τοῦ κ. Σαμίου καὶ τῶν
προκατόχων του κ. κ. Χλωροῦ καὶ Βαλσαμάκη, μᾶς
μελέτης τοῦ κ. Τοιμαζῆ εἰς παλαιότεραν ἔποχην καὶ
τῶν ἐργασιῶν τῶν κ. κ. Ἐμπεριόικου καὶ Γ. Κορινᾶ
καὶ τελευταίως μᾶς ὠραίας οἰκονομολογικῆς καὶ δα-
σολογικῆς μελέτης τοῦ κ. Ἀνδρεάδη, δὲν θὰ εἴχομεν
νὰ ἐπιδείξωμεν ἀριώτερον ἐπιστημονικὸν ἔργον πρα-
γματευόμενον περὶ δασῶν, ἂν δὲν ἤρχετο τὸ ἀρκετὰ
ὀγκῶδες σύγγραμμα τοῦ δασάρχου Ἀττικῆς κ. Πέ-
τρου Κοντοῦ.

Ὁ κ. Κοντὸς εἰς τὸ βιβλίον του αὐτὸ «Δάση καὶ
πολιτισμὸς» δὲν περιορίσθη μόνον εἰς ἀπλὴν μονο-
γραφίαν οἰκονομολογικὴν, ἀλλ' ἐξετάζει τὰ δάση ὑφ'
ὅλας τὰς ἐπόψεις, τόσον τὰς σχετιζομένας μὲ τὴν κοι-
νωνίαν καὶ τὸ Κράτος ὅσον καὶ ἱστορικῶς. Ὁ συγ-
γραφεὺς ὡς φίλεργος μέλισσα ἀπὴνθισε παρ' ὅλων
τῶν ἀρχαίων καὶ νεωτέρων συγγραφέων καὶ ποιητῶν,
ὅτι ἐλέγχῃ περὶ δασῶν, διὰ νὰ μᾶς παρουσιάσῃ ἓνα
ἔργον εἰς τὸ ὅποῖον ἀμιλλᾶται ἡ βαθεῖα γνώσις
τοῦ θέματος μετὰ τῆς ἱερᾶς λατρείας του πρὸς τὸ
θέμα αὐτὸ τὸ τόσον ποιητικὸν ἀλλὰ συγχρόνως καὶ
δυσχερὲς ὅσον ἀφορᾷ τὸ ἐπιστημονικὸν καὶ ἱστορικὸν
του μέρους.

Διὰ τοῦ ἔργου του αὐτοῦ ὁ κ. Κοντὸς ὑποθέτω ὅτι
ἠθέλησε νὰ κάμῃ τὸν σύνδεσμον τῆς ἐπιστημονικῆς
μορφῆς τῶν δασῶν μετὰ τῆς αἰσθητικῆς σημασίας αὐ-
τῶν. Ἐνεκα τούτου καὶ δὲν ἀφίνει τόπον ἀνεμνήνευ-
τον καὶ ἀνεξέταστον.

Εἰς εἰδικὰ κεφάλαια πραγματεύεται γεωλογικῶς,
κλιματολογικῶς, στρατιωτικῶς, γεωργικῶς καὶ οἰκο-
νομολογικῶς τὰ δάση διὰ νὰ εἰσελθῇ κατόπιν εἰς τὸ
ἱστορικόν, μυθολογικὸν καὶ αἰσθητικὸν μέρος αὐτῶν.
Καὶ ὅπως ἓνας ἐμπειρὸς ἀνατόμος ἀνατέμνει τὸ ἐνῶ-
σιον τοῦ σώματος διὰ νὰ ξεχωρίσῃ εἰς ἴδια κεφάλαια τὰς
ἐπ' αὐτοῦ παρατηρήσεις του, τοιοῦτρόπως καὶ ὁ κ.
Κοντὸς παίρνει τὸ θέμα ἀπὸ τὴν πρώτην του γέννησιν,
καὶ τὸ ἀνατέμνει καὶ τὸ ἀναλύει μὲ μεθόδον πού δὲν
μᾶς ἔχουν συνειθίσει πολλοὶ ἐκ τῶν ἐπιστημόνων μας.
Ἐπειτα δὲν περιορίζεται ν' ἀντιγράψῃ ὅσα ἄλλοι ἔ-
χουν γράψῃ περὶ δασῶν. Εἶνε ἀληθὲς ὅτι ἀντλεῖ ἀπὸ
ὅλα τὰ βιβλία πού ἔχουν γραφῇ ἐπὶ τοῦ θέματος αὐ-
τοῦ ἀπὸ τῆς ἀρχαιοτάτης ἐποχῆς. Ἀπὸ φιλοσόφους,
ἐπιστήμονας καὶ ποιητάς. Ἀλλὰ συγχρόνως ἀντλεῖ καὶ
ἀπὸ τὴν πείραν του καὶ τὰς προσωπικὰς του παρατη-
ρήσεις. Διότι ὁ κ. Κοντὸς ὡς φαίνεται ἐκ τοῦ τρόπου
τῆς ἐργασίας του δὲν ἠθέλει νὰ γράψῃ ἓνα βιβλίον ὁ-
πλῶς χρήσιμον ἀλλὰ καὶ ἐλκυστικόν. Ἐσκέφθη, ὅπως
λέγει καὶ ὁ Μαρτινιάκ εἰς τὸν δασονομικὸν του κώδι-
κα, ὅτι ὅλοι αἱ ἀνάγκαι τῆς ζωῆς σχετίζονται μὲ τὴν
διατήρησιν καὶ τὴν ἀνάπτυξιν τῶν δασῶν, τὰ ὅποια

ὅπως εἶνε χρήσιμα εἰς τὰ ἄτομα εἶνε ἐξ ἴσου ὠφέλιμα
καὶ εἰς τὰ Κράτη, ἡ δὲ ὑπαρξὶς τῶν εἶνε ἓνα τῶν πο-
λυτιμότερων ἀγαθῶν εἰς τὰς χώρας πού τὰ ἔχουν.

Καὶ τὸ βιβλίον αὐτὸ πού μοῦ ἐνθυμίζει τὸν τρόπον
τοῦ ἀγγλοῦ φιλοσόφου Λούμποκ θὰ τὸ συνίστων ὁλο-
ψύχως εἰς τὴν «Φιλοδασικὴν Ἐνωσιν» τῆς ὁποίας προ-
ϊσταται μιά ἐνθουσιώδης φίλη τῶν δασῶν ἡ πριγκί-
πισσα Σοφία, ὅπως τὸ διανεμῇ εἰς ὅλα τὰ σχολεῖα
τῆς μέσης ἐκπαιδεύσεως καὶ εἰς ὅλους τοὺς πολιτενο-
μένους οἱ ὅποιοι πολλάκις ὡς ἐκ τοῦ ἐπαγγέλματος
τῶν ἀναγκάζονται νὰ συντρέχουν τοὺς ἐμπρηστάς τῶν
δασῶν. Ἐκ τῆς ἀναγνώσεως του θὰ ἐξήρχοντο ὅλοι
ὄχι μόνον κάτοχοι ἀπειρῶν γνώσεων ὠφελίμων ἀλλὰ
καὶ περισσότερον φίλοι τῶν δασῶν ἀφοῦ ὡς λέγει ὁ
Σωκράτης ἡ βαθεῖα γνώσις ὅλων τῶν βάσεων τῆς δα-
σικῆς ζωῆς θὰ μᾶς ὀδηγήσῃ εἰς τὴν πραγματικὴν ἀνά-
πτυξιν καὶ πρόοδον.

Ἀπομνημονεύματα Σμυρναίου Χαρτοπαίκτη
ὑπὸ Χρήστου Βασιλακάκη. — Ἀθήναι.

Ὁ γνωστὸς καὶ ἐξ ἄλλων διηγηματικῶν του ἔργων κ.
Χρήστος Βασιλακάκης ἐξέδωκε πρὸ τινος μυθιστό-
ρημα ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἀπομνημονεύματα Σμυρναίου
Χαρτοπαίκτη». Τὸ ἔργον αὐτὸ ἐδημοσιεύθη τὸ πρῶ-
τον ὡς ἐπιφυλλὶς εἰς τὴν «Ἀμάλθειαν» τῆς Σμύρνης
ὅπου παραμένει ὁ συγγραφεὺς καὶ καθόσον γνωρίζω
ἀνεγνώσθη ἀπλήρως ἀπὸ ὅλους τοὺς Σμυρναίους
καὶ ἰδίως τὰς κυρίας. Ὡς βιβλίον πληροφουμίαι ὅτι ἔ-
τυχε τῆς αὐτῆς ὑποδοχῆς ἀφοῦ ὁ ἐκδοτὴς ἐδέχθη
ἐντὸς ἐλαχίστου χρονικοῦ διαστήματος νὰ προβῇ καὶ
εἰς δευτέραν ἐκδοσιν ἡ ὁποία τείνει καὶ αὐτὴ νὰ ἐξ-
αντληθῇ. Τὸ γεγονός εἶνε ἐκ τῶν σπανίων εἰς τὴν
νεοελληνικὴν φιλολογίαν ὅπου ἔργα ἀσυγκρίτως ὑπέρ-
τερα λογοτεχνικῶς δὲν εὕρισκουν ἀγοραστάς. Μὲ αὐτὸ
δὲν θέλω νὰ εἰπῶ ὅτι τὰ «Ἀπομνημονεύματα Σμυρ-
ναίου Χαρτοπαίκτη» στεροῦνται ἀξίας. Ἀπεναντίας
εὕρισκω ὅτι μεθ' ὅλην τὴν μονοτονίαν του καὶ τὸ σύνη-
θες τοῦ θέματος, ἔχει πολλὰ προτερήματα καὶ πρὸ
παντὸς ἄλλου τὴν ἀπλότητα εἰς τὴν διήγησιν.

Ὁ συγγραφεὺς μᾶς παρουσιάζει, ὅπως ἄλλως τε ὁ
μολογεῖ καὶ ὁ τίτλος τοῦ ἔργου, ἓνα ἄνθρωπον πού
διηγεῖται πῶς ἀπὸ τὴν παιδικὴν του ἡλικίαν ἤρχισε
νὰ παῖξῃ χαρτιά διὰ νὰ διατρέξῃ εἰς ὅλην του τὴν
ζωὴν ὅλας τὰς ἀσχημίας τοῦ κόσμου καὶ νὰ καταλήξῃ
εἰς τὸ τέλος, νέος αὐτὸς ἐντίμου ἀστυκῆς οικογενείας,
εἰς τὸ κότεργον. Τὸ θέμα ὡς βλέπετε εἶνε ἀπὸ τὰ
πλέον τετριμμένα καὶ κοινὰ, ὁ δὲ τύπος τοῦ χαρτο-
παίκτη ἀδόμη κοινότερος καὶ συνεπῶς δυσκολώτερος.
Ἀπαιτεῖται μίαν πνοὴν μεγάλου μυθιστοριογράφου διὰ
νὰ δώσῃ εἰς ἓνα τέτοιον τύπον τὴν καλλονὴν πού πρέ-
πει νὰ ἔχῃ κάθε λογοτεχνικὸν ἔργον. Εἶνε ἀλήθεια
ὅτι ὁ κ. Βασιλακάκης δὲν ποτίζει ὡς μεγάλος συγγρα-
φεὺς μολονότι ἔχει εἰς μέγιστον βαθμὸν τὴν εὐχέρειαν
τοῦ γράφειν. Ἦθελεν ἀπλῶς νὰ περιγράψῃ ἓνα κοι-
νωνικὸν γεγονός πού ἀπαντοῦμε σὲ κάθε βῆμα μας
μέσα εἰς τὴν ζωὴν καὶ νὰ καυτηριάσῃ κατὰ τι ὀλέ-
θριον πού λυμαινεται ἰσως τὴν πόλιν ἐντὸς τῆς ὁποίας
ζῇ. Ἡ πρόθεσις του ὠραία ἀλλὰ δὲν εἶνε ἀρκετὴ νὰ
θέλῃ καὶ τὴν πνευματικὴν ἀριστοκρατίαν, πού βαρύν-
νεται νὰ διαβάξῃ τὰ διάφορα ἀπομνημονεύματα τῶν
ἀνθρώπων ἐκτὸς ἂν αὐτοὶ ὑπῆρξαν μεγάλοι ἄνδρες.

Ὡς ἐκ τούτου θὰ ἠθελα κενῶ, ἀφοῦ ὁ μυθιστοριο-
γράφος αἰσθάνεται καλὰ μέσα του τὸν πραγματισμόν,
μαζὶ μὲ τὴν περιγραφὴν τοῦ ἥρωος του νὰ μᾶς ἐδίδε
καὶ τὴν περιγραφὴν ὁλοκλήρου τοῦ περιβάλλοντος ἐν-
τὸς τοῦ ὁποίου ἐζούσε καὶ ἐκινεῖτο ὁ ἥρωας του. Ἦ-
πειτα τὸ ἔργον του νὰ ἦτο γραμμένον ὄχι κατὰ τὸν
παλαιὸν τρόπον τοῦ γράφειν λαϊκὰ μυθιστορήματα.
Ἀλλ' αὐτὸ θὰ μοῦ εἰπῇτε εἶνε ζήτημα καλαισθησίας
καὶ ιδιοσυγκρασίας ἀφοῦ διὰ νὰ γράψῃ κανεὶς ἓνα

μυθιστόρημα δεν απαιτούνται ιδιαίτεροι νόμοι και κανόνες. Η τέχνη όμως απαιτεί κάτι τι από τους γράφοντες, δηλαδή ο σκοπός των εμπορεί να είναι διδακτικός, εμπορεί να είναι ότι θέλει, αλλά συγχρόνως να είναι και καλλιτεχνικός. Μ' όλα ταύτα η διήγησις είναι γοργοτάχτη εις πλείστα μέρη και πολλαχού ο συγγραφεὺς με πολλήν λεπτότητα εἰρωνεύεται ἀρκετὰς δυσχερέτους κοινωνικὰς συνηθείας.

ΠΕΤΡΟΣ ΖΗΤΟΥΝΙΑΤΗΣ

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΑ

Ανασκαφαὶ Κρήτης κατὰ τὸ 1907.

Αἱ ἐν Κρήτῃ κατὰ τὸ 1907 γενόμεναι ἀνασκαφαὶ καὶ ἐργασίαι δύνανται νὰ συνοψισθῶσι κατὰ τὰς ἀνακοινώσεις καὶ τὰς σημειώσεις αὐτῶν τῶν ἀρχαιολόγων τῶν ἐνεργησάντων τὰς ἀνασκαφὰς ὡς ἑξῆς.

Α'. Κνωσός.

Κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο ὁ κ. Α. Evans καὶ ὁ ἄξιός αὐτοῦ βοηθὸς D. Mackenzie κατήλθον εἰς Κρήτην σκοπεύοντες νὰ ἐκτελέσωσι συμπληρωματικὰς ἐρεῦνας εἰς τὴν δυτικὴν πτέρυγαν τοῦ ἀνακτόρου Κνωσοῦ πρὸς ὀριστικὴν αὐτοῦ δημοσίευσιν. Πρὸ τῆς ἀφίξεως αὐτῶν εἶχεν εὐρεθῇ τυχαίως σειρὰ Κυκλωπειῶν ὀγκολίθων τριανολίθου ἐν μίλιον πρὸς βορρᾶν τοῦ ἀνακτόρου κατὰ τὴν διεύθυνσιν τοῦ βασιλικοῦ τάφου· οἱ ὀγκολίθοι οὗτοι ὑπεδείκνυν τὴν ὑπαρξίν ὁμοίου νεκρικοῦ μνημείου. Ἐκ τῆς γενομένης ὁμως σκαφῆς ἀπεδείχθη ὅτι οἱ λίθοι αὗτοι δὲν εὐρίσκοντο εἰς τὴν ἀρχικὴν τῶν θεῶν, ἀλλ' εἶχον μετακομισθῇ ἄλλοθεν· ἀλλ' ἀμέσως κατωτέρω εὐρέθησαν δύο μικροὶ κυψέλοειδεις τάφοι λαξευμένοι ἐν τῷ μαλακῷ βράχῳ, ἀντιπροσωπεύοντες μὲν κατὰ τὸ σχῆμα καὶ τινὰ γνωρίσματα τὴν ἀρχαίαν Μινωικὴν παράδοσιν ἀλλ' ἀνήκοντες εἰς τὴν περίοδον τοῦ 800 π. Χ., ὅτε ἡ Δωρικὴ ἐποικίσις μεγάλου μέρους τῆς νήσου εἶχεν ἤδη συντελεσθῇ. Τὰ εὐρεθέντα ξίφη εἶναι τοῦ ἡπειρωτικοῦ τύπου καὶ κατεσκευασμένα ἐκ σιδήρου τοῦ διαδεχθέντος τὸν ἀρχαιότερον χαλκόν, αἱ δὲ τεφροδόχοι κάλπαι εἶχον ἀντικαταστήσει τὰς προγενεστέρους σαρκοφάγους θήκας, ἀλλ' ἡ διακόσμησις καὶ ἡ ἐφεύρεσις ἐν τοῖς εὐρεθείσι πηλίνῳ ἀγγείοις δεικνύουσι τὴν ἐξακολουθήσιν πολλῶν διακοσμητικῶν τύπων καὶ σχημάτων τῆς Μινωικῆς τέχνης· ἡ παρουσία τοῦ στεφανοστομοῦ ἀμφορέως (Büggelkanne) μαρτυρεῖ τὴν ἐπιβίωσιν τοῦ ἑγχωρίου στοιχείου.

Εἰς τὸν ἕτερον τῶν τάφων ὑπῆρχον 100 περίπου ἀγγεῖα καὶ μετὰ αὐτῶν τὰ σημαντικώτερα, αἱ τεφροδόχοι κάλπαι, παρουσιάζουν νέαν καὶ περιτεχνοτέραν γεωμετρικὴν διακοσμήσεως πολυχρόμου ἐν ἣ κυριαρχεῖ τὸ σιλικόν ἐρυθρόν. Τὰ χρώματα ἐν τούτοις εἶναι ἀτελῶς ἐπιτεθειμένα, καὶ πιθανῶς ἦσαν προσωρισμένα διὰ καθαρῶς ἐπικηδεῖον χρήσιν. Εἰς ἐκ τῶν ἀγγείων εἶναι σχεδιασμένα λατρευτικά καὶ εἰκόνες θεᾶς καὶ θεοῦ πολεμιστοῦ ἱσταμένου ἐπὶ χαμηλῶν βάσεων. Τὸ παραδοξότερον ἀντικείμενον εἶναι εἰδωλὸν γυναικὸς ἐργασμένον ἐκ σιδήρου.

Αἱ συμπληρωματικαὶ τάφοι καὶ λάκκοι ἐν τῷ ἀνακτόρῳ παρήγαγον σπουδαῖα ἀποτελέσματα. Ὑπὸ τὸ δάπεδον τῆς δυτικῆς αὐλῆς, ὅπως εἶχεν ἀνασκητισθῇ κατὰ τὴν περίοδον τοῦ τελευταίου ἀνακτόρου, ἀνοίχθη κυκλικὸς κτιστὸς χώρος διαμέτρου 20 ποδῶν καὶ κατερχόμενος εἰς βάθος 12 ποδῶν μέχρι τοῦ τοιχοῦ ἀσβεστομυγοῦς πάτου. Ὁ ἀρχικὸς προσορισμὸς τοῦ κυκλικοῦ τούτου χώρου εἶναι ἀδηλός, ἀλλὰ τὸ περιεχόμενον αὐτοῦ ἀπεδείχθη ὅτι εἶναι μεγάλης ἀρχαιολογικῆς σπουδαιότητος, διὰ τὸν λόγον ὅτι, καθ' ὃν χρόνον ἡ πλακοστρώσις τῆς δυτικῆς αὐλῆς ἐπεξετάθη

μέχρι τοῦ χώρου τούτου, ὁ λάκκος ἐπληρώθη με ἐπιχωρὶν ὁμογενῇ φέρουσιν λείψανα κεραμευτικὰ καὶ ἄλλα ἀνήκοντα εἰς τὴν πρώτην περίοδον τοῦ νεωτέρου ἀνακτόρου (Middle Minoan III), τὸ τέλος τῆς ὁποίας συμπίπτει με τὴν 15ην Αἰγυπτιακὴν Δυναστείαν. Ἡ περίοδος αὕτη, ἥτις ἐν Αἰγύπτῳ εἶναι περίοδος γενικῆς καταπτώσεως καὶ στασιμότητος ὀφειλομένης εἰς τὴν κυριαρχίαν τῶν Ὑξῶς, ἀντιπροσωπεύει ἐν Κρήτῃ τὴν ὑρίστην ἀκμὴν τοῦ Μινωικοῦ πολιτισμοῦ, καὶ ἡ τέχνη τῆς ἐποχῆς ταύτης, ἡ ὁποία κατ' οὐδένα ὑπολογισμὸν κατέρχεται κατωτέρω τοῦ 18 αἰῶνος π. Χ. φθάνει τελειότητα καὶ φυσικότητα, τὴν ὁποίαν οὐδέποτε πλέον ὁ ἀρχαῖος κόσμος εἶδεν. Ἐντὸς τῶν χωμάτων τοῦ λάκκου τούτου πλὴν τῶν πολυαριθμῶν τεμαχίων πηλίνων ἀγγείων εὐρέθησαν μικρὰ τινα χειροποίητα ἀνάγλυφα εἰκονίζοντα καρκίνους θαλασσίους, ὅσπερον καὶ ζωόφρυτα τοιαύτης τεχνικῆς τελειότητος, ὥστε κατ' ἀρχὰς ἐξελήφθησαν ὡς ἀπολιθώματα φυσικῶν ταῦτα ἦσαν ἐπιτεθειμένα ἐν εἰδεί μωσαϊκοῦ ἐπὶ λεκάνης (εἶδος ἐνυδρείου), τῆς ὁποίας μόνον μέρος εὐρέθη. Ἐπίσης εὐρέθησαν τεμάχια τοιχογραφίων καὶ ἀναγλύφων ἐξ ἀσβέστου (gesso duro) ἐντὸς τοῦ στρώματος τούτου· ἐπειδὴ δὲ, ὅπως εἴπομεν, τοῦτο εἶναι ἀκριβῶς χρονολογημένον, φθάνομεν εἰς τὸ συμπέρασμα, ὅτι καὶ τῶν ἄλλων τοιχογραφίων καὶ ἀναγλύφων τοῦ ἀνακτόρου πλείονες, ἢ ὅσον μέχρι τοῦδε ἐπιστεῖντο, πρέπει νὰ ἀναχθῶσιν εἰς τὴν παλαιότεραν ταύτην ἐποχὴν. Ἰδιαίτερον διαφέροντος εἶναι οἱ πόδες καὶ μέρη τῶν δοχείων κινήτων ἐστῶν χρησιμοποιομένων ἐν τῷ ἀνακτόρῳ. Τινὲς τούτων δεικνύουσιν ἔχην χρωματιστῶν ἄκρων, εἰς μίαν δὲ περιπτώσει φαίνεται κυματοειδὲς κόσμημα, τὸ ὁποῖον ἐν μεταγενεστέρῳ ἐξελεῖται ἀναφαίνεται περὶ τοῦ χειλὸς τῆς ἀκινήτου ἐστίας ἐν τῷ μεγάρῳ τῶν Μυκηνῶν. Ἡ Μυκηναϊκὴ ἐστία ὅθεν ἀποδεικνύεται ὡς ἡ κατ' εὐθείαν ἀπόγονος τῆς ἀρχαιότερας Μινωικῆς κινήτης ἐστίας καταντήσασα ἀκινήτος καὶ αὐξηθεῖσα ἐν τῷ ἡπειρωτικῷ μεγάρῳ ἕνεκα τοῦ ἐπικρατοῦντος ἐνταῦθα μεγαλυτέρου ψυχρῶς.

Τῆς νεωτέρας γραπτῆς διακοσμήσεως τοῦ Κνωσοῦ ἀνακτόρου αἱ ἀτμοσφαιρικαὶ ἐπιδράσεις τῶν τελευταίων ἐτῶν ἔφεραν εἰς φῶς πρόσθετα τινὰ λείψανα εἰς τὸν προθάλαμον τοῦ δώματος τοῦ θρόνου· ἐνταῦθα ὑπεράνω ζώνης παριούσης κατ' ἀπομίμησιν ὀγκολίθους φλεβοῦ τοῦ μαρμάρου, τὸ ὁποῖον εἶναι διακοσμησις συχνὰ εὐρισκομένη εἰς τὴν τελευταίαν Μινωικὴν ἐποχὴν, ἐφάνη καθαρά τὸ περιγράμμα βοείου ποδὸς ἕνεκα τοῦ ὁποίου δύναται τις νὰ δεχθῇ, ὅτι οἱ τοῖχοι τοῦ προδόμου τούτου ἦσαν κεκαλυμμένοι με σκηνῶν ἐκ τοῦ προσφιλοῦς θεάματος τῶν ταυροκαθάρσιων.

Ἄς ἐνθυμηθῇ τις ὅτι μετὰ τῶν λειψάνων τῶν τοιχογραφίων τῶν εὐρεθέντων εἰς τὰ πρὸς βορρᾶν τῆς κεντρικῆς αὐλῆς διαμερίσματα εὐρέθησαν τεμάχια μικρογραφίων (miniatures) εἰκονίζοντα ὁμίλους ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν, ἐν οἷς ἐξέχουσιν θεῶν κατέχουσι Κυριαὶ ἐνδεδυμέναι κατὰ τὸν συρμὸν πληροῦσαι τοὺς ἐξώστας καὶ τὰ θεωρεῖα μεγάλου οἰκοδομήματος, πιθανῶς αὐτοῦ τοῦ ἀνακτόρου, ἐκατέρωθεν ἐνός τῶν χαρακτηριστικῶν μικρῶν στυλῶν τῶν ἱερῶν (Pillar Shrine) τῆς Μινωικῆς λατρείας. Ὁ κ. Evans βοηθούμενος καὶ ὑπὸ τοῦ πεπειραμένου καλλιτέχοντος Gillieron ἠδυνήθη νὰ ἀναπαραστήσῃ τὸν πίνακα τὸν εἰκονίζοντα τὸ θέμα τοῦτο. Ὁ μικρὸς ναὸς με τὸν ἀνυψωμένον κεντρικὸν σηκὸν καὶ τὰς δύο χαμηλοτέρας πτέρυγας ὑφύονται ἐν τῷ κέντρῳ τοῦ πίνακος ἐπὶ χαμηλοῦ τοίχου ἐκ μεγάλων λευκῶν ὀγκολίθων. Ἐμπροσθεν τῆς προσόψεως αὐτοῦ παρατηρεῖται μέγα πλῆθος ἀνθρώπων ἐν πλατείᾳ, καὶ ἀπὸ πολλοῦ ὁ κ. Evans εἶχε τὴν ἰδέαν, ὅτι καὶ τὸ ἱερὸν τοῦ ἀνακτόρου θὰ ἐβλεπε πράγματι πρὸς τὴν κεντρικὴν αὐλὴν τοῦ

ἀνακτόρου. Εἰς τὴν ἰδέαν ταύτην ἐνισχύθη ἐκ τούτου, ὅτι κατὰ τὰς προηγουμένας ἀνασκαφὰς τῆς δυτικῆς προσόψεως τῆς αὐλῆς ἦλθον εἰς φῶς ἐνδείξεις τινὲς τῆς υπάρξεως ἱεροῦ ἐνταῦθα. Εἰς μικρὸν δηλ. ὀρθογώνιον μυκρὸν εὐρέθη ἀξιοσημείωτος σειρὰ σφραγισμάτων φερόντων θεᾶν ἐπὶ ὑψώματος φυλασσομένου ὑπὸ λεόντων με τυπικὸν Μινωικὸν ναὸν ὀπισθεν. Εἰς δωμάτιον δὲ ὀπισθεν τοῦ μυκοῦ τούτου εὐρισκόμενον ἐγένετο ἡ ἐπὶ σημαντικώτερα ἀνακάλυψις τῶν θησαυρῶν τοῦ ἀρχαιότερου ναοῦ, τῶν περιεχόντων τὰ ἐκ πορσελάνης εἰδωλα τῆς θεᾶς τῶν ὄψεων καὶ τῶν λατρευτῶν τῆς, καὶ μετὰ τῶν ἄλλων ἀντικειμένων τῆς λατρείας τὸ παραδοξότερον ἐξ ὧν μαρμαρίνος στανρός. Ποῦ ὁμως ἔκειτο ἀκριβῶς τὸ ἱερὸν αὐτό; Τὴν ὑπόψιν ἔδωκαν αἱ βορραὶ τῶν προηγουμένων ἐτῶν. Ἐπὶ τῶν πλατῶν, αἱ ὁποῖαι σημεῖοις τὸ πρὸς τὴν κεντρικὴν αὐλὴν ἄκρον τῆς πτέρυγος ταύτης, ἐφάνησαν καθαρά τὰ σημεῖα τῶν βάσεων δύο ζευγῶν μικρῶν κιόθων, οἱ ὁποῖοι ἀρίστα ἀναποκρίνονται πρὸς τοὺς παρρητηρομένους ἐν τῷ ἱερῷ τῆς μικρογραφίας, ὁ δὲ μυκρὸς, ἐν ᾧ εὐρέθησαν τὰ σφραγίσματα τῆς θεᾶς, ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς βορείας πτέρυγος. Μετὰ τῶν δύο πτερύγων ὑπάρχει διάστημα ἐν τῇ προσόψει ἀντιπροσωπεύον τὸν χώρον τὸν κατεχόμενον ὑπὸ τοῦ ἀνυψωμένου κεντρικοῦ σηκοῦ. Οὕτως εἶναι δυνατόν νὰ ἀποκηρύσσῃ τὸ σχέδιον τοῦ ἱεροῦ τοῦ ἀνακτόρου ὁμοίον με ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον μᾶς εἰκονίζει ἡ μικρογραφικὴ τοιχογραφία. Αἱ συμπληρωματικαὶ δοκιμαὶ καὶ τομαὶ τοίχων καὶ δαπέδων ἔφεραν ἄλλην ἐπιβεβαίωσιν τοῦ κατ' ἐξοχὴν θρησκευτικοῦ χαρακτῆρος τοῦ διαμερίσματος τούτου τοῦ ἀνακτόρου. Ὑποκάτω δηλ. τῶν μεταγενεστέρων λιθίνων θρανίων καὶ χωσμένα μέσα εἰς τὰς γενεάς τῶν τοίχων τοῦ γειννάζοντος «δώματος τῶν πινακίδων με ἄρματα» εὐρέθη σειρὰ λιθίνων ἀγγείων σπονδῶν ὁμοίων πρὸς τὰ τῶν θησαυρῶν τοῦ ἱεροῦ καὶ δύο ὑψηλόποδες λαμπτήρες ἐκ πορφυροῦ χύψου.

Διὰ τῆς ἀποκινήσεως προσθέτου τινὸς ἐπιχώσεως κατὰ τὸ νότιον πρόπυλον ἀνεφάνησαν ὀγκώδη κρηπιδώματα σχηματίζοντα στερεὸν ὀρθογώνιον ὄγκον, ὁ ὁποῖος πιθανῶς ὑπεβάσταζε τὴν ἀρχικὴν κλίμακα, τῆς ὁποίας αἱ διαστάσεις δύναται ἤδη νὰ βεβαιωθῶσιν. Ἡ διάλυσις νεωτέρων τινῶν κτισμάτων πρὸς δυσμὰς τούτου ἔφεραν εἰς τὴν ἀποκάλυψιν τριῶν εἰσέτι ἀποθηκῶν καὶ οὕτως ἀναβιβάζεται ὁ ἀριθμὸς τῶν ἀποθηκῶν τῆς πλευρᾶς ταύτης ἀπὸ 18 εἰς 21.

Ἄλλ' ἡ μεγαλυτέρα ἐκπληξίς τῶν συμπληρωματικῶν αὐτῶν ἀνασκαφῶν περιέμενε τοὺς ἀνασκαπτοὺς πρὸς νότον καὶ νοτιοδυτικὰ τοῦ ἀνακτόρου. Εἰς τὰ μέρη ταῦτα τὸ σχέδιον δλόκληρον ἀνετράθη ριζήδον. Ἡ γραμμὴ τοῦ γυφίνου τοίχου, ὅστις ἐθεωρεῖτο μέχρι τοῦδε ὡς ὁ ἑξωτερικὸς τοίχος τοῦ ἀνακτόρου πρὸς νότον καὶ νοτιοδυτικὰ, ἀποδεικνύεται ὅτι δὲν εἶναι τοιοῦτος ἑξωτερικὸς τοίχος, ἀλλὰ τὸν ἀντικαθιστῶν τὸ ἐσωτερικὸν ὄριον εὐρέως διαδρόμου, ὅστις κεῖται ἐκτὸς τῆς ὄψεως ταύτης τοῦ οἰκοδομήματος, ὁ δὲ πραγματικὸς ἑξωτερικὸς τοίχος τοῦ ἀνακτόρου πρέπει νὰ χαραχθῇ εἰς σημαντικὴν ἀπόστασιν. Περαιτέρω ἐπιμελὴς ἐρευνα ἀπεκάλυψεν δλόκληρον τὸ σχέδιον τῆς συνεχόμενης νοτίας εἰσόδου, ἡ ὁποία καὶ εἰς τὴν δυτικὴν στοὰν περιεῖχε μικρὸν δωμάτιον θυροφῶν, ἐξωθι δὲ τῆς νοτίας πύλης ἦτο ὁρατὸν μέρος τοῦ δαπέδου ἀρχαίας οδοῦ φερούσης πρὸς τὴν κατωφέρειαν. Ἄλλαι τάφοι σκαφεῖσαι κατὰ τὰ μέρη ταῦτα ἀπεκάλυψαν νέαν σειρὰν κτιρίων τοῦ ἀνακτόρου ἐκεῖ, ὅπου πρότερον ἐπιστεῖντο ὅτι δὲν ὑπῆρχε πλέον ἀνάκτορον, οὕτω δὲ ἀποδεικνύεται ὅτι ὑπῆρχε νοτιοδυτικὸν διαμερίσμα τοῦ ἀνακτόρου, τοῦ ὁποίου οὐδεμία ἰδέα μέχρι τοῦδε ὑφίστατο.

Συγχρόνως με τὴν ἀνακάλυψιν ταύτην πολὺ ἐνδιαφέρον φαινόμενον παρουσιάσθη κατὰ τὴν νοτίαν εἰ-

σοδον. Ἐξετάζοντες δηλ. τὰς ὑποδομὰς τῆς πτέρυγος ταύτης παρατήρησαν τὴν τομὴν μεγάλης θόλου κυψέλοειδους λαξευμένης ἐν τῷ μαλακῷ βράχῳ. Ἡ θόλος εἶχε πληρωθῇ με νεώτερα λείψανα καὶ σωροὺς τεμαχίων ἀγγείων ἀναγομένων εἰς τοὺς χρόνους τοῦ ἀρχαιότατου Μινωικοῦ ἀνακτόρου (Middle Minoan I). Θεμέλια ἀνήκοντα εἰς τὴν σειρὰν τοῦ νοτίου τοίχου εἶχον βυθισθῇ ἐντὸς τῆς θόλου καὶ γραμμὴ πηλίνων σωλῆνων ὠραία κατεσκευασμένων — καὶ τούτων πολὺ παλαιῶν — διεπέρασε δι' αὐτῆς. Ἄλλ' ἡ μεγάλη κοιλοτῆς ἐξηκολούθει εὐνομένη καὶ κατερχομένη, δοκιμαστικὸν δὲ φρέαρ κατελθὼν εἰς βάθος 25 ποδῶν κάτω τῆς ἀρχικῆς ἐπιφανείας δὲν εὗρεν ἀκόμη τὸν πυθμένα τῆς θόλου. Εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο διεκόπη προσωρινῶς ἡ ἐργασία, μικρὰ δὲ μένει ἀμφιβολία, ὅτι ἔχομεν ἐν τούτῳ πρωτόγονον κυψέλοειδὲς τάφον ἀνήκοντα εἰς τὸν τύπον τοῦ ὁποίου δείγματα εὐρέθησαν κατὰ τὰ τελευταῖα τρία ἔτη εἰς Κουμάσαν καὶ Ἀγ. Τριάδα. Καὶ χρονολογεῖται μὲν ἡ θόλος εἰς ἐποχὴν κειμένην πέραν τῶν Κρητικῶν ἀνακτόρων, ἀλλ' εὐρισκομένη ἐντὸς τῆς βασιλικῆς περιοχῆς τῆς Κνωσοῦ, τίς δύναται νὰ προεῖπῃ ποίας ἐκπληξίς δύναται νὰ μᾶς παρουσιάσῃ;

Τὸ ἀποτέλεσμα τῶν ἐρευνῶν αὐτῶν μᾶς δεικνύει ὅτι πρόσθετος ἐπιφάνεια 2800 τετραγωνικῶν μέτρων περὶπου προσετέθη εἰς τὸ μέγα Ἀνάκτορον, ἵνα ἀνοίχῃ σειρὰν προβλημάτων μεγάλης σπουδαιότητος, μετὰ τῶν ὁποίων οὐχὶ τὸ μικρότερον σχετίζεται με τὸν μέγαν πρωτόγονον τάφον. Οὕτως παρίσταται ἀνάγκη νέας μεγάλης ἐργασίας, πρὶν ἢ ὀριστικὴν τι δινηθῇ νὰ ἐπιτευχθῇ. Πρὸς τούτοις καὶ εἰς τὴν βορείαν πλευρὰν εἶναι ἀπαραίτητο συμπληρωματικὰ ἐρευνᾶν εἰς κλίμακα σημαντικὴν

Β'. Ψεῖρα.

Ὁ Ἀμερικανὸς ἀρχαιολόγος κ. R. Seager ἐξηκολούθησε κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο τὴν ἀνασκαφὴν τοῦ προϊστορικοῦ συνοικισμοῦ εἰς τὴν νησίδα Ψεῖραν, τὴν ὁποίαν ἤρχισε κατὰ τὸ παρελθὼν ἔτος.

Ἡ νήσος Ψεῖρα, ἀκατοίκητος σήμερον, εἶναι δύο χιλιόμετρα μακρὰ καὶ ἐν πλατείᾳ, καὶ ἀπέχει τρία χιλιόμετρα περίπου ἀπὸ τὴν πλησιέστεραν ξηρὰν τῆς Κρήτης τὸν Θόλον τοῦ Καβουσίου τῆς Ἱεραπέτρας. Ἡ ἀρχαία προϊστορικὴ πόλις ἔκειτο ἐπὶ μακρᾷ βραχέως γλώσσης εἰς τὸ ἀνατολικὸν μέρος τῆς νήσου, ἀλλ' ἔχει καὶ ὀλίγας οἰκίας εἰς τὸν συνεχόμενον πρὸς νότον λόφον.

Ἡ πόλις κατὰ τὸ σχέδιον καὶ τὴν οἰκοδομίαν ὁμοιάζει πρὸς τὰ Γουρνιά, ἀλλὰ στερεῖται ἀνακτόρου. Εὐρέθησαν τρεῖς οἰκίαι μεγαλύτεραι τῶν λοιπῶν ἀγχιούσαι πιθανῶς εἰς πλουσίους πολίτας, ἀλλ' ὑπὸ ἀρχιτεκτονικὴν ἐποψὴν μὴ διαφέρουσαι τῶν λοιπῶν οἰκιῶν τῆς πόλεως.

Ἡ θέσις κατοικήθη τὸ πρῶτον κατὰ τὴν Προτομινωικὴν ἐποχὴν. Κατὰ τὴν ἀρχὴν τῆς Μεσομινωικῆς ἐποχῆς ἡ πόλις ὑπέστη τὴν πρώτην καταστροφὴν καὶ ἡ πόλις δὲν κατελήφθη ἐκ νέου εἰ μὴ κατὰ τὸ τέλος τῆς ἐποχῆς ταύτης (Middle Minoan III). Μετὰ τῆς ἐποχῆς ταύτης καὶ τῆς Ὑστερομινωικῆς δὲν ὑπάρχει καταστροφὴ καὶ πολλὰ ἀπὸ τὰς οἰκίας τῆς Μεσομινωικῆς ἐποχῆς ἐχρησιμοποιοῦντο κατὰ τὴν Ὑστερομινωικὴν. Κατὰ τὴν περίοδον ταύτην (Late Minoan I) ἡ πόλις ἐφθάσε τὴν μεγίστην αὐτῆς ἀκμὴν καὶ πολλὰί νῆαι οἰκίαι ἐκτίσθησαν καὶ μάλιστα δλόκληρος ἡ συνοικία εἰς τὸν πρὸς νότον λόφον, ἥτις τότε συμπεριελήφθη εἰς τὸν νεώτερον συνοικισμόν. Κατὰ τὴν περίοδον ἀκριβῶς ταύτην ἡ πόλις κατεστράφη ὀριστικῶς καὶ ἡ νήσος ἔμεινε ἀκατοίκητος μέχρι τῆς ῥωμαϊκῆς ἐποχῆς.

Τὰ κάλλιστα εὐρήματα χρονολογοῦνται ἀπὸ τὴν ἐποχὴν τῆς τελευταίας καταστροφῆς καὶ ἀντιπροσω-

πεύονται από πολλά μικρά άγγεία και μεγάλους άμφορες, δύο των οποίων είναι ίσως τὰ κάλλιστα δείγματα του ρυθμού τούτου. Ο εἰς τούτων με μεγάλας χρωματιστάς βοοκεφαλὰς και διπλοὺς πελέκεις και σπείρας είναι ὅλος μοναδικός. Εὐρέθησαν και τρεῖς πήλινοι βόες, οἱ ὅποιοι είναι τὰ ἄριστα ἐκ πηλοῦ πλαστικά προϊόντα. Τὰ λίθινα άγγεία ἀριθμούνται εἰς 145, ὧν τὸ ἥμισυ περίπου προέρχεται ἐκ τῶν οἰκῶν και τὰ ἄλλα ἐκ τῆς νεκροπόλεως. Μεταξὺ τούτων διαπρέπει πέντε μεγάλοι λαμπτήρες ἐκ στεατίτου και ἄλλοι μικρότεροι ἐξ ἐρυθροῦ και πρασίνου λίθου. Τὰ κάλλιστα τῶν λιθίνων είναι μέγα ρυτὸν ἐκ λατυποπαγοῦς πυριτικοῦ λίθου (breccia) πολὺ ὁμοιάζον πρὸς ὅμοιον τῆς Κνωσοῦ.

Τινὰ τῶν μεγάλων άγγείων ὁμοιάζουν πρὸς τὰ τοῦ ἀνακτορικοῦ λεγομένου ρυθμοῦ τῆς Κνωσοῦ (Palace style) και πιθανῶς εἰσήχθησαν ἐκεῖθεν ὀλίγον πρὸ τῆς καταστροφῆς τῆς πόλεως, ὥστε ὁ ρυθμὸς αὐτὸς πρέπει νὰ τίθεται εἰς τὸ πρῶτον μέρος τῆς Υστερομινωικῆς ἐποχῆς (Late Minoan I).

Εἰς οἰκίαν τῆς αὐτῆς Υστερομινωικῆς ἐποχῆς εὐρέθη κολοβὸν δυστυχῶς ἀνάγλυφον ἐξ ἀσβέστου (gesso duro) εἰκονίζον εἰς φυσικὸν μέγεθος Θεάν ἢ Βασίλισσαν καθήμενὴν και φοροῦσαν ἐσθῆτα πλουσίας διὰ κεντημάτων ποικιλήμενην. Πιθανῶς και τοῦτο ἐποικήθη ὑπὸ Κνωσίου τεχνίτου.

Τὸ εὐρεθὲν νεκροταφεῖον ἀνήκει εἰς τὴν πρωτομινωϊκὴν (II και III) και Μεσομινωϊκὴν ἐποχὴν (I). Ο κ. Seager ἠνοίξε τὸ ὅλον 33 τάφους, οἱ ὅποιοι κατατάσσονται εἰς δύο γενικοὺς τύπους, ἥτοι τὸν Κυκλαδικὸν τύπον τῆς ταφῆς, ὁ ὁποῖος σχηματίζεται διὰ τοίχων ἐξ ἐπιπέδων πλακῶν και καλύπτεται δι' ἄλλων ὁμοίων πλακῶν, ὅπως δηλ. οἱ εὐρεθέντες ὑπὸ τοῦ κ. Τσουντα και ἄλλων εἰς τὰς Κυκλάδας. Ο ἄλλος τύπος εἶναι ἀπλούστερος· εἶναι δηλ. ἀπλαῖ ταφαὶ ὑποκάτω και μεταξὺ τῶν βράχων. Οἱ τάφοι περιείχον πολλὰ μικρὰ λίθινα άγγεία ὅπως τὰ τῆς Κουμύσας και πήλινα ἀπὸ τῶν μαύρων χειροστυλβῶτων τῆς πρωτομινωϊκῆς ἐποχῆς μέχρι τῶν πολυχρώμων τῆς μεσομινωϊκῆς. Σφραγίδας δὲν περιείχον οἱ τάφοι, κοσμήματα δὲ εἶχον ἐλάχιστα μεταξὺ τῶν ὁποίων χρυσὸν περιδέραιον και ἐκ σαρδίου λίθου και χρυσοῦν δακτύλιον.

Ἡ τοιχοδομία τῶν οἰκιῶν τῆς πόλεως εἶναι ἀπὸ λίθους ἀκατεργάστους ἢ ἀτελῶς κατεργασμένους, οὐδαμῶς δὲ εὐρέθη τοίχος ἐκ τετραγώνων πελεκητῶν λίθων ἰσοδομικός.

Ἐγένετο μικρὰ δοκιμὴ και εἰς τὴν ἀπέναντι ξηρὰν εἰς θέσιν Μόχλον· και ἐνταῦθα εὐρεθαι πολίχνη προϊστορικὴ ὁμοία μετὰ τῆς Ψείρας και τῶν Γουρνιῶν ἀρχομένη ἀπὸ τῆς πρωτομινωϊκῆς και διήκουσα μέχρι τῆς Υστερομινωϊκῆς. Εἰς μέγας ἀμφορεῖς τῆς ἐποχῆς ταύτης εἶναι ἰδιαζόντως ὠραῖος.

[Τὸ τέλος εἰς τὸ προσεχές]

ΣΤΕΦΑΝΟΣ Α. ΞΑΝΘΟΥΔΙΔΗΣ

Αἱ ζωγραφίαι τῶν Παγασῶν.

ΚΑΤ' εἰδήσεις ἐκ τῆς Γενικῆς Ἐφορείας τῶν Ἀρχαιοτήτων ἐπέστρεψεν ἐκ Βόλου ὁ ζωγράφος κ. Ζυλλιερόν ἀποσταλεῖς ἐκεῖ ὑπὸ τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρείας διὰ νὰ ἀντιγράψῃ τὰς ζωγραφιστάς ἐπιθυμίας στήλας, αἱ ὅποια εὐρέθησαν εἰς τὰς ἀρχαίας Παγασὺς ὑπὸ τοῦ κ. Ἀρβανιτοπούλου.

Ο κ. Ζυλλιερόν ἀντέγραψε τρεῖς ἐξ αὐτῶν και ἔφερε μαζί του τὰ ἀντίγραφα μετ' ἐκπλήξεως και θαυμασμοῦ εἶδεν ὁ ἀρχαιολογικὸς κόσμος διὰ πρῶτην φορὰν ἀρχαίας ζωγραφίας πολυχρώμους, τελείως

σχεδὸν σφριζόμενας ἐπὶ τῶν μαρμαρίνων πλακῶν ἀπ' εὐθείας διὰ τοῦ χρωστήρος γραφεῖσας.

Εἶναι γνωστὸν ὅτι περὶ τῆς ἀρχαίας ζωγραφικῆς μόνον ἀπλᾶς εἰδήσεις τῶν συγγραφέων ἔχομεν, τῶν δὲ ζωγράφων ἔργα οὔτε ἐσώθησαν οὔτε ἦτο δυνατόν νὰ σωθῶσιν ὑπὸ τὰς συνθήκας, κατὰ τὰς ὁποίας κατεσκευάζοντο· διότι ξύλινοι πίνακες και τοῖχοι οἰκοδομημάτων, ὅπου ἐξωγράψαν ὁ Πολύγνωτος, Πανσίας, Πάναινος, Ζεῦξις, Ἀπελλῆς και ἡ χορεία τῶν μεγάλων ζωγράφων τοῦ πέμπτου και τετάρτου αἰῶνος π. Χ., δὲν ἦτο δυνατόν νὰ σωθῶσι μέχρις ἡμῶν. Αἱ τοιχογραφίαι τῆς Πομπηίας και ἄλλων τόπων ἦσαν ἔργα πολὺ μεταγενέστερα.

Τώρα ἔρχονται αἱ πολυάριθμοι καὶ ἄριστα αἱ πλεῖστοι διατηρούμεναι στήλαι τῶν Παγασῶν νὰ μᾶς διαφωτίσουν ὅπωςδὴποτε ἀσφαλέστερον πάσης ἄλλης πηγῆς περὶ τῆς ἐντελῶς ἀγνώστου ἀρχαίας ζωγραφικῆς. «Ὅ, τι μᾶς ἔλειπεν, αὐτὸ ἀκριβῶς εὐρήκαμεν» κατὰ τὴν φράσιν τοῦ κ. Fougeres, ὅστις εἶδε και ἐθαύμασε τὰ εὐρήματα ἐν Βόλῳ μετὰ τῶν πολυαριθμῶν συνοδουπόρων του τῆς «Ile de France».

Αἱ στήλαι αὐταὶ τῶν Παγασῶν ἀνερχόμεναι εἰς τὸν ἀριθμὸν τῶν 1000 περίπου εἶχον τοποθετηθῇ ὡς γόμωσις τῶν διακένων δύο πύργων τοῦ νοτίου τείχους τῆς ἀρχαίας πόλεως. Ἐξ αὐτῶν 30-50 σφῆζον ἄριστα τὰς ζωγραφιστάς παραστάσεις, ἄλλαι δὲ 60-100 διατηροῦν αὐτὰς ὅπωςδὴποτε εὐδιακριτῶς, αἱ δὲ ὑπόλοιποι σχεδὸν τίποτε δὲν διασώζουσιν ἐξ αὐτῶν.

Ἡ Ἀρχαιολογικὴ Ἐταιρεία ἐδαπάνησε μέγαν ποσὰ ὄχι τόνον διὰ τὰς ἀνασκαφάς, ὅσον διὰ τὴν μεταφορὰν και τοποθέτησιν τῶν εὐρημάτων τούτων εἰς τὸ προσωρινὸν Μουσεῖον τοῦ Βόλου. Τὰ ὠραῖα εὐρήματα ἀναμένει νὰ ὑποδεχθῇ ὠραῖον ἐπίσης κτίριον τὸ «Ἀθανασάκειον Μουσεῖον Βόλου», ὅπερ ἤρχισε νὰ κτίζεται δαπάναις τοῦ φιλοπόλιδος Πηλίουρεῖτου κ. Ἀλεξ. Ἀθανασάκη.

ΓΡΑΜΜΑΤΑ ΤΕΧΝΗ ΕΠΙΣΤΗΜΗ

Ο κ. Α. Μ. Ἀνδρεάδης δημοσιεύει εἰς τὸ περιοδικὸν Ἑλληνισμὸς τοῦ Σεπτεμβρίου τὸν πανηγυρικὸν ὅπου ἐξεφώνησε εἰς τὸν Παρνασσὸν τὸν παρελθόντα Μάιον ἐπὶ τῇ 43ῃ ἐπετείῳ τῆς ἐνώσεως τῆς Ἑπτανήσου. Ο κ. Ἀνδρεάδης εἰς τὴν μελέτην του αὐτὴν ἐξετάζει τὸ θέμα ὑπὸ τὴν πολιτικοοικονομικὴν ὄψιν του, και μᾶς δίδει πιστὴν εἰκόνα τῆς διοικήσεως τῶν Ἀγγλῶν εἰς τὰς Ἰονίους νήσους.

Ἡ κατάσταση πραγμάτων, δὲν ἦτο ρόδινη ἀλλ' ὁ συγγραφεὺς δὲν θέλει ν' ἀποδώσῃ εἰς κακὴν πρόθεσιν τῆς Ἀγγλίας τὴν τελείαν ἀμεριμνησίαν της διὰ τὴν ἐκπαίδευσιν τοῦ τόπου και τὴν ἐκτέλεσιν δημοσίων ἔργων· και λέγει ὅτι τὸ ὑπὲρ τῆς ἐνώσεως ρεῦμα ἐπροκλήθη ὄχι ἐκ τῆς κακῆς διοικήσεως ἀλλ' ἐπειδὴ ἡ Κυβέρνησις ἦτο ξένη πρὸς τὸν τόπον. Ὡς τοιαύτη κατεχέτο ὑπὸ ἄλλων ἰδεωδῶν, καθ' ὅλοκληρίαν ἀντιθέτον πρὸς τὰ ἰδεώδη τῶν Ἑπτανησίων, τῶν ὁποίων τὰ ἐθνικὰ ἐλατήρια ἦσαν πολὺ ὑψηλότερα ἢ ὡς κοινῶς ἐπιστεῦντο ὑπὸ τῶν Ἀγγλῶν.

Και ὁ κ. Ἀνδρεάδης καταλήγει με ὠραίας και δικαίας ἀποστροφάς πρὸς τὸν ἑλληνικὸν λαὸν τοῦ ὁποίου ἡ δύναμις ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὴν συγκέντρωσιν. Ἡ Ἑλλὰς διὰ ν' ἀναλάβῃ τὴν πρῆπουσαν αὐτῆς θέσιν πρέπει νὰ μιμηθῇ τὸ παράδειγμα τῆς Ἰταλίας. Τοιοῦτοτρόπος ὁ ὑπὲρ ἐνώσεως ἀγὼν τῶν Ἑπτανησίων δὲν ἀπέτελεσε μόνον τὴν ἐκπλήρωσιν ἐθνικοῦ καθήκοντος ἀλλὰ και πρόγραμμα δράσεως ἐθνικῆς τὸ ὁποῖον και ἄλλα ἡμελεῦσθερα τμήματα τοῦ Ἑλληνισμοῦ ἀπέδειξαν και ἀποδεικνύουν ἔκτοτε ὅτι εἶνε ἔτοιμα νὰ ἀκολουθήσουν.

Αἱ Ἀθῆναι ἤρχισαν νὰ ἐκδίδουν μηνιαῖον παράρτημα, διδόμενον δωρεάν εἰς τοὺς συνδρομητάς τουν και τοὺς ἀναγνώστας τοὺς στέλλοντας εἰς τὸ γραφεῖον τῶν Ἀθηνῶν τὰ ἀγοραζόμενα φύλλα της.

Εἰς τὸ πρῶτον παράρτημα τοῦ Νοεμβρίου ὁ κ. Π. Καρολίδης δημοσιεύει μελέτην Ἑθνη και Φυλαὶ ὅπου ὁμιλεῖ περὶ τοῦ πολέμου ὁ ὁποῖος διεξάγεται κατὰ τοῦ Ἑλληνισμοῦ εἰς τὴν Μακεδονίαν, τὴν Θράκην, τὴν Ἠπειρον κλ. τὸν ὑποστηριζόμενον ὑπὸ τῆς Εὐρώπης. Ο κ. Καρολίδης καταδεικνύει τὰς μεγάλας δυνάμεις τοῦ Ἑλληνισμοῦ και καταλήγει εἰς τὸ πρακτικὸν συμπέρασμα ὅτι ἀλήθεια ἱστορικαὶ και ἀξιόσαις ἐθνικαὶ δικαιοῦται οὐδεμίαν δύναμιν νὰ ἔχουσιν ἄξιαν πολιτικὴν πραγματικὴν, ὅπως νῦν ἔχουσι τὰ πράγματα, οὐδὲ νὰ ἐπιβάλλωσι σεβασμὸν ἂν μὴ τὸ ἔχον τὰς ἀξιώσεις ταύτας ἔθνος δὲν ἀποδείξῃ δι' ἔργων δι' εἶναι ἄξιον και ἔχει ἀπόφρασιν νὰ προκινδυνεύσῃ ὑπὲρ τοῦτου. Τὸ παρὸν ἀπαιτεῖ ἔργα, δύναμιν ἑλικήν, πολεμικὴν παρασκευήν.

Εἰς τὸ ἴδιον παράρτημα ὁ κ. Ν. Ι. Λάσκαρης γράφει περὶ τοῦ Θεάτρου ἀνὰ τοὺς αἰῶνας ὅπου ἀφηγεῖται σύντομα τὴν ἐξέλιξιν του εἰς τὴν Δύσιν, τὴν κατὰπτωσιν τοῦ κοσμικοῦ θεάτρου, τὰ λειτουργικὰ δράματα και τὴν ἐπ' ἀνόδον εἰς τὸ κοσμικὸν δράμα κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ δεκάτου τετάρτου αἰῶνος.

Εἰς τὸ Παράρτημα τῶν Ἀθηνῶν ἐκτὸς ἄλλων δημοσιεύεται και Ἡ Βασίλισσα Σαρβᾶ τοῦ κ. Γ. Β. Τσοκοπούλου.

ΕΔΗΜΟΣΙΕΥΘΗ ἓνα γράμμα ἀπὸ τὴν Ἀμερικὴν, πολὺ διδακτικόν. Ἰδοὺ αὐτό:

Ἐγὼ εἶμαι, ὅπως βλέπετε ἐκ τῆς ὑπογραφῆς μου ἀδελφὸς τοῦ Κ. Παπαρρήγας, τοῦ δολοφόνου τοῦ Κατσιχτι, και εἶνε ἀληθές, ὅτι ὁ ἀδελφός μου ὑπῆρξεν εἰς ἐκ τῶν πλέον αἰμοχαρῶν κακούργων, τιμωρηθεὶς ὡς ἔπρεπε παρὰ τῆς Πολιτείας. Ἐὰν ὅμως ἐγκλημάτησεν οὗτος, τί πταίει ὁ ἄλλος ὁ μικρὸς ἀδελφός μου, ὁ μαθητὴς Ἀνδρέας Παπαρρήγας, τὸν ὁποῖον οἱ κ. κ. καθηγηταὶ ἐξήτουν, ὡς ἔμαθον, ν' ἀποκλείουσιν ἐκ τῶν Γυμνασίων τῶν Ἀθηνῶν;

Ὁ δολοφόνος Κ. Παπαρρήγας ἐὰν διέπραξεν ἔγκλημα, ἐτιμωρήθη ὡς τοῦ ἥρμοξε, καρατομηθεὶς ἐν Ναυπλίῳ τὴν 28ην Ἰουνίου 1907. Ἀλλὰ δὲν ἀρκεῖ ἡ τιμωρία αὕτη; Πρέπει νὰ τιμωρηθῇ και ὁ ἀδελφός του; Τί ἔπαισεν ὁ δυστυχὴς αὐτὸς μικρὸς διὰ νὰ στερηθῇ τῶν ἀγαθῶν τῶν ἐκπαιδεύσεως; Εἶμαι, κύριε Διευθυντά, πτωχὸς ἐργαζόμενος ὡς θερμαστὴς εἰς τὰ ἀνιόπλοια. Ἐπιτρέψατέ μου ὅμως νὰ εἶπω ὅτι ἔχω ἄλλας ἰδέας ἐγὼ ὁ ἀγράμματος και ἀπαιδευτὸς ἐργάτης. Ἐὰν ὁ ἀδελφός μου ἐδολοφόνησεν τὸν Κατσιχτιν και Βρετόν, οἱ κ. κ. καθηγηταὶ σήμερον δολοφονοῦν τὸν μικρὸν ἄθῳν ἀδελφόν μου. Νομίζω ὅμως ὅτι δὲν θὰ τὸ πράξουν. Καὶ ὅ, τι ἐκ τῶν ἐφημερίδων ἔμαθα θὰ εἶνε ἀνακριβές· διότι δὲν τολμῶ νὰ φαντασθῶ ὅτι κανεὶς καθηγητὴς, κανεὶς Γυμνασιάρχης ἡμπορεῖ νὰ παραγνωρίσῃ τὴν μεγάλην ἀλήθειαν, ὅτι ὅλοι εἴμεθα πλάσματα τοῦ Θεοῦ, ἀλλ' ἕκαστος ἀπὸ ἡμᾶς φέρει μόνον τὴν εὐθύνην τῶν πράξεων του.

Ξενοφῶν Ι. Παπαρρήγας
ἐξ Ἀλεποχωρίου τῆς Δωρίδος, ἀδελφός
τοῦ μαθητοῦ Ἀνδρ. Παπαρρήγας

Ἡ Πρωτὴ τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἐδημοσίευσεν μελέτην τοῦ κ. Πέτρου Ζητουνιάτη Γλώσσα και λογοτεχνία. Ἡ συζήσις, λέγει ὁ συνεργάτης μας, ἐξῆλθε ἀπὸ τοὺς λογοτεχνικοὺς κύκλους και τρέχει μέσα εἰς τοὺς δρόμους. Καὶ οἱ περισσότεροι ἀγνοοῦν περὶ τίνας πρόκειται και συγχέουν τὸ ζήτημα. Ἀν ἡμεῖς ὀλιγώτερον σχολαστικοί, θὰ ἐγνωρίζομεν ὅτι ἡ ἑλληνικὴ γλῶσσα οὐσιαστικῶς εἶναι ἐνιαία ἀπὸ τοῦ Ὀμη-

ρου μέχρι τῆς σημερινῆς γλώσσης τοῦ λαοῦ. Τὸ τυπικὸν μόνον ὑπέστη τὴν ἐξέλιξιν τοῦ χρόνου. Ὅταν εἰς τὴν ζωὴν ὅλα μεταβάλλουν μορφήν διατὶ ἡ γλῶσσα θὰ ἀπετέλει ἐξαιρέσιν εἰς τὸν φυσικὸν αὐτὸν νόμον; Αὐτὸν τὸν νόμον οἱ περισσότεροι δὲν ἡμποροῦν ἢ δὲν θέλουν νὰ ἐννοήσουν.

Σπανίως εἶδα Ἑλληνας νὰ παρακολουθοῦν τὴν πνευματικὴν τῶν κινήσιν ὅπως ἄλλοι λαοί. Μὴ παρακολουθοῦντες τὰ ἑλληνικὰ γράμματα συστηματικῶς, ἀδυνατοῦν νὰ ἐννοήσουν και τὴν γλωσσικὴν ἐξέλιξιν. Τὴν ἐμφάνισιν λοιπὸν τῆς ψυχῆς δὲν πρέπει νὰ τὴν ἀποδεχθῶμεν ἐπειδὴ εἶναι περιβεβλημένη με νέαν μορφήν;

Οἱ ἀρχαῖοι ἐλάμβανον τὴν γλῶσσαν ὑπὸ οἰανδήποτε μορφήν παρουσιάζετο εἰς αὐτοὺς ὑπὸ τοῦ λαοῦ. Αὐτὸ ἀκριβῶς, τὸ ὁποῖον σήμερον οἱ ἐξ ἐπαγγέλματος διδάσκαλοι ἀρνοῦνται εἰς τοὺς νέους συγγραφεῖς. Αὐτοὶ ἐπέχουν τὴν θέσιν τῶν ἀρχαίων σοφιστῶν. Τὸν Ξενοφῶνα, τοῦ ὁποίου τὴν γλῶσσαν θέλουν ν' ἀναστηλώσουν οἱ διδάσκαλοί μας, κατηγόρουν οἱ σοφισταὶ ὅτι μεταχειρίζεται γλῶσσαν ἀπλὴν και στερημένην κομψότητος. Ἰδοὺ τί ἀπαντᾷ ὁ Ξενοφῶν εἰς τὸ περὶ «Θήρας» συγγραμμά του: Μέμφομαι τοὺς σοφιστὰς διὰ πλεῖστα σοβαρὰ ἐλαττώματα. Ἐπίσης τοὺς μέμφομαι διότι τὰ γραφόμενά των εἶναι γεμάτα ἀπὸ πομπώδεις λέξεις και φράσεις ἐξεζητημένας, ποτὲ ὅμως ἀπὸ ὠραίας σκέψεις ἐκείνας νὰ μορφώσουν τοὺς νέους. Ἐγὼ δὲν εἶμαι παρὰ ἓνας ἄνθρωπος τοῦ λαοῦ. Ἰσως τὸ γλωσσικόν μου ἔφος νὰ στερεῖται κομψότητος, γνωρίζω ὅμως ὅτι ὅχι αἱ ὠραῖαι λέξεις ἀλλ' αἱ σκέψεις δύνανται νὰ μᾶς διδάξουν, ἂν ἦναι καλαί. Ἄλλως τε ἐγὼ γράφω διὰ τὸν λαὸν και διὰ νὰ ἡμαι ἀληθής. Ἐργάζομαι ὄχι διὰ νὰ κάμω τοὺς ἀνθρώπους σοφιστὰς, ἀλλὰ σοφοὺς και φρονίμους, ἐπιθυμῶ δὲ τὰ ἔργα μου νὰ ἦναι ὠφέλιμα.

Τὸ ἐνδιαφέρον μας πρὸς τὸ ὠραῖον και τὸ ἀληθές θὰ μᾶς μεταμορφώσῃ εἰς ἀνθρώπους ἀγαπώντας τὴν οὐσίαν και ὄχι τοὺς τύπους, ὅπως γίνεται δυστυχῶς σήμερον, και θὰ μᾶς δώσῃ δικαίωματα ἐπὶ τῆς γενικῆς προόδου.

ΑΠΟ τὸ βιβλίον Alfred de Musset anecdotique περὶ τοῦ ὁποίου ἐγράψαμεν εἰς τὸ τελευταῖον τεύχος, μεταφράζομεν ἀκόμη μερικὰ ἀνέκδοτα τοῦ ποιητοῦ:

Ὅταν τὰ χάλασαν μετὰ τὴν Γεωργίαν Σάνδην και ὁ Μυσσὲ ἐπέστρεψε ἀπὸ τὴν Ἰταλίαν, ἦτον διαρκῶς κλεισμένος στὸ δωμάτιόν του. Μόνον τὸ βράδυ ἐπαίξε σκάκι μετὰ τὴν μητέρα του.

Παρατήρησαν ὅμως ὅτι ὅταν ἡ ἀδελφή του ἐπαίξε στὸ πιάνο τὸ κονσέρτο en si mineur τοῦ Χούμπελ, ὁ Μυσσὲ ἄφινε τὸ καταφύγιόν του διὰ ν' ἀκούσῃ τὸ κομμάτι αὐτὸ καθισμένος σὲ μιὰ γωνίᾳ τῆς αἰθούσης. Ἐπειτα ἀπὸ τὸ κομμάτι μιλούσαμε περὶ μουσικῆς, διηγείται ὁ ἀδελφός του, και ἂν μιὰ λέξις τοῦ ἐνθῆμιζε τὴν λύπην του, ἐπῆγαινε πάλιν νὰ κλεισθῇ ὅλην τὴν ἡμέραν στὸ δωμάτιόν του.

Συχνὰ ὁ ποιητὴς ἦτο στενοχωρημένος χρηματικῶς. Καὶ ὅμως, μίαν ἡμέραν ποὺ εἶδε μίαν εἰκόνα τοῦ Ροῦμπενς, δὲν ἡμπορεῖς νὰ κρατηθῇ και τὴν ἀγόρασε μετὰ τὴν συμφωνίαν νὰ τὴν πληρώσῃ κατὰ δόσεις. Δὲν τὸ κατώρθωσε ὅμως. Ἡ οἰκονομία του τὸν ἐπέπληττε δι' αὐτὸ και ἐκεῖνος τῆς ἔλεγε: Κάνε οἰκονομία στὸ φαγητό μου, δίνε μου μόνον τὸ ἀπολύτως ἀναγκαῖον. Ὅταν ἔχω ἀπέναντί μου τὴν εἰκόνα, θὰ ἦμαι εὐχαριστήμενος και ἀπὸ τὸ φαγητόν μου.

Τὸ 1838 ὁ Μυσσὲ διορίσθη ἐφορος τῆς βιβλιοθήκης τοῦ ὑπουργείου τῶν Ἑσωτερικῶν. Θέσις ἀπλῶς διὰ νὰ δικαιολογῇται ὁ μισθός. Κάποτε ἓνας φίλος

του τὸν ἀπῆντησε ἔξω ἀπὸ τὸ ὑπουργεῖον καὶ τὸν ἐρώτησε: Τί κάνεις ἐδῶ; — Ἦλθα, ἀπεκρίθη ὁ Μυσσέ, νὰ ἰδῶ ἂν πραγματικῶς ὑπάρχει ἡ βιβλιοθήκη μου.

Ἐνα βράδυ ἦτον προσκαλεσμένος εἰς τὴν Revue des Deux-Mondes νὰ δειτῇ μετὰ διαφόρους συναδέλφους. Πηγαίνοντις ἤρχισε νὰ σκέπτεται ποῖος θὰ καθίσῃ στὸ πλᾶϊ του. Ἄν ἦτον ὁ τάδε θὰ εἴμαι πολὺ εὐχαριστημένος. Ἄν ὅμως τύχῃ ὁ Λερμινιέ καὶ ἀρχίσῃ τὰ πολιτικά. Αὐτὴ ἡ σκέψις τὸν ἔκαμε νὰ δειπνήσῃ μόνος στὸ ξενοδοχεῖον καὶ νὰ στείλῃ δύο λέξεις συγγνώμης πρὸς ἐμποδιστὴν.

Μία νύκτα χειμωνιάτικη τὴν ὥραν πού ἐπέστρεφε εἰς τὸ σπίτι του, εἶδε εἰς τὴν γέφυραν τῶν Τεχνῶν ἕναν τυφλὸν πού ἐπαίξε ὄργανόν τι. Ἦτο πολὺ κρῦν. Ὁ Μυσσέ δὲν ἐγύρισε νὰ ἰδῇ ἀλλ' ὅταν ἔφθασε στὸ σπίτι ἐνθυμήθηκε τὸν τυφλὸν καὶ ἐπιστρέφει: — Πάρε πέντε φράγκα καὶ πήγαινε νὰ πλαγιάσῃς τοῦ λέγει. Κάποιος ἔπειτα τοῦ εἶπε ὅτι πέντε φράγκα ἦταν παραπολλά γιὰ ἐλεημοσύνην. Καὶ ἀπῆντησε: Καὶ δὲν λογαριάζεις πὺς ὅλη τὴν νύκτα θὰ ἔμενα μετὰ μάτια ἀνοιχτά, νὰ συλλογίζωμαι αὐτὸν τὸν δυστυχισμένον;

Συχνὰ ἐπῆγαν εἰς τὸν φίλον τοῦ Ταττέ, ὅπου πάντοτε ὑπῆρχε ἕνα δωμάτιον ἑτοιμὸν δι' αὐτόν. Ὁ Ταττέ ὁ ὁποῖος ἐγνώριζε τὰς συνήθειάς του, εἶχε διατάξει νὰ βάνουν μὴ μπούλια ροῦμι ἐπάνω στὸ τραπέζι του. Ἐνα βράδυ ὅταν ἐπῆγε νὰ κοιμηθῇ, δὲν εὗρε τὴν μπούλια. Τὸ εἶχε λησμονήσει ὁ ὑπηρετὴς. Ἀλλ' ὁ Μυσσέ τὸ παρεξήγησε.

— Δὲν ἀνέχομαι τέτοια μαθήματα, εἶπε.

Καὶ ἠθέλησε νὰ φύγῃ ἀμέσως. Μετὰ πολὺν κόπον τὸν ἔπεισαν ὅτι τὸ πρᾶγμα ἦτον ἀπὸ ἀμέλειαν τοῦ ὑπηρετοῦ καὶ ὅτι κανεὶς δὲν εἶχε σκοπὸν νὰ ἐπικρίνῃ τὴν διαγωγὴν του.

Εἰς τὴν «Ἐπιθεώρησιν τῶν Δύο Κόσμων» ὁ συγγραφεὺς τῆς πεντατόμου Ἱστορίας τῆς Ἑλληνικῆς Φιλολογίας κ. Μαρίε Κρουαζέ δημοσιεύει μακρὰν μελέτην περὶ τῶν νέων ἐργασιῶν τῶν ἐλληνιστῶν ἐπὶ τοῦ ὁμηρικῶς ζητήματος καθὼς καὶ τοῦ νέου τρόπου μετὰ τὸν ὁποῖον ἐπιλαμβάνονται τοῦ ζητήματος αὐτοῦ.

Κατὰ τὸν κ. Κρουαζέ τὰ ἐσχάτως ἐκδοθέντα ἔργα καὶ ἰδίως τὰ ἔργα τοῦ Βίκτωρος Μπεράρ καὶ τοῦ Μιχαὴλ Μπεράρ περὶ τῆς γενέσεως τῶν ὁμηρικῶν ἐπῶν καὶ ἐπὶ τῆς προσηγορικότητος τοῦ Ὀμήρου ἔχουν ἀναμφισβήτητον ἀξίαν. Ἀλλὰ ἐπίσης δὲν δύναται τις νὰ βεβαιώσῃ ἀπεριφράστως ὅτι λύουν καθ' ὁλοκληρίαν τὸ ζήτημα. Τὸ ὁμηρικὸν πρόβλημα εὐρίσκεται ἀπλῶς ἐκ τῶν νέων ἐργασιῶν τριγυρισμένον ἀπὸ κάποια νέα στοιχεῖα γνώσεως, ἀλλ' ἐκ τῆς συγχύσεως τῶν ποικίλων γωμῶν δὲν εἰμπορεῖ κανεὶς νὰ διευκρινίσῃ παρὰ ἐλαχίστα πιθανότηας.

Ὁ κ. Κρουαζέ ἀποφαίνεται ὅτι ἐκ τῆς ἐπισταμένης μελέτης τῶν Ὀμηρικῶν ποιημάτων, τῶν παρατηρήσεων τὰς ὁποίας ὑποβάλλουν καὶ τῶν ἀποδείξεων πού παρέχουν ἐπὶ τῶν αἰδῶν καὶ τῆς ἐποχῆς των, ἐξάγεται ὅτι ἡ παράδοσις πού ἀπέδιδε εἰς τὸν αὐτὸν ποιητὴν τὴν Ἰλιάδα καὶ τὴν Ὀδύσειαν δὲν δύναται τοῦ λοιποῦ νὰ ἔχῃ οὐδεμίαν ἀξίαν, μολοντοὶ τὸ ἕνα ποίημα εἶνε ἀναπόσπαστον τοῦ ἄλλου.

Τί λυτὴρὸν εἶνε ὅτι καὶ μ' ὅλην τὴν ὥραιαν αὐτὴν κριτικὴν μελέτην τοῦ διαπρεποῦς Γάλλου ἐλληνιστοῦ καὶ τῶν ἄλλων συναδέλφων του οὐ ὅλως λύεται τὸ πολυθρόνητον αὐτὸ ζήτημα διὰ τὸν ἀπλούστατον λόγον τὸν βαθέως καλλιτεχνικὸν ὅτι μετ' ὅλας τὰς ἀγῶνας προσπάθειας τῶν σοφῶν περὶ τεμαχισμοῦ τῆς προσωποικότητος τοῦ Ὀμήρου ὁ ἱπέρροχος τῆς Ἰωνίας αἰδοῦς εἶνε ὁ ἴδιος ποιητὴς τῆς Ἰλιάδος καὶ τῆς Ὀδύσειας.

ΠΡΟΤΟΜΗ ΤΟΥ ΣΟΛΩΜΟΥ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

Τῇ πρωτοβουλίᾳ τῶν «Παναθηναίων»

— ἀδεία τοῦ Ὑπουργείου —

Ἐκ προηγουμένων εἰσφορῶν Δρ. 2 255.30
Θρασύβουλος Σταύρου 5.—

Δρ. 2.260.30

ΟΛΙΓΟΣΤΙΧΑ

Ὁ κ. Δημήτριος Ε. Τσακαλώτος ἀνεκνήρυχθη ὑπὸ τῆς σχολῆς τῶν Φυσικῶν καὶ Μαθηματικῶν Ἐπιστημῶν, ὑψηγῆς τῆς γενικῆς Χημείας.

Εἰς τὴν Ἀμερικὴν συνεστήθη ἕνας σύλλογος τοῦ ὁποῖου ὁ σκοπὸς εἶνε ἡ κατὰ τῶν διαφημίσεων σταυροφορία. Οἱ Ἀμερικανοὶ λέγουσι ὅτι ἡ ἐπιδρομὴ αὐτῆς τῶν μεγάλων διαφημίσεων ἐντὸς τῶν ὁδῶν μιᾶς πόλεως ἀσχημίζει καθ' ὑπερβολὴν αὐτάς.

Τὸ δικαίωμα τῆς ψήφου τῶν γυναικῶν ἐξακολουθεῖ ν' ἀπασχολῇ τὰς λογίας Ἀμερικανίδας. Ἡ κ. Ἐλμυ μάλιστα γράφει ὅτι δὲν πρόκειται πλέον αἱ γυναῖκες νὰ διεκδικήσῃ τὴν ἐλευθερίαν των ἀλλὰ νὰ τὴν πάρουν μετὰ τὸ χεῖρι των. Δηλαδή δι' ἐπαναστάσεως.

Εἰς τὸ Μέγα Δουκάτον τῆς Βάδης εἰσῆχθη εἰς τὰ σχολεῖα τὸ σύστημα τῆς κοινῆς φοιτήσεως τῶν μαθητῶν καὶ μαθητῶν.

Εἰς τὸ Λονδίνον τὸ παρελθὸν ἔτος οἱ ἄνδρες ἐργασίας ἐργατικοὶ ἄνθρωποι ἀνῆλθον εἰς 926 χιλιάδας. Φέτος ὅμως ἀνῆλθον εἰς ἕνα ἑκατομμύριον. Τὸ κοινωνικὸν τοῦτο φαινόμενον ἐμβάλλει εἰς σχέσεις καὶ στενοχωρίας τοὺς Ἀγγλοὺς πολιτικοὺς καὶ κοινωνιολόγους.

Οἱ Βέλγοι δημοσιογράφοι καὶ πολιτικοὶ ἤρχισαν τρομερὸν πόλεμον κατὰ τῶν ἰδιοκτητῶν τῶν οἰκημάτων πού ἐνοικιάζονται εἰς τὰς ἐργατικὰς καὶ μεσαιὰς τάξεις. Εὐρίσκουν αὐτὰ ἀκριβὰ καὶ ἀνθυγιεινά, καὶ ἐπικαλοῦνται τὴν προσοχὴν τῆς Κυβερνήσεως. Τὰ οἰκήματα αὐτὰ τ' ἀποκαλοῦν τὰ «Σπίτια πού φονεύουν».

ΝΕΑΙ ΕΚΔΟΣΕΙΣ

Τὸ σημεῖον ξέσεως καὶ τήξεως χημικῶς ἐξεταζόμενον καὶ ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ἀρχῶν τῆς θερμοδυναμικῆς ὑπὸ Δημητρίου Ε. Τσακαλώτου. Ἐν Ἀθήναις, τύποις Π. Δ. Σακελλαρίου.

Ὁ Ψυχᾶρης ὡς συγγραφεὺς ὑπὸ Γεωργίου Ἀποστολίδου. Ἀθήναι.

Ἡ τῆς ἀλχημείας γένεσις ὑπὸ Μ. Βερτελώ μετὰφρ. Μιχαὴλ Κ. Στεφανίδου. Βιβλιοθήκη Μαρσλὴ δρ. 3.

Μεσαιωνικὰ καὶ νέα ἑλληνικά ὑπὸ Γεωργίου Ν. Χατζιδάκι τόμος Β'. Βιβλιοθήκη Μαρσλὴ δρ. 10.

Ἐπιτίμιος ἱστορία τῆς Ρωσσίας ὑπὸ Αἰκ. Στεπανάνας ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων μέχρι τοῦ 1881 μετὰφρ. Παύλου Σ. Λέφα. Παράρτημα Βιβλιοθήκης Μαρσλὴ, δρ. 4.50.

Κρίσις τῆς δογματικῆς τοῦ κ. Χρήστου Ἀνδρούτσου ὑπὸ Δημ. Σίμου Μπαλάνου. Ἱεροσόλυμα. — Τυπ. Ἱεροῦ κοινοῦ τοῦ Παναγίου Τάφου.

Φλωρεντικὴ Τραγωδία ὑπὸ Ὁσκαρ Ουάιλντ ἐκδοσις ὁμοσυνική μετὰφρ. ἐκ τοῦ ἀγγλικῶ ὑπὸ Μιχαὴλ Λυκιαρδοπούλου.

Délos et la transgression actuelle des mers par Ph. Négris. Athènes imprimerie Sakellarios.